

KAUBANDUS-TÖÖSTUSKOJA

TEATAJA

Nr. 6. XIV aastakäik

17. märtsil 1939

Ilmub kaks korda kuus.

Tellimishind:

Aastas . . . kr. 3.50
Poolaastas . . . „ 2.00
Välismaale . . . „ 7.00
Poolaastas . . . „ 4.00

Toimetus ja talitus

Kaubandus-tööstuskoda, Tallinn, Pikk t. 20
Kõnetraat 426-15. Toimetaja kõnetunnid:
igal äripäeval 12—2 p. l.

Kuulutuste hinnad:

$\frac{1}{1}$ lhk. . . . kr. 40.00
 $\frac{1}{2}$ „ . . . „ 22.00
 $\frac{1}{4}$ „ . . . „ 12.00
Kaanekülgedel—kokkuleppel

„Kõrge kvaliteet“

SISU: Tähtsaid majanduspoliitilisi seisukohavõtte Riiginõukogus riigi 1939, 40. a. eelarve arutamisel. Iõõliselamute ehitamisvõimalusi. Veel majandusliku kutseoskuse küsimusest. Majandusteadlaste seisukohti majandusliku kutseoskuse seaduses. Puhkustasu maksimisest tööstustöölustele. Kaubandusalaalised loengud algasid. Ed. Ramulus 50-a. Johannes Laidna 60 a. Majanduslikke teateid kodu- ja välismaalt. Äride register. Õlendus. Välisbörsid. Kaubahindu. Toiduainete turg. Tallinna fondibörsi kursisedelid.

K/Ü. „EHITUSKIVI“

M Ü Ü B:

Ehitustelliskive, katusekive, põllutorusid

EHITAJAD TALLINNAS!

Et ära hoida käesoleval ehitushooajal ehitustelliskivide puudust teatud perioodidel, siis palume kõiki ehitajaid, kes algaval ehitushooajal tarvitavad tellis- või savist põletatud katusekive, vastavad tellimised aegsasti saata **K/Ü-le „Ehituskivi“**

Tallinnas, V.-Karja 12—1

Telefon 421-90, 455-30

Eesti Arstide-Kliinik-
sistide Ühingu

ERAHAIGLA

Narva maantee 6-a, Tallinn. Telefon 428-86

Statsionaarne ravi igal erialal. Alatine arstlik valve ● Röntgenikabinett: läbivalgustused, ülesvõtted, röntgeneraapia (ravi). Tasud vastavalt keskhaigla taksidele ● Raadiumiravi ● Elektrikabineti: diatermia, kõrguspäike, sinine valgus, elektrivibratsioonid, neljaraku-vann, diatermia mudaga ● Massaažikabinett: üldine ja osaline massaaž ● Vesiravila: männieks-trakti-, meresoola-, Haapsalu tervismuda, söehappe-, pärimi- ja vahuvannid, istevann, valgus-kapp, aurukapp, charcot-, šoti-, kapillaar- ja aurudušid ● Laboratoorium: kliinilised, bakte-rioloogilised analüüsid ning kvantitatiivsed keemilised ja mikrokeemilised määramised vees. ●

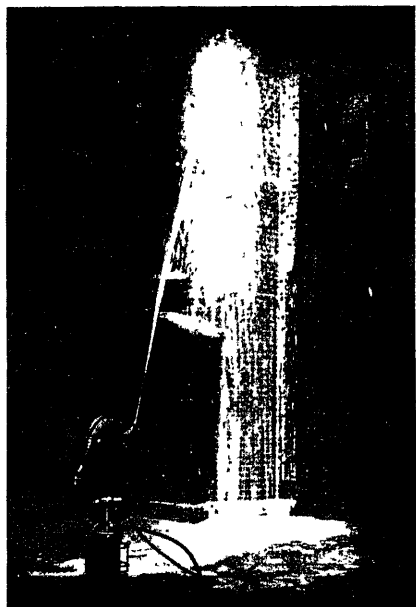
Autotarbed ja -osad

T/ü. „METRO“

E. & J. KÄRNER ning A. LOGER

V.-Viru 618

Tel. 422-47

Komet vahukustutaja

Praktilisim
vahukustu-
taja, kuna 4
laengut mak-
sab ainult
Kr. 5.— ja
annab umbes
500 l vahtu.

TOTAL

kuiv tulekustutaja on
universaaltüüp

Peaesindaja

Linke & Martinson

Tallinn, Vene 11

Telefon 432-86, 432-58

Tähtsaid majanduspoliitilisi seisukohavõtte Riiginõukogus riigi 1939/40. a. eelarve arutamisel

Majandusminister Leo Sepp'a, Kaubandus-tööstuskoja esimehe rnl. Joakim Puhk'i, koja nõukogu esimehe rnl. Johan Sihveri ja koja nõukogu liikme rnl. Heinrich Neuhaus'i kõned

Riigi 1939/40. a. eelarve arutamisel Riiginõukogus tekkisid põhjalikud sõnavõttud meie majanduspoliitilise suuna kohta. Majandusminister Leo Sepp'a rohkete andmetega varustatud kõnele, milles minister tema poolt teostatavat majanduspoliitikat nimetas doktrinaarse suunata otstarbekohasuse poliitikaks, järgnesid eramajanduse esindajate — Kaubandus-tööstuskoja esimehe rnl. Joakim Puhk'i, koja nõukogu esimehe rnl. Johan Sihveri ja koja nõukogu liikme rnl. Heinrich Neuhaus'i, kes Riiginõukogus esindavad vastavalt kaubandust, tööstust ja laevandust — pikemad sõnavõttud, millede peatumaks oli, et tugev, iseseisev ja tarvilisel määral organiseeritud eramajandus on rahvamajanduse kandjaks, kusjuures üksiku kodaniku jõukus on jõuka riigi eeltingimuseks, mistõttu meie majanduspoliitika peaks senisest suuremal määral ja kindlamini olema suunatud eramajandusele soodsate arengutingimuste loomisele, riikliku või poolriikliku ettevõtluse pidurdamisele ja kodanikkonna iseseisvuse ja isetegevuse kasvatamisele.

Silmas pidades sellase arutelu tähtsust meie majanduspoliitilise mõtlemise kujunemisele avaldame nimetatud kõned.

Majandusminister Leo Sepp'a kõne

Käesoleva eelarve ettepaneku arvulist osa on küllaldaselt käsitletud: minu eelarvekõnes Riigivolikogus, sellele järgnevatel vaidlustel Riigivolikogu üldkogus kui ka komisjonides, mis kõik on ka avalikkusele teada. Seda kõike kordama hakata ei oleks mõtet ja see ei pakuks kellelegi enam huvi. Lubatagu minul seepärast täna vaid lühidalt peatuda üksikutele küsimustele ja probleemidele, mis ühenduses uue eelarvega on kas üles kerkinud Riigivolikogus või mis minu arvates võiksid olla Riiginõukogu kui organiseeritud ühiskonna esinduse tähelepanu osalised.

Riigivolikogus menditi, et niihästi käesolev eelarve ettepanek kui ka meie riigi eelarved üldse olevat mitte üksi absoluutselt, vaid ka relatiivselt kõrged, võrreldes meie rahvusliku sissetulekuga ja rahvamajandusliku käibega.

Rahvusliku sissetuleku arvestus meil ei ole küll mitte päris täpne ja vastavates arvutustes näib olevat ka loogilisi vigu. Teiseks pean märkima, et rahvusliku sissetuleku arvutamisel teistes maades on erilised lahikuminevad meetodid, mis arvud raskelt võrreldavaks teevad. Raske on seepärast anda täpset vastust ülestõstetud küsimusele. Ligikaudsed võrdlused tõrjuvad aga siis-

ki tagasi üldise väite, nagu oleks Eesti riigi eelarve eriliselt kõrge ja seega raskemana tunduv kui naaberriikide omad.

Kõigepealt pean tähendama, et uue eelarve nominaalne summa — 105 milj. kr. — ei anna õiget pilti tõelisest riigieelarvest, mis eelduse kohaselt lasub koormatisena rahva sissetulekul. Kui riigieelarvest eraldada eramajanduslike — piiritusmonopoli, metsade, raudteede, posti-telegraafi, telefoni jne. — läbikäikude osa, siis oleks uue eelarve netosumma 79,0 miljonit krooni. 1938/39. a. netoeelarve — kokku põhi- ja lisaeelarve nr. 1 — oli 77,1 milj. kr., seega 1,9 milj. kr. ehk 2,4% vähem kui esitatav uus eelarve.

Rahvusliku sissetuleku tõus on meil viimaseil aastail umbes 10% ümber aastas. Kuna uus eelarve on koostatud rahvamajanduse normaalse arengu eeldusel, peaks see tunduma vähem koormavana kui käesolev eelarve, kuna rahvamajanduse loomuliku käibe tõus peaks olema kiirem kui eelarvesumma 2,6%-laine tõus.

See oletus on seda enam õige, et käesoleva eelarveaasta lõpetamisel on esitatud koguni veel lisaeelarve nr. 2, tasakaalus ligi 4 miljoni kroo-

niga. Kui ka see käesoleva aasta eelarveile juure arvata, ületab käesoleva aasta eelarvete kogusumma bruto 1,2 miljoni krooni võrra uue, esialatava 1939/40. a., eelarve.

Minule tähendatakse siin õigusega vahele, et ka tuleval eelarveaastal tuleks arvestada lisa-eelarvetega, mille tõttu ehk esitatavat põhieelarvet ei saa just hästi võrrelda käesolevate põhija lisa-eelarvete kogusummaga. See on osalt õige. Täheandaksin vaid siiski, et olene püüdnud esitatavas eelarves täpsemalt kui seni tabada kõiki jooksvaid tarvidusi ja ette näha kohustusi. Tarvidus lisa-eelarve jätele peaks seepärast uue eelarveaasta jooksul olema märksa väiksem käesolevast aastast, kus põhieelarvesse polnud sisse kalkuleeritud näit. koguni palgasummasid seaduste vastavalt ega vedurite küttekulu — läbi sõita kavatsatud kilomeetrite arvule vastavalt. Lisa-eelarved võiksid uue eelarveaasta jooksul seepärast üldiselt olla õigustatud vaid juhul, kui rahvamajandusliku käibe tõus toob kaasa ülelaekumise, missuguseid summasid siis ka aasta keskes võiks kasutada loovateks otstarveteks.

Ühe elaniku peale teeksid neto-eelarve kulud aastas: Eestis kr. 70,1, millele vastaks 1938/39. a. eelarves, Lätis kr. 70,1, Soomes kr. 110,1, Rootsis kr. 194,7. 1936. a. eelarve Prantsusmaal kr. 230,8.

Need absoluutsed arvud ei peegelda aga küllaldaselt eelarve tõelist koormatist, vaid õige pildi saame alles siis, kui vaatleme nende suhet rahvusliku sissetulekuga, mis langeb 1-le elanikule.

Kui võtta arvesse rahvamajandusliku käibe tõusu viimaseil aastail, siis võiks 1936. a. andmeile põhjenedes arvestada, et rahvuslik sissetulek peaks võrduma 400 milj. kroonile 1938/1939. aastal, seega ühe elaniku keskmine sissetulek oleks Eestis aastas kr. 355,2. Sama arv oli Lätis kr. 450,9, Soomes kr. 555,6, Rootsis kr. 1563,6 ja Prantsusmaal 1936. a. kr. 1082,4.

Seega kulub niigieelarve kattteks iga elaniku tuludest Eestis 19,7%, Lätis 15,5%, Soomes 19,8%, Rootsis 12,5% ja Prantsusmaal 1936. a. andmeil 21,3%.

Suhteliselt kõige väiksem on järelikult eelarve kulu ühele elanikule Rootsis — 12,5% sissetulekust, tänu loomulikult sellele õnnelikule olukorrale, et seal kaitsekulud seni on olnud minimaalsed ja et intensiivne loodusvarade eksploatatsioon — metsade ja rauamaagi riiklikus esijoones — võimaldab kõrge rahvusliku sissetuleku.

Üllatav on väiksem suhteline kulutus ka Lätis — 15,5% meie 19,7% vastu. Kuigi abso-

lutne kulutus elanikule — kr. 70,1 aastas — on täpselt ühesuurune, on see Lätis suurema rahvusliku sissetuleku tõttu — 450,9 krooni meie 355,2 kr. vastu — suhteliselt kergem.

Suurema rahvusliku sissetuleku üheks põhjuseks on, et Läti metsatagavara on märksa suurem meie omast, mida pealegi viimaseil aastail eriti intensiivselt on raiutud.

Soome absoluutselt suurem eelarve kulutus — 110,1 kr. aastas elaniku peale — on suhteliselt peaaegu võrdne meie koormatiseaga, kuna aga Prantsusmaal, hoolimata kõrge rahvuslikust sissetulekust, koormatis meie oma koguni ka suhteliselt ületab.

Kuigi ei või ütelda, et meie üldiselt madala rahvusliku sissetuleku juures ka suhteliselt võrdne eelarve koormatis meil oleks kerge, peab siiski nentima, et meie koormatis enam-vähem meie naabrite omale vastab ja et suhtelise koormatise tendents meil ei liigu mitte tõusu suunas.

Lugupeetud Riiginõukogu liikmeid huvitab seejuures kindlasti otsemaksude koormatise kõrgus meil ja teistes maades. Ühe elaniku peale langevast rahvuslikust sissetulekust läheb otsemaksude tasumiseks Lätis 2,2%, Eestis 3,3%, Soomes 3,7%, Rootsis 3,9%, Prantsusmaal 6,2%.

Ainult Läti, tänu erakordsetele metsatuludele, on õnnelikult soodsama suhtelise otsemaksude koormatiseaga — mäletatavasti on absoluutne koormatis peaaegu samasugune — kuna teised naaberriigid, samuti Prantsusmaa, suhteliselt oma sissetulekuist on sunnitud loovutama otsemaksudeks rohkem kui Eesti. Samuti olene soodsas olukorras selle poolest, et oma eelarvest ainult 56,6% olene sunnitud katma maksudega, kuna see protsent on Soomes 60,5, Rootsis 69,0 ja Prantsusmaal 60,4.

Viimati tähendatud soodus olukord võib aga siiski osaliseks põhjuseks olla ka arvustuseks, 63,4%-lises tulude osas, mitte maksudest, vaid muudest tuluallikest laekavas osas. Ma mõtlen siinjuures erakorralisele tulule uues eelarves 1 miljoni kroonist kursikasust Eesti Pangas.

Arvustavalt on siin tähendatud, et kas tõesti on seisukord nii halb, et peab kasutama kullareservi.

Kõigepealt pean tähendama, et kulda ei ole selle tehinguga ühtki grammi ära võetud ega ära kasutatud. Tagavara järelikult on ja püsib endises suuruses ja kursikasu näitamine raamatuis või selle mittetegemine ei mõjuta kuidagi kulla väärtust ega ostujõudu.

Arvustajad ütlevad, kas ei oleks aga võinud ka raamatukasu nüüd, soodsas majandusolukor-

ras, jatta näitamata. Raskemates oludes oleks siis võidud kogu kasusummat võtta riigile, mõne suurema ürituse teostamiseks. Nüüd on aga suuremast osast loobunud panga kasuks, kuna väiksem pulveriseeritakse eelarveis jooksvateks kuludeks.

Tähendasin juba paari päeva eest ajakirjanikele, et olen sihilikult raamatukasu väljatoomise ja selle kasutuse otstarvete määramise ette võtnud ajal, kus mingisugust „häda“ tööpoolest ei ole. Ei ole kujuteldav, et ükski valitsus oleks nõustunud jätma pangale kogu kasu, mis pole tekkinud panga tegevusest ega osavusest, vaid mis on riigi seaduseandluse tulemus. Oleks kasu näitamine sündinud ajal, kus riigieelarvega tööpoolest oleks „häda“ käes, siis oleks kindlasti ka mitte väiksem osa sellest, vaid kõik nõutud riigile, ja mitte kapitaalseteks üritusteks, vaid jooksvate kulude — eelarve lünkade — katteks. Raskete majandusolude taustal oleks aga just säärame toimingu tähendanud hädaohtu ja häiret majanduses.

Nüüd võisime aga 6-miljonilisest kursikasust lõiviosa, üle 4 milj. kr., jäävalt kindlustada pangale eritagavarana ning riigile langevast väiksemast osast, 2,5 milj. kr., tervelt 1,5 milj. kr. juhtida mitte riigi jooksvateks kuludeks, vaid otseselt rahvamajandusse, alatiselt käiku jääva soodsa laenufondina.

Arvustus võiks seepärast lubada eeskätt ainult kõne all oleva eelarves ettenähtud osa kasust, üks miljon krooni, mis määramise kohaselt tööpoolest kuulub kulutamisele, üle kanda riigikaitsefondi.

Meie riigikaitse ümberkorraldus, milleks vastava seaduse järgi riigi eelarveis 10 aasta jooksul tuleb leida 26 milj. kr., kuulub erakorralistest aegadest tingitud erakorraliste kulutuste hulka. Ei ole loota ega loomulik, et neid erakorralisi kulutusi suudaksime katta oma korraliste tuludega. Vastavate erakorraliste tulude puudumisel on seepärast erakorraline uus riigikaitsemaks paratamatu.

Kui valitsus siiski käesoleva eelarve koostas ilma erakorralise uue maksuta, siis ainult tänu sellele, et ülaltähendatud 1 milj. krooni erakorralise tuluna selleks otstarbeks ära kasutatakse. Uue maksu määramise küsimus on seega vähimalt aastaks edasi lükatud.

Kui austatud Riiginõukogu aga peaks leidma, et valitsus säärase talitamisviisiga on eksinud, et õigem oleks riigikaitse kulutused kanda uutest maksudest, kursikasu summa aga tuleks reser-

veerida kas jääva tagavarana või mõneks kapitaalsete väärtusega ürituseks, siis valitsus lepiks heameelele selle isamaalise ohvrimeelsusega.

Isiklikult arvan, et seda ohvrimeelsust siiski praegu veel tarvis ei ole. Üle 4 milj. kroonise kasu kandmisega Eesti Panga tagavarasse on pank jõudnud olukorrani, kus Rahvasteliidu poolt heakskiidetud väga nõudlik panga põhikiri lubaks üldise ära jätta täiendavate tagavarade kogumise. Kursikasu kandmisega eritagavarasse me seda aga teha ei kavatse, vaid üldise tagavarakapitali täiendamine kestab ka tulevikus edasi. Veel rohkem üleliigset rasva sinna jätta võiks ehk olla koguni kahjulik — seedimisele.

Nii tähtis kui Eesti Panga osa ka ei oleks meie riigi- ja rahvamajanduses, on ta ülesandeil siiski piirid, samuti ta tarvidustel tagavaradeks. Tagasilöögi juhaks majandusel on tarvis hoopis teissuguseid tagavarasid, mis oleksid efektiivsemad ja hoopis suuremad kõne all olevast Eesti Panga kursikasu osast. Kuigi noore Eesti riigi kassal pole põhjust hooplemiseks, võim siiski tähendada, et minu poolt Vabariigi Valitsusele esitatud seaduseelnõu kohaselt riigikassa uuele asutatavale konjunktuurfondile üle annaks põhivarana kümme korda kõne all olevat kasuosa ületava summa, s. o. 10 miljonit krooni, sellest 1,5 miljonit sularahas ja 8,5 milj. kr. kindla protsendilistes väärtuberites, millele iga aasta täiendavalt vähimalt 1 milj. kr. läbikäigumaksust juure laekuks.

Kui siia möödaminnes lisada, et riigi omanduseks on üle 10 milj. kr. väärtuses majanduslikult tulukalt töötavate ettevõtete aktsiaid, milledest enamuse on omandatud alles viimaste aastate jooksul, ning üle 15 milj. kr. võrra riiklikke kapitali ning fonde välja laenatud eramajandusele ja pealeselle nõudmisi maikapitali arvel 76 milj. krooni, milledest kõigist kokku iga aasta kas otseselt riigikassasse või siis vastavasse fondi tagasi laekub üle 7 milj. kr., siis oleks ehk tõesti asjatu kahetseda ja karta, et käesolevas eelarves ettenähtud 1 milj. krooni Eesti Panga kursikasust riigi tuludesse arvamisega kuidagi ohustaksime või kahjustaksime Eesti Panga, riigi, või koguni kogu rahvamajanduse hädavajalisi tagavarasid.

Tagavarade soetamine ja hooldamine on tingimata tarviline toiming. Kuid ka tagavaradega võib liialdada, eriti siis kui neid alal hoüda surunud kapitalina. Häkkaks riik näiteks eelarve korras soetama suuremaid tagavarasid, vastavaid summasid mak-

sude ja muul teel rahvamajanduslikus käibes tagasi tõmmates ning neid summaseid mahutades kullana või valduspankades olevate hoiussummadena tagavaraks, siis tekiks paratamatult kunstlik ebavahekord nõudimise-pakkumise vahel, kunstlik tagasilöökk majanduses. See oleks sisuliselt sama toiming, mille teostamine kogu eramajanduses ja rahvusvahelises ulatuses esile kutsus ja põhjustas viimase majanduskriisi. Riik oma eelarvega ei tarvitseks sellepärast ka vastavas suunas liialdada. Kõige kursi- ja kuisiikindlam reserv on lõpuks siiski aktiivne majandusreserv, hästi korraldatud tootmisvahend, hästi töötav majandusorganisatsioon. Need annavad tööd ja leiba ka siis, kui kord kulda hindab ja ostab veel ainult — hambaarst!

Minu väite eelduseks selle juures on, et aktiivseid tagavarasid majanduslikkuse ja otstarbekuse seisukohalt õigesti paigutatakse — kohtadesse ja ülesandeks, kus see majanduslikult on tulus ja tasuv. Kursikas tagavarast paigutatakse kõige suurem osa laenufondi näol põllumajandusse ja ma loodan, et selle toimingut teostajad, Põllutöoministerium temale alluvate asutustega, seda teevad otstarbekalt ja õigesti.

Kõneldes uue eelarvega telkkivast koormatusest peam ühtlasi peatuma mitmete erieelarvete juures. Kõikide nende teadmiseks esitatud eriseaduste ja põhikirjade alusel tegutsevate riiklike asutuste ja ettevõtete ning riigiasutuste valitseda olevate eriotstarbeliste kapitalide 1939. ja 1939/40. a. erieelarvete kulude pool ulatub kokku võttes 33.530.483 kroonini. Liigitades erieelarved üksikutesse rühmadesse näeme, et erieelarvete korras kulutame: 1) haridus- ja kultuurialadele 3,5 milj. kr., 1937/38. a. 2,7 milj. kr.; 2) sotsiaalalale 6,5 milj. kr., läinud aastal 4,7 milj. kr.; 3) pangandusele ja rahandusele 4,2 milj. kr., läinud aastal 3,6 milj. kr.; 4) tööstusaladele 4,6 milj. kr., läinud aastal 3,3 milj. kr.; 5) põllumajandusele 12,2 milj. kr., läinud aastal 10,8 milj. kr.; 6) metsandusele 283.800 kr., läinud aastal 118.893 kr.; 7) liiklemisele 427.000 kr., läinud aastal 371.000 kr.; 8) mitmesuguste aladele 1.800.000 kr., läinud aastal 1.500.000 kr.

Katte nõudlus neile kuludele väljaspool riigieelarvet on aga kaugelt väiksem kui seda näitab erieelarvete kulude pool, sest riigieelarve korras antakse erieelarveile suuri toetusi või kaetakse nende puudujäägid. Üksikud alad saavad riigieelarve korras toetusi: 1) haridus- ja kultuurialad kr. 368.000 (ajakiri Eesti Kool, Eesti Kul-

tuurkapital, Eesti Teaduste Akadeemia jne.); 2) sotsiaalalale kr. 3.795.000 (pensionikapital ja Vabadusristi Kavaleride kodu); 4) tööstusalad kr. 20.000, Rahvusliku Jõukomitee osas; 5) põllumajandus kr. 80.000, s. o. põllumajapidamiste tegevuskapitali arvel, niigimõisade valitsuse tegevuskapitali arvel jne.; 7) liiklemine kr. 385.000, s. o. toetuseks lennuasjanduse erieelarvele, ja 8) mitmesugused alad kr. 1.000.000, s. o. Kaitseliit. Seega saavad erieelarved oma ülesannete täitmiseks riigieelarve korras summaseid kokku 6,4 milj. kr. ja jääb nende omadest tuludest või erimaksudest katamiseks 27.000.000 krooni, misugust summat võiks aga veelgi vähendada 1,5 milj. kr. Arsenalile ja Sadamatehaseile antavate riiklike tellimuste arvel, nii et lõplikult jääks erieelarvetel endil katta kr. 25.624.915. Ka viimane summa ei nõua kaet maksukoormise näol terves ulatuses, vaid üsna oluline osa tuludest saadakse oma tegevuse kaudu, mis võrdub täiesti eramajanduslikule talitusviisile. Kui rääkida selles osas maksukoormisest, siis otseselt võiks peatuda vahelst järgmiste summade juures: 1) pensionikapitalimaks, mis saadakse 6%-lise maksu näol omavalitsustelt ja teistelt ametiasutustelt ning organisatsioonidelt, kelle teenijaskond on pensioniõiguslik, kogusummas kr. 660.000; 2) mitmesugused väljaveo erimaksud kr. 1.155.613 (kuigi need maksud näiliselt nagu suurendavad maksukoormist, peab aga nende suhtes sisult seletama, et nende kaudu parandatakse väljaveetava aine kvaliteeti ja selle kaasas saadakse paremat hinda, mida kinnitavad välisurgude andmed meie ainete suhtes, kus vahe vanemate eksportmaade hindades meie kasuks järjekindlalt väheneb; 3) Loodusvarade Instituudi heaks võetavad maksud kr. 123.000, 4) tuletõrjekapitali heaks võetavad maksud kr. 111.450 ja 5) Rahvusliku Jõukomitee heaks võetavad maksud kr. 92.500. Sellaselt on kujunenud maksukoormise suurenemine erieelarvete arvel kõigest kr. 2.142.563, milles veel on näilist osa kr. 1.155.613 (väljaveo organisatsioonimise erimaksud), nii et tõelist maksukoormist kujuneb vaid kr. 986.950. Kuigi sellele summale veel juure arvata ajutise läbikäigumaksuna laekuv ca 1,5 milj. kr. aastas, on lisakoormatis erieelarvete korras võrdlemisi palju tähtsusetum kui seda üldiselt erieelarvete kogusumma järgi oletatakse.

Lõppkokkuvõttes ei saa ju üht asjaolu mitte salata. Kui võtta meie uus brutoelarve ühes erieelarvetega (105,8 milj. kr. + 33,5 milj. kr.), mille suurus on ligi 140 milj. kr., siis moodustab see kogu meie rahvuslikust sissetulekust — 140 milj. kroonist — tervelt 40%! See on

kõrge %, eriti arvestades seda, et riigi A/S. eelarved selles summas puuduvad. Kuigi see % vastavat rahvamajanduse koormatust ei tähenda, nagu juba algul tähendasin, näitab see siiski meie riikliku majanduse suurt osatähtsust kogu rahvamajanduses. Mul ei ole vastavaid andmeid käepärast täpseks võrdluseks teiste riikidega, kuid umbkaudse arvestuse järgi peaksin arvama, et kõrge riikliku osatähtsuse suhtes asume kindlasti liberalistlike maade hulgas esirinnas, kuigi autoritaarsetest maadest kaugel maha jääme.

Seda tõsiasi nentides pean aga kohe ära märkima, et kujunenud olukord kuidagi ei ole valitsuse, eriti praeguse kabineti, teadliku, sihikindla tegutsemise ja soovitavaks tunnistatud põhimõtetelise suuna teostamise tulemus. Elu ja tarvidused oma paratamatusega murravad ise sisse. Harilik nähtus selle juures on, et isiklikult ja ideoloogiliselt igasuguse riigistamise ning sotsialiseerimise vastased tegelikest olukordadest sunnitud ise tihti esinevad kõige julgemate ettepanekutega riikliku või ühiskondliku korralduse sektori süvendamiseks ja laiendamiseks. Ma mõtlen siin esmajoones meie põllumajandussaaduste turustuse organisatsiooni hoogsat ümberkujunemise protsessi, mis senini ka Riigikogu pooldamist on leidnud, vastavate seaduste vastuvõtmisega.

Austatud kuulajad ehk lepidavad kergesti minu tõendustega, et sihikindlat ja teadlikku ega tahtlikku riikliku sektori süvendamist Vabariigi Valitsus omastervikus ei taotle ega kavatse teostada. Mõnel aga jääb ehk kahtlus rinda minu isiku suhtes. Riigivolikogus küsiti mult kord, kas ma ikka veel pooldan mõtteid, mida avaldasin varem eraisikuna, n-n. „reguleeritavat majandust“, ja mis suunas ma seda praegu ametisikuna tahan teostada.

Ma tahan siinkohal sellele küsimusele vastata kõige avameelsemalt, kuigi see ehk enesekriitika mulle koguni kasuks ei ole. Ma pean nimelt tunnistama, et ma üldse reguleerinud ei ole ei riigistamise ega ka vabamajanduse põhimõtelises suunas, vaid et ma ainult olen püüdnud reguleerivalt vahele segada kisendavate tarviduste korraldamiseks, talitades igakord ad hoc olukordade ning võimaluste kohaselt.

On seepärast võimalik, et mind varsti süüdistatakse „suunata passiivsuses“. Kuid just seda pean ma praegustes olukordades ainsaks õigeks „suunaks“. Peamiseks ülesandeks majanduselu suunamisel tohib praegu olla püüd maksimaalselt arendada

tootmistegevust. Oleks seepärast rohkem kui jõe pidurdada ja takistada eraalgatust põhimõtte pärast selle riigistamiseks, või jälle mõnd ainuvõimalust kasutamata jätta, et põhimõtte pärast mitte lubada n-n. „riikliku sektori“ paisumist. Dogma ning põhimõtte pärast tuua häret ning segadust normaalsesse majandustegevusesse, juhtides vägivaldselt ja kunstlikult kapitale ning käitisi riigilt erakätesse või erakätest riigile, oleks rohkem kui lubamatu.

Kõige selle juures jääb aga püsima tõsiasi, et kujunenud olukordades igasugune „sektor“ vajab üldreguleerimist ja on ka reguleerimisele enam-vähem vastuvõtlik ja seda ka olema peab. Hoolimata sellest, kas käitist või muud majandustegevust omab või juhib riik, riiklik selts, omavalitsus, erakapitalist või ühistu, kõikides neis püsib ühtlasi sisemine majandustsentrifugaalne tung, mida reguleeriv keskus üldises tarvilises suunas peab juhtima.

Seda majanduselu „reguleerimist“ ei saa aga endale ette kujutada mõne üksikisiku, valitsuse või režiimi diktaadina, mille otstarve on kõigile arusaamatu, vaid õige reguleerimine võib sündida ainult ühisele arusaamisele jõudnud kandvate majandusteguri- te lojaalses ning demokraatlikus koostöös ning sellele põhjeneva organisatsiooni kaudu.

Siinkohal võiks mõni ehk küsida, kas meil demokraatliku riigikorra — parlamentarismi — maksamahakkamisel pole tekkinud ka automaatselt ülalmainitud tarvilised eeldused. Kahjuks ei sünni midagi automaatselt. Parlamendid võivad olla üldiselt küll kasulikud vahendid üldise tarviduse selgitamiseks, tarvilise arusaamise propageerimiseks ja otstarbeka tegutsemise toetamiseks, kuid nad võivad tuua kaasa ka raskendavaid olukordi, kui nendes puudub tarviline ülevaade üldisele kokkukuuluvusele, sünteesi ideoloogia. Kui puhkeks lühinägeline kihihuvi, siis tekiks hädaoht, et majanduse reguleerimist katsutakse mõjutada mitte üldmajanduslikkuse lähtekohast, vaid meeldida tahtmisega ühe või teise kihi poliitilise kaalu või häältearvu suunas.

Toon ette seda teoreetilist kartust siinkohal ainult selleks, kuna Riiginõukogu ülesanne on organiseeritud ühiskonna esindajana valvel olla nimetatud võimaliku hädaohu juhul, seejuures asjatundlikult ning tõhusalt kaasa aidates otstarbekama kesktee ja õige majanduslikkuse selgitamisel.

Üks probleeme, mis Riigivolikogus üles tõsteti, on see, et kas meil on rohkem soodustatud põllumajandus või tööstus.

Sellekohase täpse vastuse andmist tuleb pidada kui mitte võimatuks, siis väga raskeks ülesandeks. Tänapäeva majanduse üksikud alad on suurelt üksteisest sõltuvad ja üksteisesse hajuvad ja seetõttu ei saa nii mitmegei soodustuse juures kaljukindlalt ütelda, missuguse rahvamajanduse ala soodustusega õieti tegemist on, samuti kui ei saa küsimust seada: põllumajandus või tööstus? Vajalised on nad mõlemad ja ühe heaolu mõjub ka teist. Kui näiteks riik soodustab oma summadega maa elektrifitseerimist, siis oleks sõgedus rääkida ainult maa, s. t. põllumajanduse, soodustamisest, sest esimeses järjekorras soodustatakse siin just tööstust ja kaubandust elektri-seadmete suurendatud müügi läbi. Elektrienergia maale viimisega läheb elu avaramaks: toodang tõuseb, raha läheb mitmetel uutal aladel rohkem liikvele ja sellest saab jällegi osa kaubandus ja ka kodumaa tööstus ja lõpuks ka riik ise suurendatud tulude näol nii maksudest kui ka tollidest. Siin on väga raske kindlaid piire tõmmata, ja kui ma seda katsun teha, siis ainult seepärast, et see küsimus on siin üles tõstetud. Seda katset tuleb mõista nii, et kui mõne ala soodustustest kõnel-dakse, siis tähendab see, et soodustus jõustub ühe või teise ala kaudu, kuid kelle kasuks see lõppeks kujuneb, on iseküsimus.

Soodustustest põllumajanduse alal võiks nimetada.

1. Juuremaksu võile, mis oli 1938. a. 1,99 miljonit krooni. Kuid arvestades asjaolu, et võihin-na kindlustamisega välisturu osas on vastavalt tõstetud ka linnades või kui ka piima hinda, tuleb kogu toetus võile ja piimale selle turutoodangu osas 36% suurem väljaveetud või hulgast. Järelikult riiklik toetus tuleb piimale ja piimasaadustele 1,90 korda 1,36 = 2,7 miljonit krooni.

2. Rukki turutoodangut hinnatakse 35.000 ton-nile. Sise- ja välisturu hinnavahe rukkilt on ca 8 s. (8 : 16) kg ehk 80 kr. tn., toetus rukkilt: $80 \times 35.000 = 2,8$ milj. kr.

3. Nisu turutoodangut hinnatakse 25.000 tn. Sise- ja välisturu hinnavahe on 12 s. kg ehk 120 kr. tn. (10 : 22). Toetus nisule — 3,0 milj. kr.

Kokku toetus võile, rukkile ja nisule = 8,5 milj. kr.

Ülaltoodud toodete turutoodang on võetud arvestuse aluseks põhjusel, et ainult turutoodangu kaudu muutub toetus efektiivseks, sest naturaalmajapidamine ei kasuta toetust.

Siia juure peaksime arvestama veel: toetused, mis antakse riigieelarve kaudu põllumajanduse arenguks.

Nii esineb 1939/40. a. eelarve Põl-lutööministeeriumi krediitides toe-tus kutsekodadele	604.000 kr.
5. Lambavilla hinna kindlustamiseks	15.000 „
Hävitatud taimede ja taimesaaduste eest kahjutasud	2.000 „
Toetuseks väetisainete soetamiseks uudismaade harimisel	20.000 „
Põllumajanduse mehhaniseerimise soodustamiseks	50.000 „
Põllutööliste premeerimiseks . . .	25.000 „
	112.000 kr.

6. Majandusministeeriumi krediitides toetus tulekindlate ehitusmaterjalide levitamiseks . . . . . 140.000 kr.

Kui juure arvata veel mitmesugused väiksemad soodustused, siis võiks põl-lumajandusele minevaid otse-seid soodustusi hinnata aastas umbes 10.000.000 kroonile. Kaudseile soodustusile lisaks võiks veel nime-tada soodsate põllumajandusele antud laenude intressivahet, võrreldes harilikurahaturu intressiga, mis välja teeb umbes veel 1.000.000 kr.

Maareformiga seoses olevate laenude intressi vahe teeks küll veel täiendavalt ca 4.000.000 kr., kuid selle võiksime jätta kõrvale, kuna maare-form oli eriline poliitiline akt ja mitte põlluma-janduse soodustus.

Üle minnes tööstuse juure peame seal kõige-pealt eraldama säärased alad, kus soodustused üldse kõne alla ei tule. Need on kõigepealt põlevkivitööstus ja turbatööstus; siis metallitöös-tused, kus valmistatakse masinaid ja põllutöörii-tu, mis peavad võistleva tollita sisseveetavate välismasinatega. Soodustustega ei kaitsta ka põlevkivitööstusi — ainult bensiini väljaveos toetu-seks on riik 1938. aastal loovutanud neile toetu-sena 200.000 krooni tollimaksusid. Samuti võiks soodustusteks arvata kodumaal tollikaitse varjul kallimalt turustatud bensiini hinnavahet. Edasi ei kasuta soodustusi kunstarve- ja kammidetöös-tused, mis töötavad peamiselt väljaveoks. Välja-veotööstusena esinevad ka linavabrikud, laua-vabrikud, tselluloositööstused, mis viimasel ajal kõike. ka tooraineid, on pidanud ostma vastavalt maailmaturu hindadele.

Erigrupi, kus aga otseseist riiklikest soodustu-sist kõnelda ei või, moodustavad sellased töös-tused, mille saadusi kasutatakse kaudse maksu laekumise vahendiks: tubakas, õlu, viin, tulitikud. Soodustatuiks ei saa ka lugeda sisemaal toidu- ja maitseainetetööstusi, nagu jahuveskid, õlitööstu-

sed, leivatööstused jne., ka mitte elektri- ning gaasijaamu.

Kõikide loetletud tööstuste toodangut kokku võttes selgub, et umbes pool kogu meie tööstusest ei saa üldse mingisugust soodustust ei tolli ega juuremaksu näol ei riigilt ega ka rahvamajanduselt.

Keskmise liigi moodustavad tööstused, kus tollikaitse on küll näiliselt olemas, kus aga terav omavahe-line võistlus seda kuigi tunduvalt ei luba tegelikult kasutada. Need oleksid nahatööstus, polügraafiatööstus, jalanõude valmistus, villatööstused kui ka mitmed väiksemad tööstused paljudel teistel aladel.

Tähtsamad tööstused, kus tõepoolest tollikaitse soodustustest kõnelda võib ja tuleb, oleksid järgmised: tsemenditööstus, aknaklaasitööstus, elektrimasinad, telefoni-, raadio- ja naelatehased, kummitööstus, tekstiiltööstus, mööbliosade ja vineeritööstus, paberitööstus ja mitmed väiksemad alad. Umbkaudse hinnangu järgi võiks soodustuste alla kuuluvate tööstuste brutotoodang kõikuda 50—60 miljoni krooni vahel. Kui sellest maha arvata kasutatud toorained, võiks järelikult kõne all olevate tööstuste netotoodang maksimaalselt kõikuda 30—40 miljoni krooni vahel.

Riigivolikogus avaldatud arvamiste järgi ülevatavad tööstusile antud riiklikud soodustused 4 korda põllumajanduslikud soodustused. Seega peaksid tööstuse soodustused olema 4 korda 11 miljonit krooni = 44 miljonit krooni, s.o. koguni veidi rohkem kui soodustusi kasutavate tööstuste kogu netotoodang. Järelikult peab ka selles Riigivolikogus ettetoodud kummitavas kalkulatsioonis viga olema ja mitte päris väike. Sest ka see tähendatud 40 miljoni kroonini ulatuv netotoodang ei jää ettevõtjale käitisekulude ja palkade katteks, vaid sealt tuleb maksa veel omakorda äri-, tulu- ja teisi makse, mida põllumajandus tegelikult üldse ei maksa.

Soodustatud tööstustooted on tihti tõepoolest kallimad kui paljudes teistes maades, kuid tihti samasugused kui paljudes ühes osas maades. Osalt on see kallidus seletatav meie maksusüsteemi tõttu, mis ainult linnadel lasub ja seal tootmise kallimaks teeb. Osalt kallima kapitali intressi ja väiksema tööproduktiivsuse tõttu. Mõnel korral ka võib-olla kogemata kujunenud soodsama olukorra ja suurema kaitse tõttu kui just häda nõuaks. Neid viimaseid juhtumeid tuleb pidevalt otsida ja leidmise korral likvideerida. Kõnelda aga tööstuse neljakordsest soodustusest, võrreldes põllumajandusega, ei ole mingit alust. Soo-

dustusi on antud kummalegi alale, kuid need on enam-vähem võrdsed ning etteheidetes pole kummalgi poolel õigust. Kuid mitte üksi soodustuste reguleerimine mitmesuguste majandusalade vahel ei vääri austatud Riiginõukogu tähelepanu ning kaasabi, vaid tegelikud tarvidused toovad kõikidel majanduselu aladelt peagu iga päev juure uusi ülesandeid, uusi probleeme. Meil pole näiteks võimalik talitada igakord lihtsa vana majandusreegli järgi: müü sinna, kus hind kallis, ja osta sealt, kus hind odav, sest ühelt maalt müügi eest saadud raha eest pole võimalik teiselt maalt odavat kaupa saada. Peame seepärast tihti ka oma kaupa odavamalt müüma, et samalt maalt saada odavamalt osta, kuid teinekord peame jälle kallimalt ostma, et ära kasutada kallimalt müüdud kauba eest saadud raha! Peame kontrollima ja reguleerida püüdma ka sisehindu, sest automaatne regulaator, loomulik, terve võistlus kas üldse puudub, kusjuures seda välja kutsuda tihti ei ole üldse soovitavgi üleliigse kapitalikulu ja teenimata kokkuvarisemiste ärahoidmiseks.

Kõige selle tagajärjel ei saa kahjuks enam-välist esile tulla isiklik oskus ja kogemus kauba odavaks ja otstarbekaks sisseostuks ega ole isiklike teeneid kauba odavalt ja kallilt müügil, vaid vastavad toimingud kujunevad harilikult paratamatult antud kontsessiooni, sisse- või väljaveo- loa, automaatseiks järeldusiks. Järele jääb vaid isiklik algatus ja osavus üldiselt tarviliseks peetud suunas leida soodsamat võimalust või otstarbekamalt organiseerida oma käitiseorganisatsiooni, milleks ettevõtjale tuleb jätta ka vastav huvi. Üle normaalse tulu ulatuvale kasule aga, mis on tekkinud mitte isiklikust osavusest, vaid näiteks mõnest eksitusest loa andmisel ja sellest kujunenud monopoolsest tegutsemisvõimalusest, sellele kasule ettevõtjal minu arusaamise järgi moraalset õigust olla ei saa.

Ma palun mind siinkohal mitte valesti mõista, nagu viskaksin ma praegu teenimatult kivikesega meie eramajandusliku sektori pihta. Ümberpöörduvalt, ma pean avaldama õiglast tunnustust meie eraettevõtjaile, kes uuesti kujunenud olukorrast aru saades ausalt ja lojaalselt ühises suunas kaasa töötavad. Ei puudu ju inimlikud juhused, kui mõni oma isikliku kapasaaia kohal vahel komistama kipub, kuid üldiselt maksab ja kasvab õige arusaamine uutest tarvidustest ning nõuetest ja täie innu ja ühismeelega töötavad kaasa nende esindajad vastavates komisjonides päevaprobleemide lahendamisel.

Kui mina vahel avalikult olen sõna võtnud selles küsimuses, siis mitte etteheideteks, vaid selgi-

tuseks senini maksvate arvamiste ning tõekspidamiste ajakohaseks muutmise vajaduses. Põhja-Ameerika kodusõja ajal arvasid lõuna demokraadid ka, et nad ainult oma õigusi ning vabadusi kaitsevad, sest nende arvates oli nende vabadus ja nende õigus teisi inimesi pidada õigusetus orjuses. Samade demokraatide traditsioonide kandjate tänapäeva juht — president Roosevelt — aga seadis sisse kindlad sundnormid tööaja, lastetöö ja tööpalkade suhtes ega näinud selles mingisugust vabaduse kitsendamist.

Ajad muutuvad ja meie muutume ühes nendega. Ei ole mingisuguseid põhjusi karta, et meil see tarviline muutus ei toimu ja et meie eraettevõtjaskond moodsaid vajadusi ei taipa ega uutest mõttekäikudest aru ei saa.

Mida ma aga küll vahel kaitsnud olen, see on väide, et ametniku tegevus ei ole mitte alati enesestmõistetavalt halvem eraettevõtja omast. Meie erasektori suurkanalid, aktsiaseltsed ja seltside vabrikud juhvad tihti ka ametnikud. Ma olen seepärast ka alati vastu seisnud, kui selle väärväite, eksliku põhimõtte, pärast nõutakse: kõik riiklikud ettevõtted ametnike juhtimiselt kiiresti erakättesse! Siis on sama käitiste saatus kindel, tulemused eeskujulikud!

Samuti ei leia aga mina, et käitiste juhtimine või majandusalade korraldamine oleks siis kohe lõplikult lahendatud ja automaatselt korras, kui käitise etteotsa asub riigiametnik või monopolorganisatsioonile — ametisse määratud juhatus. Tähdendasin juba eespool, et käitistel kõikides sektorites tekivad ühesugused sisemised majandus-tsentrifugaaltungid ja et nad sellepärast vajavad peaaegu ühesugust käsitamist. Ütlen seepärast avalikult, et niihästi riiklik kui ka monopolistlik majandussektor minule vähimalt niisama palju muret valmistab kui erasektor, eraalgatus.

Riiklikes hiiglakäitistes on loomulikult lahendada alatised ja igapäevased probleemid ja komplikatsioonid, kord on tarvis riskeerida, kas või kahju saada, teinekord on mõistlik tõmmata tagasi, kuigi jääb saamata näiline kasu.

Erakäitistes on kontrollijaks ja katvaks organiks kõigkõrvaldavas omanik ja aktsionäride kogu. Riiklikus käitises on aga see teine organ esialgu puudulik. Kontrolliametnikud revisjonikomisjonides töötavad hästi, kuid see on formaalne asjaajamise kontroll, mitte ärilise juhtimise reguleerija ja hindaja.

Teie küsite: aga minister? Aga valitsus? Esiteks pole neil aega süveneda igasse probleemi, mis kuski Tootsis või Kohtlas, Koplis või Pärnus iga päev koha peal üles kergib, teiseks on aga ka

tööstuse juhid mõnikord pikapeale aru saanud, et nemad oma käitisi juba kaua juhvad, ministrid ja valitsused aga tuluvad ja lähevad. Sellega on seletatav, et minu esimene ülesanne oli luua neile kiiresti erirahanduskontroll omavahelise kesk-kassa näol. Üksikute ministriumide vahel laialipillatud käitiste ja ettevõtete ühendavaks ülemaks juhtijaks organiks moodustas aga valitsus minu ettepanekul Riikliku Majanduskomitee, millest osa võtavad asjaosalised ministrid, peaministri eesistumisel.

Monopoliseeritud väljaveoorganisatsioonide korraldamise mure ei lasu õnneks mitte isiklikult minul, vaid põllutöömistril. Niipalju kui ma kõrvaltvaatajana võin hinnata, töötavad need organisatsioonid hiilgavalt, kui neil on partneriks samasugused sisseostumonopoli keskused, näit. Saksamaal või Venes. Sellest aga nende hingeoluline nõrkus majandussuhete vastavaks suunamiseks. Kuivõrd osavalt ja õnnelikult nad aga oma ülesannetega toime tulevad vabaturumaadel, seda on raskem hinnata. Niivõrd kui ma aga näit. Uue-Meremaa j.t. maade valitsuste kogemustest lugenud olen, ei tohiks sel alal probleemidest ja raskustest puudust olla.

Ma puudutan neid enam-vähem veel lahtisi ja kujunevaid probleeme möödaminnes ainult selleks, et ära märkida, et Vabariigi Valitsus on täiesti teadlik sellest, et uudsete majandusorganisatsioonide juures ka uued ülesanded ja probleemid üles kergivad. Kuid valitsus on valvel ja kindel, et ta kõik need ülesanded ja tarvidused lahendab ja korda seab.

Valitsus teab, et need ülesanded on küllalt rasked ja et need areneva eluga koos muutuvad üha raskemaiks ja komplitseeritumaiks. Teie, austatud Riiginõukogu liikmed, olete kutsutud ja jäetud olema oma kogemustega ja teadmistega abiks ja teoks kõikide nende probleemide lahendamisel.

Minu teada on suur osa lugupeetud Riiginõukogu liikmeist ühe moodsa klubi liikmed, kelle lipukirjaks on nõue: õiglaselt ja ausalt teenida üldsust. Ma ei tea paremat loosungit kogu meie tänapäeva tööle ja tegevusele majandusel. Kui teie sellepärast kaasa aitate, et see suur mõte süveneks ja kõveneks, et niihästi ettevõtja kui ka ametnik, nii haritlane kui ka tööline läbi imbuks teadvusest: me kõik peame ühtlaselt, õilsalt ja ausalt teenima üldsust ja ühiskonda, siis ja ainult siis võime alati olla kindlad, et kõik, mis me ühiselt ette võtame oma ühise parema tuleviku nimel, meil ka õnnestub ja korda läheb.

Kaubandus-koostuskoja esimehe rnl. Joakim Puhk'i kõne

Teadupärast loetakse riigieelarve arutamise ja vastuvõtmise õigust rahvast esindavate kodade tähtsaks ja põhjapanevaks õiguseks. Vaadeldes parlamentaansete riikide arengut näeme, et eelarveõigus pole esinduskodadele üksnes formaalseks õiguseks riigi sissetulekute ja väljaminekute üle kontrolli pidades, vaid selle õiguse allusel kontrollivad ja suunduvad rahvaesindused riigipoliitikat kõigil aladel, peamiselt aga majandusalal. Pole siis ka liialdus, kui öeldakse, et eelarveõigus on esmajoonelise poliitiline õigus, millel varal rahvaesindajad kaitsevad kõigi kihide ja kõigi üksikute kodanike majanduslike, kultuurilisi ja poliitilisi huve.

Me oleme kahjuks aegade ja olude sunnil pidanud lahkuma miihästi demokraatlikust praktikast kui ka mõnedest tähtsamatest demokraatia põhimõtetest. Rea aastate jooksul puudus Eestis rahvaesindusel võimallus riigieelarve koostamisel ja vastuvõtmisel kaasa kõnelda. Eelarve, nagu mäletate, pandi maksma dekreedil korras. Kuidas see tuli ja missugused saatuslikud põhjused selle juures mõõduandvad olid, seda teame me kõik ja oleks üleaarne sellest rääkida.

Kuid seda mohlkem on meil nüüd põhjust tunda huvi kõigi nende küsimuste vastu, mis kergivad päevakorrale eelarve arutamisega. See huvi ei saa piirduda üksnes eelarves esinevate peatükkide ja paragraafidega, mis filkseerivad üksikuid sissetulekute ja väljaminekute summaksid, vaid see huvi kandub kogu majanduspoliitika peale, mis moodustab enesest miihästi riigieelarve kandepinna kui ka selle raamistu.

See asjaolu määrab ka rahvaesinduskogude ja iga üksiku rahvasaadiku suhtumise riigieelarve arutamisele. Nüüd, kus rahvaesindused jälle võivad eelarve koostamisel kaasa tegutseda, on meie ülimalt kohuseks teostada seda ülesannet, mis põhiseadusega meie peale on pandud: me peame küsimata iseendalt ja lugupeetud Vabariigi Valitsuselt, kas teostab meie senine majanduspoliitika neid eesmärke ja sihte, mida mäitab meile Eesti Vabariigi Põhiseadus ja rahvaalitsuslik demokraatlik riigikord.

Rahvas tahab teada, millleks kasseeritakse talit maksud ja missuguste saavutuste kättevõitmiseks kasutatakse eelarvesummasid. Me ei seisa enam kõhklevalt teelahkmel, nagu mõni aasta tagasi. Meie jaoks ei tohiks enam olla küsimust: kas kõndida oma rahvamajandusega neid radu, mis viivad demokraatlikult valitseva-

tele rahvastele lähemale, või suunduda neile tähiseile, mis viivad autoritaansetele riigikordadele, juhprintsidile ja diktatuurile.

Teiste sõnadega: nüüdsest peale, kus on maksma hakanud uus Põhiseadus, ei tohiks enam põhjust olla kahelda selles, kuidas arendada rahvamajandust — kas nii, et kodanik ise võtab jalad alla, arendades oma majanduslikku ja ühiskondlikku tegevust, või — vastuoksa — juhtida majandust ja ettevõtlikkust ülalt alla, misjuures ametnik oleks kõik, kodanik vaid kasuulelik funktsionäär.

Täna selles küsimuses võttis sõna meie majandusminister ja jagas nõmüstaval kombel neid seisukohti, et meil riigis ei peaks valitsema majanduslik kord ametniku juhtimisel, vaid et siin peaks tegutsema kodanik ise, arendades meie majandust.

Eesti rahvas on sellele küsimusele juba lahenduse annud, ta on uue Põhiseadusega kindlad demokraatlikud põhimõtted püstitanud ja kindla demokraatliku suuna kätte mäidanud. Kui Põhiseaduse sissejuhataav osa kõneleb, et eesti rahva tahtmine on kindlustada ja arendada oma riiki, mis on rajatud õigusele, seadusele ja vabadusele, siis on meie rahvas sellesamaga ütelnud, et ta ei vaja mitte kõikvõimsaid ametkondi ja kõikvõimsat ametnike riiki, vaid ettevõtlikkude isetegevat ja jõukat kodanikku vabas riigis.

Eesti rahvas on avaldamud sellega oma veendumuse, et mitte keegi ei suuda asendada kodanikku ja et mitte keegi ei suuda teda abistada ja jalgel hoida, kui ta ise seda ei taha. Loomulikult ootab eesti rahvas miitid oma esindajalt ja Vabariigi Valitsuselt sellase õhkkonna loomist, et kodanik riippumatult ja iseseisvalt võiks seista oma huvide valvel; ootab sellase õhkkonna loomist, et kodanikul oleks usku ja usaldust tulevikkude ja et tal oleks mõtet ja huvi oma viimset välja panna iseenda ja oma perekonna kindlustamiseks kui ka oma vara, oma riigi ja oma rahva julgeoleku kaitsmiseks.

Ja miitid seisabki meie jaoks küsimus selles, kas Eesti majanduspoliitika on tabanud Põhiseadusega püstitatud suunda. Kas see poliitika on ergutanud meie rahva ettevõtlikkudest ja kas ta on olnud soodus valmistusjõudude tegevusse rakendamisele? Pean kahetsusega vastama, et

see poliitika väga raskesti patustab eramajanduse huvide vastu, püstitades tõkkeid seal, kus vaja oleks tagantöhitamist. Oleme oma majanduselu korraldamisel üha kaugemale nihkunud Põhiseadusega märgitud suundadest.

Ka käesolev eelarve ettepanek annab sellest kahetsusväärsest nähtusest küllaldaist tunnistust. Sealt peegeldub meile vastu ikka seesama möödunud aastate vaim. Nagu varem, nii märgib ka praegune eelarve esitus riigi ettevõtlikkuse laienemist kõigil majandusaladel. Riik püüab majanduslikel aladel tegutsevaid kodanikke asendada oma ametnikega — üksikõik, kas otseselt või riigile kuuluvate ettevõtete kaudu kaudselt.

Aasta-aastalt kõvenev riigi ettevõtlikkus läbib eramajandust kahjustava tendentsina ka 1939/40. a. eelarve ettepanekut. Kõik eripõhikinjade ja -määruste alusel tegutsevate käitiste, pankade ja riigiasutuste valitsemisel seisvate eriotstarbeliste kapitalide summad ning nendega ühenduses seisvad ülesanded aima paisuvad ja paisuvad, surudes tagaplaamile kodanike isetegevuse ja algatusvõime.

Põhiseaduse § 25 annab küll kodanikule õiguse avada ettevõtteid ja tegutseda vabalt majandusaladel, kuid riik astub vahele ja võtab selle õiguse endale või delegeerib selle üksikettevõtte kätte, asudes seega ise majandama ning kodanikele kuuluvaid ülesandeid täitma. Kui see nii edasi areneb, ei jää kodanikule pikapeale muud kui kohustused riigi vastu, eeskätt muudugi maksukohustused.

Erieelarveist, mis sisult on niisama tähtsad, seda mainis ka täna lugupeetud härra majandusminister, kui riigi üldine eelarvegi, leiame riigile kuuluvate ettevõtete ülesannete hulgas ka igasuguseid ostu- ning müügitehinguid, saaduste valmistamist ja nende turustamist; leiame igasuguste projektide ja ehitustööde läbiviimist riigiasutuste käsutuses seisvate erifondide arvel. Koguni eraisikuile ja eraettevõtetele tööde tegemist ja neilt selle hankimist leiame nendest summadest. Kas seda võib pidada normaalseks nähtuseks? Riigikodanikud ei kaota säärase riikliku pealetungi juures üksnes oma õigust sissetõttatud alal edasibegutsemiseks, vaid peavad kannatama veel otsest ainelist kahju, mis käib kaasas nende ettevõtete sulgemisega riigivõimu poolt.

Lugupeetud Riiginõukogu liikmed on olnud ise tunnistajaiks selle mitmesugustele riigivõimu vahelisegamistele eramajanduse ja eraette-

võtlikkuse pidurdamiseks või selle koondamiseks kas riigi enese või mõne riigi poolt näidatud üksikettevõtte kätte.

Praegu seisab käsil ühe suurema majandus-alla, nimelt linakaubanduse, ümberkorraldamine samade eraalgatust pidurdavate põhimõtete suunas. Eelarves emeses pole küll selleks otstarbeks summasid näidatud, aga ajallehed toovad teate, et esialgseks tegevuskapitaliks määratakse riigi poolt daenuma 1 miljon krooni.

Sellaselt haarab meie riik, osalt otseste, osalt kaudsete võtete varall, kuid igal juhul järjekindlalt ning plaamilikult, üha enam oma valdkonda meie eramajanduse.

Elksiarvamiste ärahoidmiseks ja tõenduselks tänasele lugupeetud härra majandusministri väljendusele lubage tähendada, et ma olen kaugel sellest, et süüdistada meis väärnähtusis ja väänsuundades meie praeguist lugupeetud majandusministrit. Hoopis vastuoksa: lugupeetud härra Sepp, seisdes sageli vastutusrikkastele kohtadel, on ilmutanud suurt arusaamist ja laia vaadet majanduslikes küsimusis. Ta on mõistnud õieti hinnata majanduslikke vajadusi ning on püüdnud võimallust mööda vastu tulla majanduslikele ringkondadele.

Kuid eramajandust ja eraalgatust pidurdavad tendentsid meie majanduspoliitikas tulid ilmsiks juba riigi loomisaastail, kus tulime maailmasõja koolist. Majanduselu ülesehitamine toimus sõja-aegse majandusinertsisurvel ning sõjaga kaasaskäivate psühhooside mõjutusel. Viimased aastad aga möödusid juba selle poolest ebaloomulikus olustikus, et meil tuli pidada rasket sisevõitlust riigivalitsemise põhimõtete ja konstitutsiooni küsimuste pärast.

Niisiis eksimuste eest, mis on korda saadetud neil aastail, ei või lugeda vastutavaks miivõrd üksikuid juhtivaid tegelasi, kuivõrd üldst en-nast. Kõige vähem oleks meil aga põhjust süü-distada selles lugupeetud majandusministrit, kes asus oma praegusele kõrgelle kohale alles pärast uue Põhiseaduse kehtimahakkamist ja selle ellu-viimist.

Aga nüüd, kus me erakordsetest aegadest oleme õnnelikult välja jõudnud, mille eest tuleb anda eriline tunnustus meie auväärsele Vaba-riigi Presidendile; nüüd, kus meeled jälle on rahunenud, kus jälle võime hinnata olukordi külma ning kaine pilguga, nüüd ei tohiks enam olla takistusi majanduselu

normaalajale arengule. Nüüd peaksime vabanema kõigest üleskrivitud ja haiglasist tsentraliseerimise püüdeist.

Nüüd peaksime asuma uue Põhiseaduse tegevõlle elluviimisele selles vabaduse ja demokraatia vaimus, millist kannab meie rahva parim teadvus ja mida juhib meie Põhiseadus.

Avaldan kindlat lootust, et härra majandusminister senise majanduspoliitika võtab põhjalike revideerimisele ja tulevase eelarve ettepaneku esitab meile juba uut — eramajandust soodustavatel ja kodanike algatusvõimet õhutatavatel — alustel.

Austatud Riiginõukogu liikmed! Ma ei kavatsen koormata teie tahellepanu eelarve üksikasjade analüüsiga. See ei annaks nüüd mingisugust asjalikku tulemust, sest kuigi meil läheks korda mõnd väljaminekut ja summalkest muuta, ei muudaks see veel eelarvet ennast, ja peale täna põhjalikult analüüsitut ja meile selgitatud arve meie lugupeetud majandusministri poolt, hoopis tähtsam on, nagu ma juba märkisin, küsimuse põhimõtteline külg. Püüame avastada käesolevast eelarve ettepanekust neid iseloomustavaid tendentse ja seda arengu joont, mida mööda sammub meie majanduselu ja majanduspoliitika tänapäeval. Kõigepealt aga küsime, missugune peab olema riigieelarve.

Õige eelarve peab võimaldama kapitalidele, ettevõtetele ja ettevõtjatele avarat tegevusvabadust ja tootmise tõstmist. See peab võimaldama kodanike majandusliku tegevuse intensiivsemaks muutmist ja sellesamaga üldise rikkuse — kõigi kodanike ostujõu ning elatistaseme — tõstmist.

Kuid need momendid, mida ma siin olen nimetanud, puuduvad kahjuks käesolevas eelarve ettepanekus. Eelarve on summaliselt küll tõusnud; võrreldes jooksva eelarveaasta üldsumma; see on tõusnud miinüsti korraliste kui ka erakorraliste tulude ja kulude osas. Üldiselt annab see tõus, nagu mäete, 6,6 protsenti.

Härra minister lisas sellele veel erieelarves ettenähtud summad ja seega paisutas veelgi seda tõusu, sest erieelarve tuleb teatud määrani lugeda lahutamatuks osaks korralisest eelarvest.

Agas see ei tähenda veel mitte, et oleksid tõusnud samavõrdelt ka need krediidid ning väljaminekud, mis taotlevad rahvamajanduse ergutamist ja tootmise tõstmist, — väljaminekud, mida harilikult nimetatakse loovaiks väljaminekuiks.

Uus eelarve ettepanek ei näita enam uusi investeerimisi riiklikeks ettevõteteiks.

Kui see peaks tähendama senise majanduspoliitika revideerimist riigiettevõtete sektori osas, kui sellega tahetakse tahistada uut suunda, mis asub pidurdama riigi bürokraatia poolt juhtivate ettevõtete ulatust, siis tuleks seda teavitada kui ammukoostatut ning vajalist

Agas hinnates ainultki käesolevat eelarve ettepanekut, mis oma üldsuses on rajatud kõigi eelmiste aastate eelarvete eeskujule, ja arvestades seda, et mõned riiklikud ettevõtted on lihtsalt viidud eripõhikirjade allusele või niidelda muudetud riiklikeks aktsiaseltsideks, puudub meil asjalik põhjus rõõmustamiseks. Niikaua kui eelarve oma tulude koostuselt ja kulude suunamiselt püsib senise majanduspoliitika baasil, ei saa me riigiettevõtete ja investeringute jaoks määratud summade sulgemises näha midagi muud kui uut tõendust selleks, et arutusel olev eelarve ei too muutusi senisele suunale, vaid piirab veelgi valjemalt loovaiks otstarbeiks määratud summadas.

Härra majandusminister konstateerib teatud rahulolemisega, et normaalne majanduselu tõus võiks, nagu näitavad varemad kogemused ja arvutus, anda aastas ümarguselt poolteist miljonit krooni tulu tõusu. Kui lisaeelarve, millest täna räägiti, juure panma, paisuks see veel kõrgemaks. Eelarve koostajale on see muudugi väga meeldiv asjaolu, kuid kodaniku peaaigus kutsub see esile mitmesuguseid mõtteid. Kodanik tunneb nimelt, et riik paneb talle otseste maksude näol peale raskeid kohustusi. Kodanik soovib, et sellest „normaalsest tulu tõusust“ ka tema majapidamine saaks otsest tulu, sest ei keegi muu kui kodanik ise on selle tulu tõusu oma ettevõtlikkusega ja oma vaevaga loonud.

Kodanik soovib, et sellest „normaalsest tõusust“ langeks lõviosa temale, sest ta kindlustaks selle abil oma majapidamise tugevust, valaks uut kapitali oma ettevõttesse ja lõikaks järgmisel aastal veel suuremaid tulusid nii enese kui ka riigi kasuks.

Meie juures on aga riik kahjuks maksu pinges kõrgel kruvinud. Tuleb meele, kuidas tööstuslike ja kaubanduslike ettevõtete koormatakse mitmeastmeliste riigimaksude kihtidega. Siin on tulumaks, põhiarimaks, lisaarimaks, läbikäigumaks jne jne. Kodanik näeb, et kuidas ta ka ei püüaks, kuidas ta oma ettevõtet ka ei ratsionaliseeriks, kuidas ta selle tululuse ka ei tõstaks, ikka ulatuvad näpud põhja, sest riik võtab maksustamisega suure osa endale.

Härra majandusminister tähendas täna, et otsemaksude koormat ei kavatseta viia teiste riikide kõrguseni, kuid teiste riikide kodanike

üldsissetulekud on meie omadest suuremad ja seda me ei tohiks unustada.

Eriti koormavaina tunduvad kodanikule ka meie tulumaksu määrad. Ärgem unustagem, et meie maksualuse tulu jaotamise skaala püsib juba 1921. aastast saadik. Selle põhjal on ümarguselt 45 tuhat kodanikku kohustatud avaldama deklaratsioone ja tasuma maksu. Nende hulgas leiame umbes 50% sellaseid maksualuseid, kelle aastane tulumaksu summa ei ületa 20 krooni. Kas see asjaolu ei sunni arvama, et oleks hädavajaline revideerida maksualuse tulu skaalat? Elatismaksu summas oli 1921. aastal sootu teissugune kui tänapäeval. Meie raha ostujõud siseturul oli neil ajal floopis kõrgem kui praegu.

Üldse peab meelles pidama, et liig madalate tulude maksustamine on fiskusele tihhilugu (kasu asemel kahjulik). Tuleb võtta arvesse need tööpäevad, mis lähevad kaotsi maksujaoskondades kaasistujail kui ka maksumaksjal emesel, kes tihhilugu kauge maa tagant on sunnitud ilmuma maksuametnikule oma tulusid ja kulusid vastuvaidluse korras selgitama. Juba deklaratsiooni valmistamine võib raisata mõnel juhul terve tööpäeva, sest mitte igalüks pole võimeline seda ise valmis kirjutama. Kõigest sellest järgneb, et meie tulumaksu korraldus nõuab kiiret ja põhjalikku muutmist.

Pealegi on riik oma kõrgelekrutitud maksu pinge juures kodaniku vastu nii karm, et ta kitsendab aasta-aastalt, nagu ma juba tähendasin, ikka enam ja enam eramajanduse loomulikke tegevuse alasid, kistes neid plaanikindlalt enda kätte.

Riigi ettevõtete ja varanduste tulu tõuseb eelarves, nagu olete märganud, 35 miljoni 500 tuhande kroonini. Tulude osatähtsus oleks seega 33,5%. Kas see ei mäi meile rekordiliselt kõrge olevat? Lõigata üldistest eelarve tuludest rohkem 33 protsenti riigiettevõtelt, see annab tunnustust kolossaalsest riigistamisest, kolossaalsest etatismi võidukäigust kõigil majanduse aladel.

Härra majandusminister nimetas, et teistes riikides on riigimajanduslik sektor märksa suurem, kuid pidage meeles, et on olemas riigikordi, kus eramajandust pole üldse olemas, ja see ei tohiks meile eeskujuks olla.

Lugu muutub meie silmis veelgi drastilisemaks, kui peame meeles, et peale nende otsuste riigiettevõtete tulude, mis eelarve ettepanekus on näidatud, leidub veel teisigi tulusummasid

samast allikast, sest meil tegutseb sellelaadilisi ettevõtteid, mis kannavad vähispidi eraettevõtete tunnuseid, kuid kuuluvad tegelikult siiski riigile.

Võidakse lihtsameelselt lausuda: see on ju väga hea, see näitab aimult, et meie riik on ettevõtelt ja varandusilt väga rikas. Aga, austatud Riiginõukogu liikmed, missugust riiki tohime pidada tõeliselt rikkaks? Kas seesugust, mil on kaelas hulk keskmiselt kiratsevaid ettevõtteid, või seesugust, kus valitseb jõuline ja jõukas eramajandus? Ma usun, et vastus on selge.

Kui rahvamajandus on vaene ja iga üksik kodanik selle juures veelgi vaesem, siis on meil tegemist üldiselt vaese riigiga, lugegu ta oma varandusi ja ettevõtteid nii pikalt nimekirjalt kui tahes. Tegelikult elust näeme, et käsikäes riigi rikastumisega käib rahva vaesetumine ja kiratsemine. Mida enam riik kisub enda kätte majanduslikke tegevusalasid, olgu tööstuse, kaubanduse või kommunikatsiooni alal, seda kitsamaks jääb tegevusväli eraisikule, seda rohkem ja järjekindlamalt langeb eramajanduste tulukus, seda suurem tühjus tekib rahvamajanduse vundamendi alla.

Riikliku tööstuse ja riikliku kaubanduse arendamine tähendab sisuliselt rahva proletariseerumist, ja see on loomulik, sest kodanikule ei jää ju muud üle kui hakata riigi palgaliseks. Seal, kus kõik on riigistatud, seal ei ole kodanikul riigiga enam muud vahetkorda kui palgalise vahetkord. Kui võrd kohutavalt see on alla kiskunud kodanike elatistaseme, on meile hästi teada kirjutuste ja jutustuste põhjal mõnedest teistest riikidest.

Riiklike ettevõtete tulutoovus on enamasti alati säärane, et me selle kohta kunagi ei suuda jõuda täielisele selgusele. Sageli söövad ettevõttele antud erisoodustused paberil näidatud tulukuse.

Lubage tuua konkreetne näide tühest hiljuti avatud riiklikust suureettevõttest. Ma ei oleks tahtnud puudutada Kehra tselluloosivabrikut, aga kuna härra majandusminister ise heaks arvas pühendada sellele ettevõttele oma eelarve esitamise kõnes Riigivolikogule erilist tähelepanu, siis ei või ka meile kui seaduseandliku koja liikmele keelduda olla seda asja puudutada. Härra majandusministri seletustest jäi meile paratamatult mulje, et Kehra vabriku tulutoovuse suhtes ettevõtte asutamisaegsest kalkulasioonist niihäsi kui millegi midagi pole püsima jäänud. Minister ise seletas seda kurba tõsiasja konjunktuuri muutumisega.

Erilist tähelepanu meie majanduspoliitikas vaarib väliskaubanduse küsimus. Seal on viimaseil aastail valitsenud otse palavikuline tsentraliseerimine ja erakaupmeeste eemalsetõrjumine. Seda õigustatakse hindade poliitikaga. Tõendatakse, et erakaupmehed ei oska hindu pidada ja ajavad välisturgudel hinnad alla. Kuid mul on juhus olnud juba korduvalt naidata, et see väitmine ei pea paika. Erakaupmees otsib juba isiklikes huvides maksimaalset müügi- ja minimaalset sisseostuhinda. Ka on selge, et meie kaubakogused kõigil väljaveo aladel on maailmaturgude maastaabi juures nii väikesed, et meie ei ole veel kusagil dikteerinud hindu ega suuda seda teha edaspidigi, kuidas me oma väljavedu ka ei keskendaks.

Kuid hoolimata kõigest valmistatakse meil veel uusi väliskaubanduse, õigemini eksport-tsentraale. Lisaks või-, liha- ja munatsentraalidele, lisaks monopoliseeritud viljakaubandusele ja riiklikule metsatööstusele kavatakse ka linade väljavedu anda üheaainsa ettevõtja kätte.

Olen kuulnud väga imelikku argumentatsiooni. Öeldakse nimelt, et väliskaubanduse alade koondamisega olevat tahetud piirata muulasist äriimeeste tegutsemist Eestis. Kuidas sellele argumenteerimisele põhimõtteliselt suhtuda, jäägu minu poolt lahendamata. Aga ma tahan konstateerida fakti, et kaubalubade äravõtmise tagajärjel kaunistati peamiselt eesti soost äri-mehi. Nii näiteks on metsatööstuse tsentraliseerimise tagajärjel kannatanud just eestlasist väikeettevõtjad.

Väljaveolubade äravõtmise all kannatasid koos muulastega ikka jälle eestlased. Või väljaveo alal võeti õigus kolmelt eesti ja kahelt muulaste firmalt; munade väljaveo alal — kolmelt eesti ja ühelt muulaste firmalt.

Leidub ka niisuguseid majandustarku, kes arvavad, et eestlane pole üldse võimeline amandama edukalt kaubanduslikku tegevust ja et sellepärast tuleb tähtsamad kaubanduslikud operatsioonid anda riigi kätte. Kuid mis on siis riik? Kas riigikodanikud ei kuulu oma rõhuvalt enamuselt eestlaste perre? Selle tarkuse järgi tuleb välja, et kui eestlane on õppinud kaubandust ja omandanud selleks vilumuse, siis ta on kaubanduse alal saamatu ja oskamatu. Kui aga sellelesamale eestlasele tõmmata selga kroonumunder ja kui seesama eestlane seada riigi rutiini alla, siis ta on ärigeenius. Usun: nii ei mõtle keegi, aga kui ometi ka sellaste argumentide järele haaratakse,

siis on see ainult tunnistuseks, kui raske on kaitsa mõistlike argumentidega senist majanduspoliitikat.

Kui Põhiseaduse § 26-es ütleb, et „omandi õigus on kindlustatud“, ja kui omandi võõrandamine sama paragraafi jargi omamiku nõusolekuta võib toimuda üksnes üldistes huvides ja tasu eest, siis võiksime küsida, kas on meie Põhiseadusega kooskõlas, et ühelt kihilt kodanikelt võetakse õigused majandusalal tegutsemiseks, kuid samal ajal hakkavad neid õigusi kasutama teised, olgugi et Põhiseaduse § 9 ütleb: „Kõik kodanikud on seaduse ees võrdsed“

Siit tekib tööpoolest küsimus: kuhu sammub Eesti? Kas läände või itta?

Geopoliitiliselt oleme asetatud, nagu saatuse kiuste, sinna, kus ristlevad lääne demokraatia ja asiaatliku diktaatori mõisted.

Ühel pool näeme üha süvenevat isikliku võimu tõusu, sundnorme, kodanike vaesestumist, perekonna-, kultuuri- ja usuelu laostumist, teisel pool aga kodanike enesetegevust, püüdlikkust ja heaolu poole sammumist. Ei hakka ometi keegi salgama, et tänapäeva demokraatiad seisavad majanduslikult võrratumalt kõrgemal järjel kui totalitaarsed riigid. Sellest peaksime ka meie tegema vajalised järeldused.

Igatahes ei ole meilgi põhjust hooberda riik-kusega. Lehitsedes eelarvet leiame, et on avastatud ka säärane sisetulekuallikas, mis üldse ei saa olla tuuallikaks. Ma mõtlen nimelt Eesti Panga varjatud reserve arvelt ühe milj. krooni kandmist riigieelarve tuludesse. Iseendast pole siin tegemist mingi tegeliku kasuga ega ka mingi erakorralise tulusummaga.

Kui heaks on arvatud üks osa Eesti Panga kulla ümberarvestamisel fikseeritud summast riigikassale võtta ja eelarve tuludesse kalkuleerida, siis vaatame tõsioludele kartmatult silma: tunnistame, et uus eelarve on küll vormiliselt viidud tasakaalu, aga sisuliselt ei kata oletatavad tulud ettenähtud väljaminekuid. Sisuliselt valitseb eelarves teatud puudujääk, mis on kaetud Eesti Panga reserve arvel.

Härra majandusminister täna seletas, mis põhjusel oli tarvis neid reserve Eesti Pangast võtta, et katta riigieelarves puudujääke, eriti selles osas, mis on tekkinud meie eelarvesse kaitsevahendite muretsemisega.

Olen kaugel sellest, et lugeda eelarve puudujääki igal juhul ja igal tingimusel lubamatuks nähtuseks. Iga riigi elus võib saabuda seesuguseid murrangumomente, mis õigustavad

isegi korduvaid puudujääke eelarveis. On täiesti mõeldav, et kulude kasvamisest mängib peamiselt osa riigikaitse ja julgeoleku kindlustamiseks antavate summade äkiline tõus — eelmise aastaga võrreldes 2,5 milj. kr. Pealegi, kui säärased puudujäägid on tekkinud, on tarviline, et neid ei piüütaks varjata.

Ma tahaksin lausuda veel mõne sõna meie põllumajanduse päevaküsimustest, sest ka seal valitseb mõningaid nähtusi ja suundi, mis väärivad rahvasindajate tähelepanu.

Juba riigieelarvest nähtub, et riigiviljasalvel on ülesandeks hoolitseda rahva tootlustamise eest teraviljatagavarade koondamise teel. Ma ei tea, kas on mõeldud sellele, et ka kõige parema tahtmise juures ei ole ükski viljasalv, ei ükski ühing ega ükski kaupmees suuteline toiduainetega varustama oma piirkonda, kui selleks ei ole juba õigel ajal, rahu ajal, kodaniku emese poolt hoolitsetud. Me oleme harjunud veeretama need ülesanded valitsusele, justkui oleks valitsus võimeline igal ajal ja igas olukorras kodanikkonnale kõike tarvilist ja vajalist moonu kätte muretsema. Peetagu mees, et tagavarade koondamine, mis on ette võetud valitsuse poolt rahu ajal, ei jaksa igakord oma ülesannet täita sõja ajal. Paistab, et oleme juba unustanud suure maailmasõja kogemused. Ka tollal oli Vene valitsus tarvitusele võtnud vahendid ja plaanid tootlustamise korraldamiseks, kuid mäletatavasti ütlesid need vahendid kõik üles.

Ma kardan, et ka praegusel korral, kus viljatagavarad on koondatud keskustesse, neid sealt sõja algpäevil, kus kõik liiklemisabinöüd on rakendatud riigikaitseks vedudeks, oleks raske üle maa kodanikkonnale kätte toimetada.

Kuid mitte üksnes see nähtus, et kogume tagavarasid üksikettevõtte kätte, et tsentraliseerime ühte keskusse nii põllumajanduslikku kaubandust kui ka tööstust ja pangandust ja et teeme selle sõltuvaks keskvoimust, pole märgist mõõdalaskmine, vaid veel halvem on, et tänu sellele langeb kodanike isetegevus- ja algatusvõime, tärkab inertsus ja lootus kõikvõimsale riigile, ta juhile ja ta korraldavale käsule.

Kõik need mõisted ja võtted, mis on omased riikidele, kus valmistatakse pealetungidele, ei ole õigustatud ja mõistetavad meie oludes, kuna tahame ja peame end üksnes kaitsma ma-

janduslike, poliitiliste kui ka võimalike sõjaliste pealetungide vastu.

Tõtt peab ütleva rahvale õigel ajal, ja seda selleks, et kodanik mitte ei jääks loiuks, oma muresid ei veeretaks valitsusele. Kodanik peab teadma, et igasuguse reservide kogumine oma perekonnale, nii toiduaineis kui ka muus, peab sündima juba varakult ja viidama varakult ellu.

Kodanikkonna isetegevusega ja iseenda eest hoolitsemisega hoiaksime ära vapustused kaubaturgudel ja astuksime tõsise sammu riigikaitse huvides.

On viimne aeg mõelda meie majanduse ümberkorraldustele, lähitutes rahva isetegevuse põhimõttest. Tuleb seada rakkesse kodanike majanduslik ja ühiskondlik isetegevuse aparaat. Mitte enam tsentraliseerimise, vaid desentraliseerimise suunas tuleks nüüdsest peale hakata korraldama majandust. Ainult siis saaks kodanik väärikalt täita oma ülesandeid ja kohustusi ühiskonna ja riigi vastu.

Poliitiline ja majanduslik tsentralisatsioon vajab juhti ja sellele sõnakuulelikku käsutäitmist; demokraatlik riigikord aga vajab teadlikku ja ettevõtlikku kodanikku. Ei ole kahtlust, et ka riigikaitse mõttes on iseteadlik kodanik palju väärtuslikum automaatsest käsutäitjast.

Meile kõigile, miihästi põllumajandusele, tööstusele kui ka kaubandusele, läheb vaja üht ning sedasama: et majanduselus valitseks usalduslik õhkkond ja kindel isiku varanduse puutumatus põhimõte, mis ka meie Põhiseaduses on väljendatud.

Neis riikides, kus sellest kinni peetakse, on majandus õitsele lõõnud ja areneb ka tänapäev jõudsasti edasi.

Me peame hoiduma kordamast neid vigu ja võtmast eeskujusid neilt riikidelt, kuhu enam keegi oma kapitali hoiule ei julge mahutada ja kust ettevõtjaskond põgeneb.

Kui meil aastate vältel osaliseltki on kodanike õigusi majandusaladel kärbitud, ühtedelt on neid õigusi võetud ja teistele antud, siis on see sündinud just nende arvel ja kahjuks, kes oma õigused on kaotanud, ilma et nad ühtki tasu selle eest oleksid saanud.

On arusaadav, et säärases õhkkonnas erakapitali tegevuse õhutamise, sündigu see kas või inglite keeles, reaalseid tulemusi ei anna.

Seevastu näeme aga riike, kus majanduselu aladel valitseb kindluse ja püsivuse tunne, — teiste sõnadega, usaldusväärne õhkkond; neis näeme õitsvat eraettevõtlikkust.

Ka meie majanduslikud korraldused peaksid olema rajatud neile aluseile. Ainult sel eeldusel oleksime väärilised kontrahendid eramajanduslikult korraldatud ja juhitud majanduselu riikidega.

Seistes kaugel tahtest takistada Eesti riigile kuuluvate rikkuste tõstmist ja kasvamist luban endale siiski tõsiselt juhtida tähelepanu asjaoludele, mis võivad saada saatuslikuks väikerahvaste varandustele, eriti just riiklikele varandustele.

Üha süvenev rahvusvaheline poliitiline kriis on lennutanud Euroopa poliitilisse taevasse rasked ning ähvardavad pilved, mis haaravad osaliselt ka meid.

Ühe väikerahva kurb kogemus läinud septembrist kõneleb meile sellest, et ei ole õige aeg arendada ja süvendada riigi rikkastumist, eriti siis, kui see enesega toob kaasa kodanikkonna vaesestumise.

Riigile kuuluvad varandused ja ettevõtted lähevad poliitilisel pööranguil tihti peale tavaliselt sellele rahvale kaotsi.

Väikerahva majanduslik kants ja kindlus on tugev siis, kui see seisab kodanike isiklikes varandusis. Mida jõukam ja rikkam, iseseisvam ja rippumatum on iga üksik kodanik, seda kindlam ja tugevam on ka riik.

Me teame ometi, kuidas eesti rahvas, kellest nii mõnedki sõjavankrid ja -keerised on üle käinud, ikka ning jälle end püsti ajanud — sitke ja painduv otsekui kadakas. Kuidas oli see võimalik? Ainult sellepärast, et meie rahvas alati täie inuuga ja töövisadusega on loonud endale isikliku elujärge ja isiklikku varandust.

Ta ei ole kunagi istunud linnuna oksal ega pannud oma varanduslikke lootusi riigi peale. Ma usun, ta ei vaja ka praegu ega edaspidi riigi eestkostmist. Laske teda tegutseda vabalt kõigil majanduslikel aladel. Ärge sundige talle peale ametnike kahtlast tarkust, ärge kitsendage ta kainet initsiatiivi ja ettevõtlikkust.

Ma tean väga hästi, kui ebapopulaarne on kõnelda meie ajal liberaalsest majanduse poliitikast, eriti liberaalsest kaubanduse poliitikast. Võõrad arusaamised, võõras ideoloogia ja mitmesugused võõrsilt sisseveetud „ismid“ on meile juba verre ning üdise hakanud imbuma... kuigi küll sõnades püütakse jutlustada isamaalsust ja rahvuslust. Me oleme lasknud end nendest upu-

tusvetest kaasa kiskuda, millel ei ole midagi ühist ei meie mentaliteediga ega meie rahvuslike huvidega. Aga veendunud inimene ei tohi kunagi oma tõekspidamisi maha salata, sest see oleks ühtlasi huvide mahasalgamine. Kõige vähem oleme seda õigustatud tegema meie — majanduslike ringkondade esindajad.

Me ei nõua mingisugust liberalismi selles mõttes kui tunneme seda mõistet möödunud sajandist. Me ei räägi mingist utoopilisest vabamajandusest. Me saame väga hästi aru, et riik kaugele arenenud kapitalimajanduse juures ning industrialiseerumise arengus oli sunnitud taie õigusega ka eramajanduse vahelkordades oma sundnorme maksma panema. Me saame aru, et nüüdsel komplitseeritud ajastul riik on kohustatud majanduselu suunama ning sellesse ka omalt poolt teatud plaanilikkust sisendama. Kuid see ei tähenda veel, et riik oleks õigustatud ise töösturiks ja kaupmeheks hakkama, et riik oleks õigustatud eramajandust ruineerima ning kodanikke riigipalgalisteks muutma. See on üks põhjanev juon meie Põhiseaduses.

Lubage seletada seda riigi vahelesegamise mittevajadust näitlikult. Riik ja kogukonnad annavad sundmäärusi liiklemise kohta — nii sõidukite kui ka jalakäijate jaoks. Kõik on sunnitud nendest määrustest üldise julgeoleku huvides kinni pidama. Kuid see ei tähenda veel, et riik või koguni kogukond ise peaks istuma autorooli taha või et nad laseksid kodanikku vedada lõa otsas. Samasugune lugu on ka majanduseluga. Riik suunab, riik annab hädatarvilisi määrusi, aga kodanikud ise majandavad. Majanduselu süstematiseerimine ei eelda põrmugi majandajate asendamist riigi bürokraatiaga. Järelikult, mida soovivad majanduslikud ringkonnad? Nad soovivad, et riik kodaniku majanduslikku tegevust ei köidaks kammitssasse. Nad soovivad, et riik majanduslikke alasid ei kisuks enda kätte. Nad soovivad, et riik kodanikku ei teeks proletarilaseks. Nad ei nõua mingit absoluutset vabadust, aga nad nõuavad, et riik eramajandusele ta tegevusväljad alles jäta.

See küsimus pole üksnes majanduslik, vaid ka riigipoliitiline, kui soovite — sisepoliitiline. Ei saa olla majanduslikku demokraatiat ilma riikliku demokraatiata ja vastupidi. Kui riigivõim kogu riigielu teostamise võtab ainult enda ajaks ja kodanikule muud ei jäta kui sõnakuulmise, siis peab ta loomulikult

ka kogu majanduse võtma enda kätte. Teiselt poolt — kui riik ise asub majandama, siis ei jää tal muud üle kui tsentraliseerida võim ning võtta kodanikult ta õigused. Nii ongi see sündinud nendes riikides, kus ei valitse enam ei poliitilist ega majanduslikku demokraatiat. Aga me ei taha seda ega ole ka eesti rahvas, nagu näitavad korduvad hääletamised, kunagi seda puhtotalitaarset joont omaks võtnud. Me ei taha üldist vaesust. Bürokratikult tsentraliseeritud riik ja bürokratikult tsentraliseeritud majandus pole midagi muud kui organiseeritud vaesus. See on organiseeritud alatoitus, see on organiseeritud pauperism.

Peetagu meeles, et nüüdisaja plaanimajanduslikud riigid, olgu nende majandus üles ehitatud kas kolmanda internatsionaali alusel või mõnede uute õpetuste õhutusel, jõudsid selle kodanikke vaesestava majandamiseni sõjalistes huvides. Me ei taha kellegagi sõidida, meil ei ole jüure võita uusi maid, me ei taha vallutada võõraid rahvaid, meil ei ole mingisugust lunastavat missiooni maailma jaoks — järelikult ei lähe meile ka tarvis riiklikku plaanimajandust. Meie jaoks on veel

avatud kõik vajalised eeldused normaalseks elamisjärjeks. Kõigil neil põhjusil on Eesti majanduslike ringkondade soov lihtne ja lühike: tagasi riigipoliitilise ja majanduspoliitilise liberalismi — demokraatia — juure. Tugev eramajandus kui riigi ja rahvamajanduse aluspõhi. Tugev avalik elu, mis toetub vabadusele ja demokraatialle.

Austatud Riiginõukogu liikmed! Lõpetades oleks mul ütelda veel järgmist: Võib-olla näis kellegi mu kõne olevat küllaltki terav ja arvustav. Palun uskuda, mind ei ole selle juures juhtinud ei opositsiooni tegemise tahe ega mingid muud poliitilised motiivid. Ma lugesin üksnes oma kohuseks näidata neile puudustele, mis valitsevad meie majanduslikus süsteemis ja mis majandustegelaste arvates peaksid kuuluma muutmisele. Kui lugupeetud Vabariigi Valitsus selle jaoks heaks arvaks küsida meie nõu, värvata meie koostööd ja kasutada meie kogemusi, siis seisavad kõik meie hulgast, samuti ka kõik meie organisatsioonid, innu, andumuse, heatahtluse ja absoluutse lojaalsusega ta teenistuses.

Kaubandus-tööstuskoja nõukogu esimehe rnl. Johan Sihver'i kõne

Mõnel pool kujutatakse meie tööstureid niisuguses värvingus, et nad ei aja oma asja tõsiselt. Väidetakse, et kui neil on veidi raha, siis lähevad nad ministerruumi ja ütlevad, et kui tolli kaitses antakse, nad teevad äri lahti. Võib-olla meie riigi allgäevil oli ise nii, kuid aja jooksul meie riik on palju edenenu ja samuti ka töösturid. Meie peame meeles pidama ka seda, et meie riigi allgäevil oli kõõksugu inimesi, rikkaid optante, kes tegevusse tahtsid astuda, tahtsid oma raha ärisse paigutada. Muidugi oli sissekukkumisi, kuid seda on ka põllumajanduses juhtunud: anti isegi tasuta maa ühes ehitusmetsaga, kuid pidajat ei saanud, — nii et igal alal juhtub seda. Et aga meie tööstus välja arenenu on, seda näitavad statistilised andmed. Meie tööstus Eestis annab koos ehitustööstusega tööd ligi 60 tuhandele inimesele. Koos perekondadega on peatoiduse muuretsejaks umbes 25% kogu Eesti elanikkonnast.

Tööstus tootis möödunud aastal 168 miljoni krooni eest väärtusi, põllumajanduse kogutoodang oli samal ajal 200 miljonit krooni. Tööstuse osatähtsus on kaasajal niivõrd oluline, et ei ole mõeldav ükski eelarve, mis samavõrdselt kui

põllumajanduslikku ei arvestaks tööstuslikku osa meie rahvamajanduses.

Läinud aasta tööstuslikku tootmist hinnates öeldi, et on märgitav tõus. Kõikku võttes on see kahtlemata olemas, — lähemalt aga meie tööstustoodangut jälgides nähtub, et tõusu põhjustas peamiselt uute investeeringute loodud vabrikute käimahaakkamine, kuna varem tegutsenud ettevõtted ka säilitasid endise tegevuspinge või on koguni tootmise osas pisut tagasi läinud. See olukord ei peaks just põhjustama arvamist, et tööstustoodangust laekuvate riigitulude arvel on oodata tõusu, kuna uute vabrikute, mis peamiselt on riiklikud investeeringud, tegevuse tulemuste alal on vara hinnanguid teha, — igaüks ka sellaseid lootusi rajada, et riik meist võiks tulu saada maksude kui ka muul näol.

Valitsuse poolt esitatud eelarves näeme aga, et on suurendatud loodetavat tulumaksu summat avalikelt aruandvaält ettevõtteilt 200.000 kr. võrra ja peale selle tulumaksu füüsiliselt isikutelt, kelleks on samad peamiselt tööstusest ning kaubandusest elavad ringkonnad ja vabakutselised, koguni 700.000 kr.

võrra. Tõus on ette nähtud ka ärimaksu allal 650.000 kr. suuruses. Seega tööstusest ja kaubandusest elav ühiskondlik kiht peab käesoleval aastal riigi heaks otsemaksude näol andma enam 1.450.000 krooni. Tempel- ja patendimaksu näol on loodetud enamtulu 225.000 kr., missugune kohustus langeb suure osas samale ringkonnale.

Riigivolikogu samm, millega vähendati otsemaksust loodetavat tulu 400.000 kr. võrra, on väärtuslik just suuna näitajana, kuhu peaks areng pöörduma, kuid see on ka kõik. Pealegi püsib meil veel kriisimaks, mis kriisi ajal sisse seati ja mida tööstuslikud ja kaubanduslikud ringkonnad maksavad, mis tol ajal, kui teistel maksusid vähendati, neile peale pandi. Siin maani on töösturid seda maksu maksnud teadmise, et vist need maksud kogutakse seks ajaks, kui uus kriis peale tuleb. Aga nüüd kuuleme valitsusringkondadest, et see ajutine maks tahetakse püsivaks maksuks ümber muuta ja uusi makse veel juure määrata.

Eelarvest enesest aga nähtub, et ei ole leitud võimalusi selleks, et ka meie suurimat ühiskondlikku kihti — põllumajanduslikku — panna enam kohustusi kandma meie riikliku isolemise eest. Vastupidi — juuremaksud põllumajanduse heaks näitavad koguni suurenemise tendentsi.

On õige, et ükski riiklikult mõtlev Eesti kodanik ei vaidle selle vastu, et riigi heaks tuleb kanda kohustusi, kuid kohustuse raskuse asetamisel peab olema tendents seda teha kõikide kodanikekihtide arvel, vastavalt nende maksuvõimele. Viimaste aastate eelarvetes, samuti ka käesolevas, on aga pünastanud tendents maksukoormust veeretada peamiselt sellele osale kodanikest, kes on aktiivselt tegevuses tööstuse ja kaubandusega. Sellisele tulumaksu maksjate ringi kokkutõmbamisele vaatamata on tulumaksu summa kahekordistunud. Kui eelmise kriisi ajal oli see 2½ miljonit krooni, siis on see nüüd 6 miljoni krooni peale tõusnud.

Kui veel siia juure arvata seda, et samale kodanikekihtile asetatakse igasuguseid poolvabatahtlikke kohustusi, et sama kodanikekihti tahti münnetakse osa avaliku arvamise poolt, sagedi süüdistatakse mitteküllaldases vastutulekus üldsuse huvidele ja tema loomulikkude arengut kitsendatakse tegevusväljade äravõtmisega, siis tahmatult tundub, nagu oleks see ühiskondlik kiht Eestis teise järgu kodanike osas, kellel on küll maksimum kohustusi, kuid

kelle õigusi piüütakse piirata. Kui võtta seda arvesse, kui suured kohustused otsemaksude alal on üksikutel majandusalladel, see tähendab põllumajanduse, kaubanduse ja tööstuse allal, ning vabapalgaliste inimeste suhtes, siis meie statistika meile vastavaid arvusi ei võimalda. Minu arvud on teisel alusel võetud ja seepärast on raske täpseid andmeid selle kohta tuua, kui palju iga alla riigile otsemaksudena tulusi annab. Arvud on umbkaudsed, kuid minu arvates kaunis ligilähedased.

Kaubandust ja tööstust on raske lahutada, aga põllumajanduses on see kergem, seal teatud isikute arv, kes tulumaksu maksavad, on väike. Ma olen kokku võtnud umbkaudsel arvestusel, et kaubandus ja tööstus maksab maksudena umbes 20 miljonit krooni, millest ärimaks on 4,5 miljonit ainult kaubanduse ja tööstuse ringkondadelt, siis tempelmaks 5 miljonit krooni, tulumaks juriidilistelt isikutelt kaubanduses ja tööstuses ning tulumaks füüsilistelt isikutelt kaubanduse-tööstuse alal: esimene 2,4 miljonit kr., teine — 2 miljonit kr., läbikäigumaks — 2 miljonit kr., mis on jälle täieliselt kaubanduse-tööstuse maks. Siis maks riigi tollituludeks tööstuslikelt toorainemilt on ligi 4 miljonit.

Milliseid kohustusi kannab riigi heaks siis suurim ühiskondlik kiht — põllumeesikond? Otsemaksude alal peagu mitte mingisuguseid, näiteks tulumaksu maksavad vaid vähesed põllumehed.

Komisjonis selgus, et meil on umbes 140.000 talundit ja sellest 470—500 kuulub tulumaksu alla.

Need 500 talundit ei või maksa suurt tulumaksu, pealegi nende tulumaksu ei arvestata mitte nende tulu järgi, vaid puhtakasurubla alusel, kusjuures ühe puhtakasurubla pealt võetakse 4 kr. tulumaksule alluvat tulu. Minu arvamise järgi võiks see anda umbes 100 tuhat krooni tulumaksu, kuna omal ajal seda maksu, kui kriis algas 1931/32. a., vähendati ja sellaseks on see jäänud, ehkki kriisiaeg on möödas. Pealeselle on põllumeestele tehtud juuremaksu. Kas põllumees on juuremaksust niikamaks läinud, seda ei saa näha seepärast, et ta tulu arvutatakse puhtakasurubla pealt: näiteks 600 puhtakasurubla't see maksualune tulu oleks 2400 kr., ja kui seal maha võtta teatav protsent peetkonna ülalpidamiseks, siis kujunek maks õige väikeseks. Need on andmed suurtalundi kohta.

Teistes riikides, kus ka teostatakse põllumajandusele juure-

makse, ei ole need ringkonnad tulumaksust vabad.

Nende sissetulekuid katsutakse ka seal tõsta, kuid makse maksavad nad ühiseil aluseil. Meil on see teisiti. Võib-olla talu ei jõua maksta. Ma ei tee etteheiteid, vaid toon võrdlusi, kuna väljaspool arvatakse, et põllumehed maksavad, teised ütlevad, et ei maksa. On ju õige, et tööstusel on teatud tollikaitse, kuid samuti on kaistud, ja mitte nõrgemal määral, ka põllumajandus. Põllumajandussaadused on täiesti keelutolli all, neid ei saa sisse tuua.

Kahtlemata, eriti kriisiaastail, on vastava tollikaitse puudumisel meie turgu võimalik üle ujutada kõiksugu odavate kaupadega nii tööstuse kui ka põllumajanduse alal, kuid sisemaise toodangu ja rahvustulu kahagemise tagajärjel muutuks nende omandamine enamikule siiski majanduslikult üle jõe käivaks. Sellest järgneb, et majanduslike tegevusvõimaluste säilitamine on esimeseks ja tähtsaimaks rahvamajanduslikuks nõudeks. Selle mõude täitmiseks on Eesti tööstus mõjuvalt kaasa aidanud, andes 1938. a tööstuses töötajate palkadeks 51,2 milj. kr., põllumajanduses samal ajal makseti põllutöölisele palka 16,5 milj. krooni.

Tollikaitse vajadus on meie oludes paratamatu, eriti seetõttu, et kaasaegsel suletud majanduse perioodil dumpinghindadega eriti tööstussaaduste turulepaiskamine on paljudes maades väga üldine. Just seetõttu meie ei saagi sageli välismaist odavat ja sisemaist samasugust kallist asja võrrelda. Mõne artikli puhul, mille siseturu kallihinna üle meil nurisetakse, ei tunda aga küllaldaselt tõelisi põhjusi. Näiteks kunstsiidlõng tollikoormise tõttu maksab eesti tekstiiltöösturile ja samuti tarvitajale kaks korda rohkem kui selle hind on maailmaturul. Riigi tulud kunstsiidi tollilt on aastas 1 milj. kr. ja teevad välja 86% kunstsiidlõnga cif väärtusest (1937. a.).

Lugupeetud hr. majandusminister tõi põhjendusi, miks meie kaubad on kallimad. Peale tema poolt toodud põhjenduste mõned kaubad lähevad rohkem maksuma veel seepärast, et külma kliima tõttu peavad tööstused kallimaid ehitusi püstitama, siis masinate pealt tuleb tolli maksta, samuti käivad tolli alla toomaterjalid. Ka ei ole igakord meie tootjad nii tootmisvõimelised kui ehk mõnes muus riigis.

Tollikaitse on kaasaegselt paratamatu, kuid hoopis iseküsimus on sisemaised otsused juuremaksud, mis sünnivad kogu rahva res-

surssidest ja on seega teiste ühiskondlike kihtide arvel ühe ühiskonna kihi toetamine. Mina arvestasin juuremaksu 8 milj. kr. peale, kuid siin härra minister mainis 10 miljonit krooni ja härra Puhk hindab neid kogumi 20 miljoni kroonile.

Juuremaksudega ei tohi kaugele minna. On küsimus, kuidas see tuleval aastal areneb. Sest möödunud aastal on palju nisu ja rukist maha külvatud, tänavune talv vististi muuretseb, et saagid liig juureks ei kujuneks. Juure on tulnud veel kamamunada ja õunapuude eest juuremaks. Mina ei saa aru, miks õunapuude eest tuleb juure maksta. Vanasti, kui Tallinna ümbruses olid põllumehed remnikud, siis nad ei istutanud viljapuid, sest mõisnik pani renti juure, kui nägi, et peremees oli hoolas ja oma õunapuuaia eest hoolitses ja oma kodu kaunistas. Selle kaartusega peremehed ei julgenudki oma aedu arendada. Kuid milleks siis nüüd veel engutuseks juuremaksu anda? Minu arvates peaks nüüd õunapuude kasvatamine isegi küllalt meeldivana tunduma ja see tasub end igati ära. Juuremaksudega on liialdatud. Otsesed juuremaksud põllumeestele on 11 miljonit krooni ja selles eelarves nad ainult tõusevad ja näitavad veel edaspidigi tõusvat tendentsi. See nähtus, et üks meie suur majandusharu samal ajal vajab 11 milj. kr. juuremaksu, kuna teine peab andma maksudena 20 milj. kr. riigile, on ebaloomulik ja peab varem või hiljem tulema revideerimisele. Ma ei vaidle selle vastu, et võrreldes põllumajandusega tööstuse maksukoormus riigi heaks võib olla teatud ulatuses suurem, kuna tööstuses kapitalli ringkäik ja tulutoovus on ka vastavalt kõrgem, — seejuures ei saa siiski ehitada riigimajapidamist üles nõnda, et maksude raskus langeb suuremalt jaolt kaubandusele ja tööstusele, mille tõttu tootmisvõime võiks saada pidurdatud ja meie tööstus ei suudaks rahuldada meie siseturu tarvidust sel määral nagu praegu — umbes $\frac{1}{4}$ siseturu tarviduse. Et annab meie omatööstus — ja võimaldada eksportida oma tooteid praegusel määral (23% kogutoodangust). See annab ligi 40 milj. kr. tulusid. Tööstussaaduste eksport moodustab kuni 40% meie välisvaluuta saamise allikaist. Varemmail aastail oli tööstuse osatähtsus valuuta hankijana veelgi suurem.

Mõistliku ühiskondliku majandamise sihiks peaks olema ekspordi raskuspunkti nihutamine poolvalmis- ja valmisaadusile, et anda kodumaa rahvastikule tööd ja et tööekspordi näol saada valuutat. See maksab esmajoones nende tööstusha-

rude kohta, keegi töötavad ümber kodumaisi tooraineid, kuid isegi sellased eksporttööstused, nagu puuvillatööstus, on siin rahvamajanduslikult vägagi kasulikud, kuid seda ei taheta ja ei osata hinnata. Näiteks 1937. a. imporditi 8,8 milj. krooni väärtuses puuvilla, samal aastal eksportiti 7,6 milj. kr. väärtuses puuvillast lõnga ja riidet. Meie oleme oma sisemaise puuvilla tarbimise katteks pidanud valuutat ohverdama vaid 1,2 milj. kr. Kui meil aga puuduks puuvillaeksporttööstus, tuleks meie sisemaise tarvete rahuldamiseks puuvillaostude näol kulutada kauget suurem summa valuutat.

Viimasel ajal aga on ilmnunud tendents, mis eriti avaldub kaubanduslike kokkulepete sõlmimisel — võimalikult kindlustada turgu põllumajanduslikele tooteile. Seejuures kahjuks nende põllumajanduslike ainete eksport, mis sisemaal nõuavad suuri juuremaksu, suundub veel maadesse, kus ei ole vaba valuutat. Nii tekivad suured kinnikülmanud saldod või meie peame seda importeerima, mis ei ole hädatarvilik, või kallimalt kui mujalt. Siin tuleb kindelt kaalutleda ja mõelda, et meie kord ei seisaks lõhkise kina ees ja et oleme põllumajanduse produktide eest kõrge hinna saamise jahil need lihtsalt ära kinkinud.

Investeeringud tööstuse osas ulatuvad Eestis viimastel andmetel järgi 300 milj. kr., sellest suurtööstuses 250 milj. kr. ja käsitöö alal 5 milj. krooni, mis taotlevad eesmärki muuta Eesti tootmise osas iseseisvumaks ja võimaldada rahvamajanduslikku kiiremat arengut, hoides ära meie kujunemist ühekülgseks agrariigiks. Nendest investeeringutest on 150 milj. kr. tehtud iseseisvuse ajal.

Need suured rahvamajanduslikud kapitalid nõuavad, et nendele loodaks tegevusvõimalusi ja nende õigusi ka väärikalt kaitstaks. Praeguses olukorras põllumajandusliku arengu juhtijaks on Põllutöoministeerium, kaubanduse ja tööstuse juhtimine aga allub Majandusministeeriumile, kelle esimeseks funktsiooniks on ikkagi miigi fiskaalsed huvid. Siin teatud ümberkorraldus uue ministeeriumi loomise näol tuleks kogu Eesti rahvamajandusele kasuks.

Tööstuse normaalne areng vajab, et palgapoliitika oleks asetatud õigetesse raamidesse. Andmed näitavad, et 1938. a. oli tööstuses 58.410 töötajat (1937. a. 56.901), maksetud palgade kogusumma oli tööstuses 1938. a. 51,2 milj. kr. 1937. a. 46,1 milj. kr. vastu. Palkade kogusumma tõusis 10%, töötajate arv 2,1% ja elumaksumus 4,9%. Jä-

relkult töölistkond on saanud 1938. a. jooksul võndlemisi suure palgakõrgenduse osaliseks nii nominaal- kui ka reaalpalgas mõttes.

Palkade tõus on ju positiivne nähtus rahvamajandusliku ostujõu tõusu mõttes, kuid ei saa kuidagi normaalseks lugeda olukorda, kus palgade tõus hakkab kontsentreeruma ühele kihile. Samal ajal ja samal määral ei ole palgad tõusnud riigiametkonnale, eraametkonnale ja ka kaubanduslikul personaalil. Tööstuses palgade tõusu on tunduvas osas põhjustanud meie töötülide lahendamise komisjoni ühekülgne ja mitte küllalaldaselt selgeile objektiivsele alusele rajatud poliitika. Töötülide lahendamise komisjoni töö üheks tulemuseks on kahtlemata ja kahjuks palgade diferentseerumine just ettevõtete suuruse järgi. Palgatülid haaravad iga aasta ümarguselt kolmikümmed suuremat ettevõtet ja tulemuseks on, et suundotustega tõsteti palga vaid paremais tingimuis oleval osal kogu töölistkonnast. Vastupidiselt praegusele olukorrale meie palgapoliitika üheks eesmärgiks peaks olema vahelkordade tasandamine ja palgade ühtlustamise kaudu kaandada palgakääride laienemist ettevõtete suurusrühmade alusel. Diferentseerumine palgaolustikus on mõeldav tööliste oskuse tasemel. Selleks, et seda vabariikule võimaldada, on tarviline, et palga tõstmine määrataks kogusummas teatud protsendina, mitte individuaalselt igale töölisle sama protsendi suuruses. Töötülide lahendamise komisjoni palgatõstmise viis võttis sellaseks palgataseme reguleerimiseks igasugused eeldused. Ja nii võib juhtuda, et lihtne mustatööline suures vabrikus teenib enam kui kogenud oskustööline mõnes väiksemas käitises.

Ka on töötülide lahendamise komisjon nihkumas alusele, mille järgi palgaolude korraldamisel tuleb oluliselt arvestada elumaksumusrajoone.

Eesti tööstuse palgaolustikus on jõutud praegupiiirini, kust edasiminekuks töötülide lahendamise komisjonis teatud protsendiliste palga juurepanekutega kogu töölistkonnale ei ole enam õiglane ega mõeldav. Eesti tööstuse palgaolustikku on tarvis korraldada süsteemikindlalt ja rajada soolidele objektiivsele alusele, milledest üheks on palgataseme kõikumuse reguleerimine elumaksumusrajoonide alusel.

Tahan tähelepanu juhtida ka teisele nähtusele, mis demoraliseerib meie tööstuslikku õhkkonda.

I jaoskonna tööinspektori kinnituseametilt poolt on RT nr. 6, 11939, välja kuulutatud täiskasvanud lihttöölise keskmise töötasuna Kr. 2.88 päevas. Kaubandus-tööstuskoda komraldaja ankeedi, kust selgus, et Tallinnas suurtööstuslikes käitistes valdavam osa lihtmeestöölisi teenib Kr. 2.0—2.40 päevas, ainult 129 töölisi teenib Kr. 2.80 ja enam. Arvestage seejuures, et kesk- ja väiketööstustes on töölise päevapalgad veelgi madalamad. Siit nähtub, et tööinspektsiooni poolt ülesantud norm ei vasta tegelikkusele. Mis on selle tagajärg? Ametlik norm võetakse aluseks haigekassast ja töölise kindlustusühingust haiguse ja tööõnnetuse päevarahade maksmisel.

Sellase kõrge alusnormi juures on töölisel kasulikum haige olla kui töötada, sest haige olles ta teenib päevas rohkem kui tegelikus töös.

Edasi tööstuse arengule ei mõju kuigi soodsalt sageli klassivõitluse huvides käitiste administratiivse juhtimise segamised. Tööstuslike käitiste tööliskonna asutuste seaduse alusel loodud süsteem selle seaduse paindumatu tõlgitsemise ja mõnede töölivanemate provotseeriva ülespidamise tagajärjel on kutsunud ellu rea konflikte.

Seaduse ellurakendamine ja tõlgitsemine toimugu nii, et käitised ei peaks sundkorras pidama oma palagarollis isikuid, kelle tegevus otseselt riivab käitise huvisid ja kellega on normaalne koostöö võimatu. Praeguses olukorras Sot-

siaalministeerium on mitmel juhtumil püüdnud sundida käitiste juhatusi hoidma tööl vastuvõetamatuid isikuid, mis tugune nähtus aga pikapeale mõjub kahjustavalt kogu töölivanemate instiititudile.

Ei ole ka loomulik, et käitiste siseellu tungitakse väljastpoolt — esiteks tööstuslike käitiste tööliskonna asutuste seaduse alusel agitaatorite saatmise näol ja igal vähimalgi juhtumil ametivõimude poolt eri- ja uurimiskomisjonide tegevusse rakendamise teel.

Töösturkond ei ole kaugeltki sotsiaalsete uuenduste vastu, kuid meie ei saa seda sotsiaalset programmi, mida teised on täitnud 30 aastaga, läbi viia 5 aastaga. Sotsiaalseid uuendusi viidagu ellu järkjärgult.

Et sotsiaalsed uuendused, nagu vanaduse ja invaliidisuse kindlustamine, mida töösturkond ootab, nõuavad suuremaid kulutusi, siis tuleb muus osas olla tagasihoidlikum, et võimaldada reserve koguda säärase suurte ja rahvuslikult tähtsate ürituste elluviimiseks.

Tööstusele ja kaubandusele peaks nüüdse kõrge konjunktuuri ajastul võimaldama endile oma kapitali ja reserve koguda, et tuleva depressiooni aegadel mitte kokkku variseda. See on aga võimatu, kui maksupressioonid järele kõvemalt käänatakse ja kui töörahu häiritakse kõiksugu administratiivsete korraldustega, ilmaaegsete vahelasegamistega käitiste administratsioonide tegevusse, ega looda küllaldaselt eeldusi ja võimalusi edukaiks tegevuseks.

Kaubandus-tööstuskoja nõukoju liikme rnl. Heinrich Neuhaus'i kõne

Vaadates meie riigieelarvet ligemalt leiame selles mitme ministeeriumi alal terve rea kulusummasid, mis on ette nähtud üksikute majandusalade valitsemiseks ja arendamiseks. Iseäranis paistab see silma Põllutööstusministeeriumi alal, kes on sõna tõsisel mõttes kujunenud meie põllumajandust arendavaks ressooriks, ning kui vaadata lähemalt selle ministeeriumi tegevust ja suunda, siis näeme, et see ministeerium näitab alatist initsiatiivi selleks, et uurida põllumajanduse tegevuse aluseid ning tulla ise ettepanekutega selle majandusala arendamiseks, vastavate soodustuste läbiviimiseks, hindade kindlustamiseks, krediitide korraldamiseks, maksude allaviimiseks ja paljudes teistes üritustes.

Selle ministeeriumi tegevust meie rahvamajanduslikust seisukohast tuleb tõesti eeskujuks seada teiste eramajanduse või vastavate rahvamajanduse alade juhtivatele ministeeriumidele või ametkondadele.

Jättes puudutamata teise tähtsa tegevusala, kaubandus-tööstuse, juhtimise meie valitsusasutustes tahaksin peatuda lühidalt meie kolmanda tähtsa ala — laevasõidu — juures. Nagu näha eelarvest ning nagu teada ka tegelikust elust, valitseb meie laevasõidu juhtimise ja valitsemise alal võrdlemisi suur selgusetus, õigemini kahepaikus. Ametlikult meie eralaevandus allub Teedeministeeriumi kaudu administratiiv-asutusele — Veeteede Talitusele. Kuid tegeli-

kult sel ressooril ei ole ühtki ametnikku ega ühtki summat, mis oleks määratud laevanduse üldküsümuse arendamiseks. Seetõttu ning arvestades ka Teedeministeeriumi struktuuri ja koosseisu laevasõidu eramajanduslikud ja üldised arendamise küsimused ei leia ja ei võigi leida vajalist uurimist ja tähelepanu, vaid neid küsimusi käsitletakse juhuslikult administratiivküsimuste hulgas ning vastavate administratiivisikute poolt. Seetõttu meie laevasõidu kui majandusala juhtimine ning laevasõidu poliitika ei saa omada järjekindlust ega ka põhjalikkust, mida võiks illustreerida paljude näidetega tegelikust elust. Seejuures pean märkima, et nii Teedeministeerium kui ka Veeteede Talitus on väga heatahtlikult suhtunud laevasõidu ja kaubalaevastiku arendamisele, hoolimata sellest, et nende küsimuste uurimiseks ja ettevalmistamiseks puuduvad sellekohased ametkonnad. Kuid tegelikult elus on suurem osa Teedeministeeriumi algatusi jäänud ilma küllaldaste tagajärgedeta, kuna tegelikult otsustajaks majandusküsimusis, kuhu kuulub ka laevasõit, on Majandusministeerium. Kõik küsimused, mis puudutavad laevasõidu arendamist, on suures osas seoses krediitidega, maksudega või pankadega, mis alluvad kõik Majandusministeeriumile, ja seetõttu küsimuste otsustamine on viimasest. Tagajärjeks on, et laevasõidu küsimused ja laevasõidu arendamine on ikka rippunud kahe ministeeriumi vahel. Läänud aastal loodi aga Majandusministeeriumis laevasõidu alal inspektori koht, mis on ette nähtud tulevas eelarves. Igatahes see on samm edasi ja seda tuleb kõigiti tervitada, sest senini ei olnud Majandusministeeriumis laevasõidu alal sellekohast ametkonda ja seetõttu anti nende küsimuste ettekandmine ja ettevalmistamine teistel aladel töötavale ametnikule. Kahjuks ei ole aga selle inspektuuri asutamise laevanduse juhtimise seisukord palju paranenud. Tekib mulje, et on loodud amet, kuid ei ole loodud, või ei ole veel suudetud luua, teatud korda, kuidas ja missuguses korras võiks tegutseda ja läbi viia vajalikke ettepanekuid ja uuenduslikke kavasad. Peale selle näib, et on hakanud valitsema teatud dualism, ja koostöö Majandusministeeriumi ja Veeteede Talituse vahel ei ole enam kooskõlas. Minu arvates tuleks selleks kõik sammud ette võtta, et see dualism kaoks. Kui seda teisiti teha ei saa, siis tuleks kogu laevanduse juhtimine anda ühe osakonna kätte, kusjuures ei ole sugugi tähtis, missugusele ministeeriumile see alluks. Äärmisel juhtumil tuleks ka see ala poolitada kas või teh-

niliseks ja majanduslikuks alaks, kusjuures majanduslik ala kuuluks Majandusministeeriumi alla, nagu see on ka paljudes teistes riikides. Kui ei ole juhtivaid organeid, siis loomulikult ei saa ka teostada järje- ja kavakindlat poliitikat teatud alal. Samuti pole abinõusid säärase poliitika teostamiseks. Rahvamajanduses teatud majandusala suhtes kindla poliitika puudumine kutsub laiemates hulkades välja arvamisi, kas seda ala ennast üldse on tarvis. Käesoleval juhtumil tekib küsimus just laevanduse suhtes. Ma ei taha siin hakata rääkima laevanduse tähtsusest, sest see tähtsus on üldiselt kõigile Riiginõukogu liikmeile teada, ja ma pean tunnistama, et need ajad on möödas, kus selles veel kaheldi.

Praegu tahaksin ma puudutada väikest osa sellest laiast küsimusest ning juhtida tähelepanu mõnele resultaadile sel alal. Kui 1919. aastal Eesti kaubalaevastik koosnes 7 välissõiduaurikust ja 10 sadamalaevast — kokku üle 10.000 bruto-reg.-tn., siis on meil praegu umbes 180 aurikut — kokku üle 180.000 bruto-reg.-tn. Kui sinna juure arvata veel purjekad ja mootorlaevad, siis on meie laevandus kogusummas 210.000—215.000 tonni suurt. See on kolossaalne edu, kui võrrelda praegust laevanduse seisukorda laevanduse seisukorraga meie riigi esimesil aastail. Edasi tahtsin ma juhtida tähelepanu sellele, et 1938. aastal on juure ostetud 9 aurikut, mis kogusummas teevad välja 18.000 bruto-tonni. Kui palju see praegune laevastik meile nägemata sissetulekut või valuutat annab, seda on väga lihtne arvestada, ja praeguse laevastiku juures tõuseb see summa 7—7,5 miljoni kroonini. Kui nüüd sellest seisukohast edasi minna, siis tuleme otsusele, et meie sihiks peab olema kaubalaevastiku areng ning ideaaliks ja eeskujuks väike riik Norra, kus rahva arv on 2.800.000 inimest, kes aga omab suhteliselt suurima kaubalaevastiku maailmas, mis annab riigile üle 1,25 miljoni krooni nägemata valuutat.

Võib-olla on see pilt, mille ma andsin meie laevastiku üle, väga roosiline ja seetõttu võib tekkida arvamine, et seisukord siin on hea ja kõik on korras. Kahjuks on tegelik olukord veidi teistsugune. Meie kaubalaevastik on kasvanud, aga see on kasvanud ainult vanemate laevade arvel. Praegused laevad, mis 10 aastat tagasi olid alla 20-ne aasta vanad, on nüüd üle 20-ne, mõned isegi 35 ja 45 aastat vanad ning langevad järkjärgult paratamata välja. Mida tähendavad aga vanemad laevad praeguses merekaubanduses, seda illustreeris iseäranis tänavune talv, kus teatud vedudel Eesti laevadel tuli loobuda tööst. Mäleta-

tavasti oli aegu, kus meie laevad käisid Aafrikas ja vedasid maapähkleid. Need veod on nüüd lõpnud. Ainult üksikud laevad teevad veel neid reise. Neile sõitudele ei võeta üle 20-ne aasta vanu laevu. Pealesõlle on tõusnud sõhinna kõrguse tõttu laevade küttekulud, sest vanemate laevade kütetarvidus on suur.

Teine puudus meie laevanduses on, et meie laevandusel ei ole reserve kriisi ajaks. Laevanduses on aga harilikuks nähteks, et ühele-kahlele heale aastale järgnevad väga halvad aastad, mil laevade väärtus langeb 10-kordselt, samuti veohinnad. Nende kriiside läbielamine on laevandusele väga raske ja tekib küsimus, kuidas tuleks meil oma laevandust üle aida majandusliku depressiooni aegadest.

Kolmas hädaoht meie laevandusele on välisriikide konkurents, mis viimasel ajal on väga tugevaks läinud, sest kõik riigid soodustavad oma laevandust. Inglise parlament näiteks määras käesoleval aastal seaduseandlikus korras 2,5 miljonit naela laevandusele otsekoheseks toetuseks. Saksa riik ostab kõik oma kaubad cif ja fob ja maksab nende äravedamiseks oma laevadele veoraha, mis ületab 35% turuhinna. Samuti toimib Prantsusmaa ja teised riigid. Järele jäävad ainult Skandinaaviariigid, kuid sealsed laevaomanikud on sõja ajal nii palju teeninud, et nad suudavad vanast rasvast elada ja kahjusid katta, kui need peaksid tekkima. Meie laevandustegelased pole riigilt kunagi juuremakse küsinud, nagu seda on teinud põllumajanduslikud ja töösturite ringkonnad (tollide kaudu), missugused toetused tõusevad kogusummas 20 miljoni kroonini. Me tahame, et riigivõim tuleks meile vastu ainult kahel teel. Kõigepealt mõtlen siin maksude alandamist. Selles suhtes oleme me maha jäänud teistest mereriikidest.

Meie maksuseaduste alusel on ühtlane amortisatsiooni norm laevade vanadusest hoolimata. Seetõttu lubatakse üle 20—40-aastaste laevade amortisatsiooniks arvestada ainult 6%, kuid on selge, et vanemaid laevu ei suudeta 6%-ga amortiseerida. Teised riigid on siin ümberhindamisi ette võtnud ja arvestavad amortiseerimise protsenti vastavalt laeva vanadusele. Edasi on tehtud välismaal kergendust laevandusele ka maksude vähendamise näol. Eeskujuks võiks siin olla Daani. Daanis on näiteks välissadamate vahel veetavast kaubast saa-

dud prahiraha täiesti tulumaksuvaba. Teise eeskujumaana võime ette tuua Läti, kus viimaseil aastail on ka amortisatsiooni normi muudetud ja võimalus antud vanemaid laevu amortiseerida märksa kõrgema protsendiga kui meil. Ka vabastab Läti seadus uemad laevad 3—8 aastaks täiesti maksust. Meil on umbes 20.000 tonni rohkem kui Lätis, nii et laevastike suuruste vahe nii väga tähelepanev ei ole.

Järgmine äärmiselt tähtis küsimus laevandusele on krediidi küsimus, mis vajaks tõsist tähelepanu riigiasutuste poolt. Praegu antakse laevandusele laenu peaaegselt Pikalaenu Pangast ja vähemas osas ka laevasõidu laenufondist. Kogusummas tõusevad laevasõidu laenud umbes 1,5 miljoni kroonini, mis on võrdlemise väike summa, kui seda võrrelda teiste majandusaladel antud laenudega. Ainult osaliselt on need laenud 4%-lised ning laevade protsendi vahe katmiseks näeb uus eelarve ette kõigest Kr. 25.000. Majandusministeeriumi poolt on antud lubadus, et käesoleval aastal avatakse uus laevanduse krediit ja et selleks on juba teatud summa koguni reserveeritud. Ma ei tea täpselt, kui suur see krediit on, kas 500.000 või 700.000 krooni. Kahjuks ei ole aga seda summat siamaani veel Majandusministeeriumist välja antud. Üksikud laevauhingud kavatsevad koguni uusi laevu ehitada ja nad tahaksid, et riik siin kaasa aitaks omalt poolt, et võimaldada teostada laevanduse alal teatud programmi. Soovitav oleks, et Majandusministeerium korraldusi teeks, et laevanduse krediidi küsimus üht või teist viisi lahendataks. Need oleksid üldised peasoovid meie laevanduse praeguse olukorra kergendamiseks, tema seisukorra kõvendamiseks kriisi vastu, et kui järgmine kriis peaks tulema, laevandus sellest terveks välja tuleks.

Ma tahaksin puudutada veel üht laevanduse haru, nimelt liinilaevandust. Meie väga lugupeetud härra Riigipresident vist Hiiumaal ühel koosolekul ütles, et Daanis on põllumeestel laevandusega väga tihedad suhted, sealsed põllumehed omavad koguni laevaseltside aktsiaid. Meie ei saa seda hästi ette kujutada, sest meie aktsiaeltsid pole veel suutnud laiemate ringkondade usaldust võita, kuid selles härra Riigipresidendi kõnes on väga palju tõtt ja selles vihjatakse põllumajanduse ja laevanduse tiheda koostöö tarvidusele. Meil aga vaadatakse selle laevandusega koostöö peale teatud mõttes kahtlusega ja arvatakse, et see on mahavisatud raha, kui mõnele laevaliinile väikesed toetused määratakse. Minu arvates laevanduse ja põllumajanduse koostöö peaks olema väga tu-

gev, sest selle läbi võidavad mõlema d. Sellest on just Daani talupojad kõige paremini aru saanud. Meie maksame riigieelarve järgi võile praegu juure 1.300.000 krooni. Selle summa vastu keegi ei vaidle. Või juuremaks võiks aga väheneda, kui meie suudaksime oma liinilaevanduse rohkem välja arendada, sest tuleb mees pidada, et põllusaaduste veoraha kogusumma teeb välja 1.300.000—1.500.000 krooni, mis kõik läheb välismaalaste taskusse. Liinide asutamine on aga väga suurte raskustega seotud, sest nende asutamise momendid on mööda lastud, isegi mitmed kaubalepingud on selles suhtes soomustatud, nii et meie ei saagi liine kergesti avada, kuid siin tuleb teatud katseid ikka uuesti ja uuesti korrata. Mul on juhus olnud teha eelkalkulatsiooni põllusaaduste väljaveo liinide tegevuse kohta ja peab ütleva, et need liinid töötavad ülejääkidega ja need ülejäägid suudaksid vähendada võile tehtavat juuremaksu umbes 300.000 krooni võrra. Kuid ka teistele väljaveo põllusaadustele on liinid tarvilised. Hiljuti pöördus minu poole üks põllumajanduslik organisatsioon, et kas saaks heinte väljavedu korraldada. Põllumeeste esindajad teavad, et heinu on tänava palju ja et oleks hea, kui neid välja vedada saaks. Rootsi ja Daani eksporteerivad heinu heade tagajärgedega. Välislaevaliini nõudis meie põllumeeste organisatsioonilt 35 šillingit

tonni eest veoraha, mida aga need vastu võtta ei võinud, sest kalkulatsioonide järgi võis heinte eksport Inglismaale teostuda ainult 24 š. veoraha tasemel. Selle tõttu luhtus terve heinte eksport, mida aga väga kergesti oleks võidud läbi viia, kui meil tegutseksid rahvuslikud laevaliinid.

Samasugune lugu oli meil ka turbagu, mida Riiklik Turbatööstus eksporteerib Ameerikasse. Seda vedu ei tahtnud välislaevaliinid hea meelega toimetada seepärast, et turbal on sama viga, mis heinal: suur kogu, aga vähe raskust. Ainult pärast Tallinn-Hamburg-Antwerpen-Rotterdam liini asutamist seisukord muutus täieliselt ja ei ole enam raskusi selle kauba turustamisega. Selle kõige tõttu on turbatööstusel avanenud võimalus koguni oma produktsiooni tõsta. Sellest kõigest meie näeme, et liinilaevandusele ei tuleks suhtuda pealiskaudselt. 100.000 krooni on laevaliinidel uude eelarvesse võetud, kuid see on liig väike summa, kui arvesse võtta, et meil on tegutemas kuus laevaliini. Samal ajal aga näeme, et isegi välislennuliinile „Lot'ile“ on määratud toetusena 10.000 krooni.

Ma lõpetan oma kõne sooviga, et kui järgmine eelarve koostamisele tuleb, siis meie liinilaevanduse peale rohkem rõhku pandaks ja võimaluse korral ka suuremad summad liinide toetuseks uues eelarves ette nähtaks.

Tööliselamute ehitamise lahendamise võimalusi

Küsimuse lahendamine vajab vaba, sõbralikku koostööd

Tööliselamute püstitamiseks võimaluste otsimine on antud momendil üks akuutsemaid päevaküsimusi. Kas lahendustee leidmine siin on kiiremaise loomuliku ja rohkeim õigustatud (kui näit. vanaduse ja invaliidisuse kindlustamise seaduse rakendamise alal, väärrib kaalumist, kuid antud juhtumil on see omaette küsimustekompleks.

Tööliselamute ehitamise küsimus praegusel, päevakorral oleval, kujul vajab esmajoones teravat eraldamist linnade ja maa osas.

Maal asuvate tööstuslike ettevõtete tööliskonnale korterite ehitamiseks riigivõimu poolt erilise tõu ke andmine tundub elu normaalsest arengust etteruttamisega. Maal asuvad tööstuslikud ettevõtted peavad oludest tingitult ise muretsema tööliskonnale vajalise peavarju ja nad on seda ka teinud (näit. Kundas, Sindis). Ka

kaasaegne areng jätkub samas suunas (näit. Kiivõlis, Kehras). Praktiliselt ei ole seega maal asuvate tööstusettevõtete tööliselamute ehitamise küsimuse kiirustamine vajaline, kuna see läheneb iseenesest lähemate aastate kestes, sest ettevõtted on tööliselamute soetamisest ise otseselt huvitatud, et hoida oma teenistuses alatist tööliskaadrit.

Linnades käitiste, töötav tööstustöölise on aga tunduvalt erinev maal asuvate käitiste piisivaist töölisist. Linnades on tööliste liikumine ja vaheldumine kiire ja seetõttu tööstuslike ettevõtete huvi juhuslikkule, sageli vahelduvale, tööliskoosseisule elukorterite soetamiseks on loomulikult tunduvalt väiksem, kuid linnades ei saa ka kõnelda niivõrd sobivate elukorterite puudusest, niivõrd nende kättesaamatusest tööliskihitidele hinna tõttu. Korterite ehitamine töö-

liskonnale võiks praeguses olukorras kõne alla tulla ainult Tallinnas, kuna väiksemates provintsilinnades ei esine tööliskorterite puudust, vaid kokuni nende ülejääk, näit. Pärnus, Valgas, Narvas.

Nagu avalikkusele teatavaks saanud informatsioonist nähtub, tuleks kavatsetava seaduse alusel ehituskuludest tunduv osa kanda ettevõtjail. Teisest küljest ettevõtete otseselt koormamine tööliselamute ehitamise ülesandega, kui see peaks teostuma ulatuslikul kujul, avaldub esmajoones tagasilöögis ettevõtete moderniseerimise ja tehnilise ratsionaliseerimise allal. On raske kaht isandat teenida, kui samal ajal meie majanduspoliitiline programm peab Eesti tööstuse esimeseks ülesandeks oma tootmisvõime ja pinge tõstmist organisatsioonsete uuenduste kõrval jõukohase tehniliste vahendite moderniseerimisega. Tööliselamute ehitamise programmi teostamine allpool märgitud viisil suunaks tööstusist vabad kapitalid või kättesaadavad krediidid elumajadesse ja tööstuste tehniline moderniseerimine pidurduks mitmeks järgnevaks aastaks.

Ei saa ka jätta tähelepanu juhtimata asjaolule, et sundiva seaduse abil küsimuse lahendamine tekitab asjatuid teravusi ühelt poolt töösturite eneste keskel ja teiselt poolt töösturite ja tööliste vahel. Tundub, et ei ole otstarbekas püüda tööliselamute ehitamise küsimust lahendada sunduslikkuse momenti sisaldava seaduse abil, vaid süü tuleb otsida teisi teid, et mõlemale poolele, nii töövõtjale kui ka tööandjaskonnale, elamute soetamine teha meeldivaks ja vastavate eelduste loomisega vastuvõetavaks. Loodavad eeldused olgu sellased, et need kutsuksid välja vastastikuse arusaamise ja koostöö õhkkonna tööliselamute püstitamise normaalse arengu tagatiseks.

Need eeldused oleksid: soodsail tingimusil sobivate ehituskruuntide andmine ehitada kavatsetavaile ettevõtetele ja ehitusühingute riigi ja omavalitsuse maareservidest kohtadel, kus teede, kanalisatsiooni ja elektrivoolu juuretoomine ei tekitaks suuri kulusid; soodustatud tingimusil laenude andmine riiklikest pankadest või fondidest; tööliselamute osas maksumaksu kergendamine eriti omavalitsuse maksude alal; soodustatud tingimusil ehitusmaterjali andmine (telliskivi ja puu), nagu see on toimunud põllumajandusele hoonete püstitamiseks; standard-

tööliselamute tüübi väljatöötamine ja ehituste teostamine masstoodangu teel; suuremas ulatuses amortiseerimise lubamine.

Tööliselamute püstitamise küsimus on üldine sotsiaalne probleem ja tuleb sellasena lahendada kogu ühiskonna poolt, nagu seda on tehtud Rootsis ja tehakse praegu Inglismaal viletsate töölisrajoonide mahaltõhkumise ja kogukonna ning eriehitusaktiivsuse poolt uute elamute püstitamise teel. Nimetatud aktiivsusi kasutavad odavat, pikaajalist krediiti rahaturult, osalt ka riigilt.

Ka meil peaks toimuma tööliselamute ehitamise finantseerimine üldisest ressurssidest. Riik peaks võimaldama ehitusühingute omalt poolt garanteeritud pikaajalist odavaprotsendilist laenu või selle laenu nealiseerimisel rahaturul võitku intressi vahe enese kanda. Teine võimalus on tööliselamutesse paigutada osa rahvamajanduse elustamise fondi summasid, kuna see fond niikuinii koosneb kapitalidest, mis on kogutud enaettevõttele läbikäigumaksu näol.

On näiteks mõeldav, et elamute püstitamine toimub riigi poolt antava odavaprotsendilise laenu toetusel (näit. 50% ehitusmaksumusest) ehitusühingute kaudu. Ehitusühingud moodustagu ehitamisest huvitatud töölisi või ametnikke, kel on vajaline protsent (näit. 30% ehitusmaksumusest) oma kapitali. Neile ehitusühingutele teatud protsendi ulatuses (10—20% ehitusmaksumusest) kaas toetuse või preemia näol või siis vajalise soodsas laenu muutmise teel kaasaaitamine jääks siis juba tööstuslikele ettevõtetele. Sääraselt ühiskonna poolt toetatuna, rakendades elamutest huvitatud tööliste enesetegevust ja koostööd tööandjaga, kes vajalike abi oma korraldajale, kauaaegsele kaastöölisile ei keela, nagu on juba mõned juhtumid tegelikkuses näidanud, on mõeldav vabatahtlikult tööliselamute rajamisele terve aluse loomine.

Kogu küsimusele lahenduse otsimisel ei tohiks ka unustada, et meie viimaste aastate ehitusprogramm on suunatud suuremas linnades just südalinna väljehitamisele ja on töönaoline, et selle tagajärjel korteripuuduse surve äärelinnades, eriti töölisrajoonides, loomulikult teel lõdveneb. Samavõrd vajaline on ka meie üldise majandusliku konjunktuuri silmaspidamine, eriti nüüd, mil oleme konjunktuuri haripunkti ületanud.

Veel majandusliku kutseoskuse küsimusest.

Majandusliku kutseoskuse seaduse eelnõu on lisaks vastavate kutsekodade teravale kriitikale mõni aeg tagasi, eelnõu valmimisel, saanud nüüd samasuguse arvustuse osaliseks avalikkuses.

Kaubandus-tööstuskoja, Ühistegevuskoja ja Eraettevõtete Ametnike Koja, eriti esimese, tugevalt kriitilised seisukohavõtted on nähtavasti omalt poolt mõjunud siiski tunduvalt kaasa selleks, et Haridusministeeriumis väljatöötatud eelnõu (mil käesoleva ajakirja veergudel on arvustavalt varem korduvalt peatatud) ilme Riigivolikogu vastavas komisjonis oluliselt muudeti.

Kõige olulisemaks muudatuseks, mis komisjon tegi, on see, et jäeti välja kutsetunnistuste omanike eesõigused seaduse alla arvatud majandusalal tegutsemiseks. Vabariigi Valitsuse resp. Haridusministeeriumi kava nägi teatavasti ette, et neile, kes vastavat kutset ei oma, on majanduse alal tegutsemist tulevikus võimalik piirata. Sellele oli põhiprintsiibis üles ehitatud kogu Haridusministeeriumi kava. Kutsetunnistuste omanike sunduslikuks tegemine mõnedel aladel töötamiseks (võõrastemajades, restoranides ja teistes sedalaadi ettevõtetes) on küll ka komisjoni uue redaktsiooni järgi võimalik, kuid seda väga tunduvalt pehmen-datud kujul, kusjuures see õigus on reserveeritud alates teisest aastast pärast seaduse kehtima-hakkamist Haridusministrile, kellele vastava ettepaneku peab tegema seaduses ettenähtud majandusliku kutseoskuse nõukogu, kes omakorda on kohustatud selle kohta enne ära kuulama kutsekodade arvamised. Samuti on ette nähtud, et mitte kõikide restoranide, võõrastemajade ja muude sellaste (ebamäärane!) ettevõtete juhatajad ja teenijaskond ei tarvitse olla allutatud ühtlaselt kutsetunnistuste omamise kohustuslikkusele, vaid et selles on võimalik vahet teha ettevõtete laadi, ulatuse ja asukoha järgi. Samuti ei saa selle korralduse maksimahakkamisel kutsetunnistust nõuda isikult, kes kas omanikuna, juhatajana või töötajana sellaisel ettevõtteil vähimalt viis aastat on tegutsenud. Seega on kutsete omamise sunduslikkuse moment suure enamuse alade kohta esialgu ära jäetud — see on jäänud püsima palju kitsamas ulatuses.

Teiseks jäeti seaduse alt välja büroo alal tegutsejad, s. t. ametnikud, nagu raamatupidajad, arveametnikud, masinakirjutajad jne.

Kolmandaks vähendati kutseastmete arvu kolmelt (õppinud kaupleja, õppinud vanem kaupleja, õppinud ärijuht) kahele, kõrvaldades täiesti eluvõõra vanema õppinud kaupleja kutse,

Muus osas on komisjoni poolt tehtud muudatused vähem olulised.

Kuigi Riigivolikogu rahvakasvatuse ja kultuurikomisjoni ettepanekus Riigivolikogu pleenumile on tervitatavalt püütud osaliselt arvestada ka majandusringkondade ja asjaosaliste põhjendatud seisukohti, siiski ei suuda ka eelnõu uus ettepanek rahuldada.

Olulisim moment, mis eelnõu teeb vastuvõtmatuks, on avaldatud eelnõu ettepaneku seletuskirjas. Nimelt ütleb seletuskiri, et eelnõule on komisjoni poolt ainult ajutiselt antud sellane liberaalne õppe-seaduse iseloom, sisuliselt on ikkagi mõeldud, et see seadus oleks ettevõtmistajaks uuele olukorrale tulevikus, kus oma kutsealal võiksid tegutseda siiski ainult kutsetunnistustega isikud.

Kuigi selleks oleks vaja seaduse muutmist (osaliselt võimaldab kutsetunnistuse omamise sunduslikkuse nõude maksmapanekut küll juba käesolevas eelnõus olev eespool märgitud eeskiri), siiski saab avaralt mõtlejale kodanikule selle põhimõtte sissejätmine vaevalt olla vastuvõetav.

Normaalselt oleks raske eeldada, et kui praegu asjaosalised ringkonnad, samuti avalik arvamine, ei pea võimalikuks nõuda sunduslikke kutsetunnistusi majandusalal tegutsejailt, et siin lähemas tulevikus siin võiks sündida sajakahetsakümnekraadiline pööre ja praegu terava arvustuse osaliseks saanud süsteem leiaks korraga heakskiitmist.

Esialgsel vaatlusel võib tekkida siin teatud kahtlus kas viimane seisukoht, kui küsimust võtta kitsamalt, n. ü. kutsekondlikult, siiski on majandusringkondade huvides. On ju mitmetes kaubandusringkondades avaldatud mõtteid selle üle, kas jaekaubanduslike ettevõtete arvu kasv meil sünnib kooskõlas tegeliku tarvidusega ja kas siin siiski ei tule otsida vahendeid ettevõtete arvu piiramiseks. Samuti on põhjendatult kaalutud küsimust, kuidas ära hoida täieliste võhikute ettevõtjaini kaubandusse sattumine. Ühenduses nende kahe küsimusega on mõnikord kaldu tud arvamisele, et kutsetunnistuste nõude sunduslikuks tegemisega neid eesmärke siiski on võimalik taotleda. Näib, et osaliselt võib see seisukoht olla põhjendatud, — seda just väiksemate ettevõtete suhtes, kel oleks raske endale kutsega isikut teenistusse võtta. See võiks tõesti üht osa jaekaubandusse siirdujaid tagasi hoida. Tegelikult ei annaks see aga siiski suuri tu-

lemusi, kuna — nagu näitavad vastavad kogemused tööstuse alal — tekib kahtlemata fiktiivseid ärijuhte ja omanikke, s. t. kutsega isikud võtavad väikese tasu eest endale fiktiivselt ülesandeid ettevõtete „juhtimiseks“, kuna tegelikult ettevõteteid juhivad ikkagi kutseta omanikud. Kui arvestada seda, et vähemate ettevõtete juures juhatamise õigus kavatakse põhjendatult anda (nagu selgub maj. kutseoskuse seaduse eelnõu tekstist) mitte ärijuhi kõrge kutsega isikuile (seda ei saaks ka nõuda), vaid hoopis madalamakutsele äriteenijaile, kes niikuinii võivad osutada ettevõtte teenistuses seisvaiks või kellele tasu nõuded fiktiivse „juhtimise“ eest kõrvalteenistuseks võivad olla väga tagasihoidlikud, siis on seda selgem, et ka väikeste ettevõtete juures kutsetunnistuste nõudmine ettevõtete juuretulekut kuigi palju ei jõua piirata. Kui selle küsimuse lahendamist kunagi tulevikus peetakse tarviliseks ja ka õiglaselt läbiviidavaks (selles on just suured hädahood ja raskused), siis tuleks siin siiski otsida teisi, otstarbekohasemaid, teid.

Mis puutub nüüd teise küsimusse — kutse nõudmise kaudu võhikute ettevõtjaina kaubandusse siirdumise ärahoidmisse — siis ei saa salata, et jälle teatud määral siin kutsete nõudmine ettevõtete juhtkonnalt võib võhiklust pidurdata. Kui analüüsime, milles õigupoolest on avaldunud ja avaldub see uustulnukate võhikluse sisekaubanduses, millest kaupmeeskond õigusega on häiritud, siis näeme, et see seisab peamiselt selles, et võhikud ei tunne turgu ega oska kalkuleerida. Eriti turgu desorganiseerivalt ja häirivalt mõjub viimane — õige kalkuleerimise oskuse puudumine — mille tagajärjeks on rea kulude mittearvestamine, valesti jaotamine jne. See omakorda mõjub hindadele, mis selle tõttu tihti osutuvad ebanormaalselt madalaks ja sellega õieti kalkuleeritud hindadega kaupu müüvaile ettevõtetele mõjuvad häirivalt. Paratamatult satuvad aga sellased ettevõtted loomulikult juba lühikese aja järele raskustesse, mille kohta eriti kriisiaegadest (kuid ka praegu) võiks tuua terve rea näiteid, kus uued n.-n. odavad ärid end mõne aastaga sõna tõsiselt mõttes „ära kauplesid“, kuna soliidsele alusele rajatud ettevõtted jäid püsima.

Siit järgneb, et oskustega ärijuhid (mitte ainult paberitega!) võivad võhikuile olla tõesti suureks abiks. Kuid vaadake jälle elu nii nagu ta on. Võhikud, kes kaubandusse siirduvad, oma suure enamuses satuvad olukorda, kus neil tuleb vanade heade ärisidemetega, kogemuste ja kindla ostjaskonnaga ettevõtetega asuda teravasse võistlusesse, ja siin on tavaliselt esimeseks teeks — müük eriti madalate, n.-n. võistlus-

hindadega. Kui kõrval asuv vana ettevõtte määrab ühele uuele kaubale teatud hinna, siis tavaliselt on sellase uue võhikust ettevõtja kalkulasiooni meetodiks 10—20% odavam hind! Kalkulasiooni aluseks ei ole mitte omakulud, vaid vana võistleva ettevõtte müügihind.

Sellest järgneb, et selle võhiku juures teenival kutselisel ärijuhil ei ole õigupoolest midagi parata — omaniku tahe on ja jääb vähemates ainuisikulistes ettevõtetes siiski alati eriti reljeefselt valdavaks.

Seega ka võhikute kõrvaldamise küsimuses ei suuda kutsete nõudmine palju korda saata, pealegi võib ka siin kergesti õigeks osutada see, mis eespool fiktiivsusest on kõneldud.

Majandusringkonnad on selle tõttu pärast pikemaid ja põhjalikke kaalumisi siiski jõudnud veendumusele, et kord, kus majanduse alal võivad tegutseda juhtijaina kui ka töötajaina ainult need isikud, kes omavad vastava kutsetunnistuse, ei tule meie majanduselu loomulikule arengule kasuks. See kahjustab ühtlasi selle juures majandusalale siirduda tahtvate uute isikute huve, allutades neid sunduslikele bürokraatlikele korraldusile ja seades asjatult kitsaid piire nende loomulikule arengule. Nende otsinguid parema, kohasema ja kasulikuma järgi takistatakse, mille tulemuseks võib kergesti olla majanduselu arengu pidurdamine. On ju viimane tihti kantud mitte niipalju ühe või teise ala põhjalikust tundmisest kui üksikisikute uutest ideedest, erakordsest energiast ja võimeist, mil sagedasti ei ole midagi ühist alaga, milles isik on saanud ettevalmistuse.

Majandusringkonnad ja nende kutseasutused on kaugel sellest, et eitada kutseoskuse taseme tõstmise tarvet majanduse alal, nagu seda mõnel poolt on arvatud. Otse ümberpöörduvalt — majandusringkonnad on kõigiti huvitatud, et juba sel alal tegutseva põlve kutseoskuslikud teadmised ja võimed suureneksid, ja eriti, et uus majanduses tegutsema hakkav põlv saaks hea ja otstarbekohase ettevalmistuse. Kuid majandusringkonnad leiavad, et vaevalt oleks otstarbekohane majanduses juba tegutsevate või seal tegutseda tahtvate isikute õiguste piiramine, sest kaasneb ju tegelikult eesõiguste andmisega paratamatult teiste isikute õiguste piiramine. Kui see mõnel alal ka on õigustatud kas kaaskodanike tervisliku julgeoleku või mõnel teisel säärasel põhjusel, siis majanduse väga laiapirrilisel alal on see vaevalt mõeldav (eriti töövõtjate suhtes). Eesõiguste andmine tegutsemiseks majanduse nii avaral, samal ajal aga nii komplitseeritud ning väga raskesti kontrollitaval, alal on

äretult raske ja riisikorikas, kuna on võimatu määrata ühe või teise isiku ürigeeniust ja juhvivõimeid.

Eksamid ja mitmesugused antavad tunnistused saavad siin ikka olla ainult isiku võimete eelduseks, sellest aga kaugele, kuni oluliste eesõiguste andmiseni, viivate järelduste tegemine ei saaks majanduse alal küll leida aset.

Siinkohal ei saa jätta mainimata, et vahe kutseoskuse küsimuses tööstuse ja kaubanduse alal on väga suur, eriti just selle kontrollitavuse seisukohalt lähtudes.

Kui näiteks tööstuses meistri funktsioon (tööstusliku kutseoskuse mõttes) on puht-tehniline ja seega täiesti kontrollitav, siis ettevõtte kaubandusliku juhi võimeid ja oskust ei ole võimalik kontrollida, vähimalt mitte sel määral, et siit tohiks teha eesõiguste andmiseni viivaid järeldusi. Sellest järgnevalt võib teatud kutsetunnistuste omandamine kaubanduse alal olla ainult vabatahtlik, kusjuures majandusringkondade arvates jatkaks ühest üldisest kutsetunnistusest, mida võiksid siis omandada õppelepingu põhjal ettevõtteis õppijad pärast õppeaja lõppu, samuti ka need, kes juba teatud aja ettevõtteis on töötanud. Erandina peaks võimaldatama ka teistele soovijaile vastava kutsetunnistuse omandamist, kuid kõikidel juhtudel ikkagi ainult vastava eksami sooritamise järele ja mitte registreerimise korras.

Sellase ühe üldise kutse omandamise võimaldamine kaubanduse alal oleks teatud katalüsaatorina oma teadmiste täiendamisel meie tavaliselt õppehülmulisele sel alal töötavale või sinna siirduvale kodanikkonnale. Sellane vabatahtlik kutsetunnistuste omandamise kord on maksev näiteks Inglismaal, kus peale laialt levinud tavaliste eraühingute eksamite on Haridusministeeriumi juures vastava eksami sooritamise järele võimalik saada teatud üldise majanduse ala kutsetunnistust. Umbes samasugune vabatahtlik eksamiõindamise kord on maksev ka Leedus. Üks üldine kaupmehe abilise kutse antakse ka Saksamaal vastava eksami sooritamisel kaubandus-tööstuskodade juures jne. Ja oleks ka küllaldane, kui meie vastavad kutsekoolid annaksid ühe sellase üldise õppinud kaupleja (nimetame seda nii) kutsetunnistuse, kuna kõik järgmised astmed võiksid ära jääda. See süsteem tiivustaks teatud määral inimesi oma teadmiste täiendamisele ja teiselt poolt annaks see ka ettevõtjatele võimaluse mingi objektiivse kriteeriumi (vastav tunnistus) põhjal endale teenijaid võt-

ta — seda muidugi juhul, kui subjektiivsed momendid (usaldusväarsus, sümpaatia jne.) ei osutu küllaldasiks valiku tegemisel.

Ühtlasi oleks sellane kutsetunnistus tööandjale nagu mingiks garantiiks, et inimene, kelle ta palkab, omab siiski teatud eksamitega katsetatud eeldusi kaubanduse alal tegutsemiseks. Edaspidine areng ja avansseerimine läheks juba loomuliku vaba seleksiooni teel ja vastavate vakantside tekkimisega kasikäes.

Endlastmõistetavalt ei saaks sellase üldise õppinud kaupleja või kaupmehe abilise — ükskõik, kuidas seda nimetada — kutsetunnistuse andmine kuidagi kõrvaldada mõnede ettevõtete poolt erilisel oma juht-, müüja- ja ametkonnale korraldatavat ettevalmistust ja vastavate tunnistuste andmist (näit. ühistegevuskool). Kõikide tunnistuste (kooli juures, kutseoskuse ametite, ühistegevus- ja teiste õppeasutuste juures jne.) värtuse tegelikus elus kujundavad siiski ühe või teise eksamineerija asutuse või ettevõtte eksaminõuded ja nende tiivustusel omandatud teadmised.

On eksamite kavvad tegeliku elu nõudeile vastavad ja selle tõttu eksamite abil kontrollitavad teadmised praktiliselt hästi rakendatavad, siis satuvad teatud kutsetunnistuste omanikud neid tunnistusi mitteomajate ees iseenesest teatud eelistusse, nagu näitavad mitmete riikide — muuseas just vana kaubandusmaa Inglismaa, kus sellesse vabatahtlike kutseelksamite süsteemi kaubanduse alal eriti välja arenenud — pikaajalised kogemused.

Samuti on selle süsteemi otstarbekust meie tõendanud mitmete õppeasutuste (ühistegevuskool, NMIKÜ) poolt väljaantavate tunnistuste hindamine tegelikus elus. Samal ajal võimaldab aga olukord, kus kutsetunnistuse omanikele seaduslike eesõigusi teiste kodanike ees ei kindlustata — teiste sõnadega, kus kaubanduse alal jääb võimalus tegutseda kõikidel, kel on selleks oskust ja kapitali, või kus ettevõtjatele jääb võimalus vabalt valida endale usaldatavaid kaastöölisi (usaldusküsimus on määrava tähtsusega juust kaubandusettevõtteis) — meie majanduse arengule suuri soodustusi ja paremusi, jättes samal ajal ka töövõtjatele võimaluse oma tegutsemisala muuta, mis eriti väikeriigi piiratud olude (resp. töökohtade) juures on hädavajaline.

Mentaliteediga, kus üksikutele rahvabihtidele piütakse anda eesõigusi, mida teistel ei ole, ei tohiks minna liig kaugele. Meie väiksusest tingitud piiratud oludes oleks see vaevalt otstarbekohane ja ka võimalik.

Vastavalt eeltoodule tekib ja on juba tekkinud ka kõrgema majandusteadusliku hariduse eelistamine paljudel juhtivatel kohtadel majanduselus, mis kahtlusteta seda enam süveneb, mida keerulisemaks muutub majanduselu ja mida kohasemaks ja tegelikule elule vastavamaks muutub majandusteadlaste ettevalmistus.

On huvitav olnud jälgida, kuidas viimastel aegadel majandusringkondades üha enam on õigusega hakatud hindama kõrgemat haridust. Kui näiteks veel mõni aeg tagasi kutseorganisatsioonide sekretäride suhtes kõrgema hariduse mõuet eriliselt ei kohaldatud, siis on viimastel aegadel jõudsasti tekkunud õngamisatsioonide sekretärideks eranditult kutsutud kõrgema majandusteadusliku või juriidilise haridusega isikud. Sama protsess ilmneb ka üksikettevõtteis, ühistegevuses jne. Ei ole kahtlust, et kui juhtivale kohale majanduses kandideerivad kõrgema haridusega ja ilma selleta isikud või jälle majandusteadlane ja pastor, kusjuures muud eeltingimused on võrdsed, siis kahtlemata valitakse kõrgema haridusega isik ja kahest viimasest majandusteadlane. Arusaamine kõrgema majandusteadusliku hariduse tähtsusest kasvab, ja see sünnib seda enam, mida enam otsustajajaks selle tarvilisuse üle majanduses saavad noorema põlve majandusteadlased, kes aja jooksul on jõudmas juhtivatele kohtadele.

Siinkohal ei ole mõtet korrata täpsemalt Kaubandus-tööstuskoja seisukohti majandusliku kutseoskuse seaduse eelnõu suhtes, kuigi see võiks nüüd, kus küsimus uuesti on tõusnud tulipunkti, vahest huvitada. Olgu märgitud, et need on detailiselt käsitletu leidnud käesoleva ajakirja veengudel möödunud sügisel (Kaubandus-tööstuskoja Teataja nr. nr. 20 ja 22 — 1938. a.).

Lõpuks võiks aga tekkida küsimus, kuidas siis majandusringkonnad mõtlevad tösta kaubanduses tegutsejate ja seal tulevikus tegutsema hakajate kutsealist taset, kui nad kõnesolevat eelnõu ei pea vastuvõetavaks.

Sellele võiks üldjoontes vastata järgmist:

Kõigepealt on päris selge, et kaubanduse alal juba mõnd aega tegutseva põlve juures erilisel palju ei ole ära teha (Soomes, Inglismaa ja teiste riikide kogemused kõnelevad sama). Ainult propaganda loengute, vastavate brošüüride jne. näol võib ja annab siin käsikäes elu ja üldise mõtlemisviisi arenguga teatud tulemusi. Kuid ka kavatsetav kutseoskuse seadus ei suudaks siin tegelikult midagi korda saata: väga suur osa kaubanduses tegutsejaid omandaks kutsetun-

nistused registreerimise korras. Seega ei tõuseks tegelikult karvaväärtikimende kutseoskus, vaid nad saaksid ainult ühe „paberi“ juure.

Kutseoskuse taseme tõusu on seega võimalik peamiselt taotleda noorema generatsiooni ja järjelikasvu suhtes. Seda tulebki teha. Missuguste vahenditega?

Kõigepealt on meil juba loodud vastavate kutsekoolide võrk. Kuid, nagu juba nüüd kuulda, kavatsetud täisaja kutsekoolidega (ärianduskoolid) ei suudeta korraldada kutsealist ettevalmistust. Seda väga lihtsal põhjusel: nende koolide ülalpidamine minewat niivõrd kalliks, et see meil käib üle jõu. Paratamatult tuleb asuda palju sümpaatsema ja ainuõigena näiva koolisüsteemi — õhtukoolide või osajaliste koolide (meil nimetatud majandusõpilaste koolide) süsteemi — juure. See on süsteem, kus õpilane õpib tegeliku töö juures kaupluses ja käib oma teoreetilisi teadmisi täiendamas õhtukoolis — mõni tund igal õhtul, kusjuures võiks õpilast mitte liiga koormata tahtes kõne alla tulla mõne tunni võrra töölt varem vabastamine õhtukoolis käimiseks. See viimane moodus on leidmas üha enam rakendamist mitmel pool teistes riikides (Inglismaa, Soome, Saksa) ja on tunnustatud terve rea asjatundjate poolt, muuseas näiteks ka Inglismaa Kaubanduskodade Liidu poolt, kõige otstarbekohasemaks.

Kõne alla võiksid tagajärjekalt tulla veel ka mõned teisedki moodused, näiteks suuremate ettevõtete või ka kutsekodade poolt pidevalt korraldatavad vastavad kursused, kuhu ettevõtjad oma äniõpilasi ja äriteenijaid saadavad, neid seks ajaks töölt vabastades (Soomes, Rootsi eeskujul).

Sellaste pidevate kursuste pidamine võiks majandusringkondade toetusel ja tilhedal koostööl sündida ka mõne vastava, ennemgi kursusi korraldanud, asutuse poolt, kuna kutsekodadel endil see tõenäoselt võib osutada küllalt naskeks teiste ülesannete kõrval. Kuid need küsimused on kõik juba küsimused omaette ega mahu käesoleva raamidesse. On aga selge, et majandusringkonnad põhimõtteliselt kõiki kutsealist taset tõstvaid üritusi kõigiti toetavad ja pooldavad.

Lõpuks on ikkagi esmajärgulise tähtsusega soodsate õppevõimaluste loomine, milleks rakendada tulebki kõikeid asjastihuvitatute emergia. Kutse andmise bürokraatliku korraldusega ei suudeta siin palju korda saata.

LHE.

Majandusteadlaste seisukohti majandusliku kutseoskuse seaduses

Kuna majandusliku kutseoskuse seaduse eel nõu esitatud redaktsioonis eluliselt puudutab majandusteadlaste kutsehuve, siis korraldas Eesti Majandusteadlaste Selts 10. skp. referaatkoosoleku nimetatud küsimuse lähemaks selgitamiseks.

Juhatas seltsi abiesimees prof. E. Poom.

Ettekandega majandusliku kutseoskuse korraldamise kohta seaduseandlikul teel esines dir. J. Kii vet Haridusministeeriumist, kuna oponentis Kaubandus-tööstuskoja nõunik A. Mändvere.

Mainitud koosolekul märgiti kõne all olevas seaduses esinevaid puudusi. Peamist rõhku pandi § 18-dale seaduse peatükist „Õppinud ärijuhid“.

Koosolekul leiti, et kõrgema majandusteadusliku hariduse omaja seatakse samadesse tingimustesse õppinud ärijuhi kutse saamisel kui iga teise teaduskonna lõpetanugi. See loob aga olukorra, kus majandusteadusliku hariduse saamiseks investeerida summased osutub mõtetuks. Seaduse sellane formulatsioon, kus pole tahetud tunnustada majandusteadlaste vastava eriettevalmistuse eeliseid, on osalt tingitud ka veel endisest veneaegsest vaatest, mille järgi poliitiline ökonomia samastatakse majandusteadusega. Majandusteadus oma tänapäeva tasemel pole aga enam mingi üldhariduslik aine, vaid oskuste adus, missugust asjaolu ei tuleks unustada, kui ei taheta patustada meie majanduselu arengu suhtes.

Niisama vastuvõtmatu majandusteadlastele kui ka tegelikule elule on § 18 järgmised punktid, kus ülikooli majandusteaduskond on samaväärseks seatud muude õppeasutustega. Leiti, et kogu majanduselu muutub seda keerukamaks, mida enam areneb tehnika, kutsed, ühiskondlik elu, mida mitmekesisemaks muutub majanduskäitiste struktuur ning organisatsioon. Kõige selle tõttu muutub tänapäeva komplitseeritud majanduselu „tervele ning loomulikule“, „prak-

tilisele“ inimhõimustele ikka vähem haaratavaks, taibatavaks ja juhitavaks. Tarvidus eriti kõrgema majandusteadusliku eriharidusega isikute järele üha kasvab. Just juhtivate eriteadlaste koolitamiseks-kasvatamiseks on mõeldud Tartu ülikooli majandusteaduskondki, mida tuleks ka arvestada. Niisama vastuvaieldamatu nagu on kutseoskuse tõstmise vajadus, niisama endastmõistetav on ka nõue, et õppinud ärijuhiks saamisel tuleb pidada silmas majandusteadlaste vastavat ettevalmistust.

Viimase Tartu ülikooli majandusteaduskonna reformiga loodi ka võimalus spetsialiseerumiseks, kusjuures ühe eriharuna on just nähtud ette tööstus-kaubandusala, mis veel rohkem tagab ettevõttele põhjalikult treeneeritud juhtide ettevalmistust.

Resumeeerides kõiki ülaltoodud mõtteid võeti EMS-i koosolekul vastu järgmine resolutsioon:

Koosolek pooldab põhimõtteliselt majandusliku kutseoskuse seaduse eelnõus avalduvat ta het kaubandusliku kutseoskuse tõstmiseks vastava õppe korralduse ja kutsete omandamise kaudu. Kuid tuleb rõhutada, et seadus peaks taotlema ainult kutseoskusliku taseme tõstmist, kuna muude küsimuste lahendamine peaks olema eriseaduste ülesanne.

Koosolek leiab eriti, et:

1) õppinud ärijuhtide kutse andmine pole majandusliku kutseoskuse seaduse eelnõus rahuldavalt lahendatud, kuna eelnõu ei taga tänapäeva majanduselus ärijuhtidelt nõutavat ning vajalist erihariduslikku ettevalmistust;

2) kuna õppinud ärijuhtide kutseoskuse küsimus majandusliku kutseoskuse seaduse kaudu on otstarbekalt raskesti lahendatav, siis peab koosolek soovitavaks õppinud ärijuhtide kutse küsimus sellest seadusest üldse välja jätta;

3) kuna majandusliku kutseoskuse seaduse eelnõu sisuliselt haarab ainult kaubanduslikku kutseoskust, siis tuleks vastav seadus nimetada kaubandusliku kutsehariduse seaduseks.

Tööõiguslikke küsimusi

Puhkustasu maksmisest tööstustöölilistele

Tööstustöölilistele palgalise puhkuse andmist normeerivad meil tööstustööliliste palgalise puhkeaja ja töölepingu lõpetamiseks tarvilise üles-

ütlemise aja pikendamise (RT nr. 108—1934. a.) ja tööstustööliliste palgalise puhkeaja andmise määrus (RT nr. 5—1935. a.).

Viimasel ajal on selle seaduse ja määruse täitmisel kerkinud esile mitmesuguseid arusaamatusi ja lahkarvamisi. Eriti on tekitanud lahkarvamisi seaduse rakendamisel küsimus, kas tööline on õigustatud saama palgalise puhkuse tasu, kui ta lahkub käitise teenistusest enne 23. septembrit, olles töötanud varem selles käitises kauemat aega ning eelmise aasta palgalise puhkuse saanud.

Tallinna Ringkonnakohtu II aste on ühes oma otsuses asunud seisukohale, et kui tööline lahkub pärast 1. jaanuari ja on selleks ajaks käitises töötanud katkestamatult vähimalt aasta, siis töölisel on õigus saada puhkustasu selle aasta arvel, mil ta lahkumine sündis. Peale selle otsuse teatavakssaamist asusid ka tööinspeksiooni ametnikud samale seisukohale ja nõuavad, et puhkustasu maksetaks vastavalt eespoolnimetatud kohtu otsusele.

Pea tähendama, et Tallinna Ringkonnakohtu II astme otsus on ekslik nii siult kui ka vormilt. Tallinna Ringkonnakohtu II aste oma otsuses 30. märtsist 1938. a. Aleksander Võrk'i nõudes Teedeministeeriumi Veeteede Talituse vastu väidab, et tööstustööliste palgalise puhkeaja andmise seaduse § 7 ja tööstustööliste palgalise puhkeaja andmise määruse § 7 alusel on töölisel, kes lahkub töölt enne 1. oktoobrit ja lahkimise momendini on käitises töötanud vahet pidamata ühe aasta, õigus saada 7-me päeva palka. Sellele seisukohale tulevat jõuda eespoolnimetatud selgesti väljendatud seaduse ja määruse mõttest. Rohkem Ringkonnakohus üldse oma motiivides ette ei too, ei seleta ega põhjenda ka lähemalt, milles see selge seaduse ja määruse mõte seisab. Lugeses seaduse ja määruse kõiki paragraafe ei saa kuidagi tulla sellele otsusele.

Tööstustööliste palgalise puhkeaja andmise seaduse § 2 kohaselt on iga tööstusliku käitise valdaja kohustatud andma töölistele, kes vähimalt ühe aasta katkestamatult tema käitises on töötanud, iga aasta vähimalt seitse päeva järjest kestvat palgalist puhkust. Sama seaduse § 4 põhjal võib tööandja, kui seitse päeva järjest kestva puhkuse andmine tekitab raskusi, vabaneda sellest kohustusest nende tööliste suhtes, kellele ta maksab kolme jõulupäeva, uusaasta päeva, iseseisvuspäeva, suurree de ja esimese ülestõusmispäeva eest, kusjuures need töölisel peavad nimetatud päevadel olema tööst vabad. Seaduse § 7 ja määruse § 2 põhjal tööliste teenistusaeg puhkeaja saamise mõttes arvatakse iga aasta 23. septembrist järgneva aasta 23. septembrini. Seega mainitud seaduse § 2

alusel on töölisel õigus saada seitse päeva järjest kestvat palgalist puhkust, selle mittesaamisel aga puhkustasu, kui ta on käitises töötanud vähimalt ühe aasta katkestamatult. Sellest järgneb, et palgalise puhkuse (puhkustasu) saamise eeltingimuseks on üheaastane katkestamatult töötamine käitises ja et seda puhkust võib saada tööline iga aasta ainult 7 päeva. Seadus hakkas kehtima 22. dets. 1934. a. ja selle § 6 järgi tekkis iga töölisel, kes pärast 24. dets. 1934. a. töölt lahkus, olles katkestamatult töötanud käitises vähimalt ühe aasta ega olnud saanud pärast 24. dets. 1934. a. seitse päeva järjest kestvat puhkust või lisatasu, õigus saamata puhkepäevade ja tasumata puhade eest lisatasu saada § 5 ettenähtud aluseil. See nõude õigus tekkis esimest korda 1. oktoobril 1935. a. (määruse § 6). Seega puudutab see paragraaf ainult aega kuni 23. septembrini 1935. a., mil algas uus aasta selle seaduse mõttes ja mispärast see paragraaf ei oma tähtsust. Edaspidi tuleb kohaldamisele § 7, mille järgi juhul, kui tööline, kes hiljemalt 23. septembriks on ühe aasta katkestamatult töötanud, kuni 1. oktoobrini pole saanud palgalist puhkust, on õigustatud saama tööandjalt saamata jäänud puhkepäevade või puhade eest poolteisekordse tasu. Seega juhul, kui tasulist puhkust antakse enne 23. septembrit, see on tegelikult ettemaksmine ja ettevõtja riisiko, kes usub, et tööline teenib 23. septembrini, mil tal aasta täis saab. Vaheaeg 23. septembrist kuni 1. oktoobrini on jäetud selleks, et kui pole tahet puhkusraha ette maksa, on võimalik seda teha veel pärast aasta täissäämist, s. o. 23. septembrist kuni 1. oktoobrini, missugune ajavahemik on seitse päeva ja missuguses ulatuses peabki puhkust andma. Määruse § 3, kus on öeldud, et puhkuse andmine peab sündima 1. jaanuari ja 1. oktoobri vahel, ei saa kuidagi välja lugeda seda, et töölisel tekib õigus nõuda puhkusraha selle aasta eest, kui ta lahkub pärast 1. jaanuari. Selle paragraafi järgi puhkuse andmine peab sündima ainult teatud ajavahemikul. Millal just puhkust anda, oleneb täiesti tööandjast, mitte töölisest. Nagu juba eespool tähendatud, võib tööandja anda puhkust alles pärast aasta väljateenimist, s. o. pärast 23. septembrit, sest muidu ei oleks ju mingit tähtsust asjaolul, et on antud pärast 23. septembrit veel 7-päevane tähtaeg puhkuse andmiseks.

Käitise valdaja on kohustatud andma palgalist puhkust iga aasta seitse päeva ainult neile töölistele, kes on töötanud katkestamatult vähimalt aasta. On tööline eelneval aastal puhkust

saanud, siis võib ta järgmisel aastal saada puhkust jälle ainult siis, kui ta on vähimalt aasta katkestamatult töötanud. Kui tööline ilma § 3 ettenähtud põhjusega on ainult ühe päeva töölt puudunud, siis ei ole ta katkestamatult töötanud ja ta kaotab õiguse puhkustasu nõudmiseks. Samuti kaotab tööline õiguse puhkustasú nõudmiseks, kui ta on lahkunud enne aastat teenistusest.

Kõigest sellest näeme, et tööstustöölise palgalise puhkeaja andmise seaduse § 7-dast ega ka teistest ei saa teha mingisugust järeldust selleks, et töölisel, kes lahkub pärast 1. oktoobrit või 1. jaanuari, oleks õigus saada palgalist puhkust.

Kuna seadus ei anna alust puhkustasu nõudmiseks, siis tuleb vaadata, kas selleks annab aluse tööstustöölise palgalise puhkusaja andmise määrus ja eriti määruse § 7, mis on nimetatud Ringkonnakohtu otsuses. Määruse § 7-ndas on öeldud, et kui tööline lahkub enne 1. oktoobrit ja ta on lahkumise momendini töötanud käitises vahet pidamata vähimalt aasta, tal on õigus nõuda seitsme päeva palka, kui ta ei ole saanud seitse päeva järjest kestvat puhkust või lisatasu ühegi seaduse § 4 ettenähtud püha eest. Käesolevas paragraafis ettenähtud nõudmise õigus näitab, et seaduse § 6 tähendatud „pärast 24. detsembrist 1934. a.“ või sünnib edaspidi. Määruse § 7 tuleb käsitlemisele koos määruse § 6, kus on öeldud, et kui töölisel, kes hiljemalt 23. septembriks ühe aasta katkestamatult on töötanud, ei ole antud puhkust või puhkusraha, on ettevõtja kohustatud 1. oktoobrile järgneval palgamaksu tähtpäeval maksuma seitsme päeva palga poolteisekordselt. Esimene nõudmise õigus töölisel tekib aga alles 1. oktoobril 1935. a. See määruse lõpposa omakorda näitab, et seaduse § 6 tähendatud „pärast 24. detsembrist 1934. a.“ tuleb kohaldamisele kuni 23. septembrini 1935. a. ja nõudmise õigus tekib pärast 1. oktoobrit 1935. a. Vastavalt sellele tuleb ka aru saada määruse § 7-ndas tähendatud lausest „kelle lahkumine sündis pärast 24. det-

sembrist 1934. a. või sünnib edaspidi“, s. o. sünnib kuni 23. septembrini 1935. a. Pärast 23. septembrist 1935. a., mil algas uus tööaasta selle seaduse mõttes, ei saa seda paragraafi enam käsitleda, sest see oli maksev ainult üleminekuaja kohta. Vastasel korral oleks see ilmses vastolus seaduse § 6 ja 7-ga, missuguste sõnastusest ei saa jõuda teissugusele otsusele kui et töölisel, kes lahkub enne 23. septembrist, ei ole õigust saada puhkusraha. Määrust võib käsitleda vaid niivõrd, kui võrd see pole vastolus seadusega, mille alusel see on välja antud. Ka on Ringkonnakohtu otsuses jäetud tähele panemata see määruse § 7 öeldud lause, et töölisel, kes töölt lahkub enne 1. oktoobrit ja lahkumise momendini on käitises töötanud vahet pidamata vähimalt aasta, on õigus nõuda seitsme päeva palka, kui ta ei ole saanud seitse päeva järjest kestvat puhkust. Miljal ja missugusel aastal seejuures tööline puhkust pidi saama, seda pole määruses kindlaks määratud, on vaid öeldud, et kui ta pole puhkust saanud ja lahkub enne 1. oktoobrit, siis on õigus saada puhkustasu. Kui aga tööline sai eelmisel aastal puhkust, siis ei saa määruse § 7 sellaste juhtude kohta tulla kohaldamisele.

Ringkonnakohtu ja tööinspektsiooni ametnike seisukohtade tõlgitsemise teel võib jõuda isegi niikaugele, et kui tööline lahkub 2. oktoobril hoolimata sellest, et ta enne 1. oktoobrit sai puhkustasu, tekib tal õigus uue puhkustasu nõudmiseks. Säärane olukord pole üldse mõeldav ja on vaevalt usutav, et seda seaduse koostamisel nii mõeldi.

Tallinna 3., 5. ja 9. jaoskonna kohtunikud oma otsuseis, missugused on tehtud pärast Ringkonnakohtu otsust, on asunud samuti seisukohale, et töölisel pole sellasel juhul enam õigus nõuda puhkustasu.

Eeltoodud asjaoludel tuleb asuda seisukohale, et töölisel, kes on eelmisel aastal saanud palgalist puhkust, aga on töölt lahkunud järgmisel aastal pärast 1. jaanuari, kuid enne 23. septembrist, ei tule maksa puhkustasu.

E. Sonin.

Kaubandusalalised loengud algasid

Kaubandus-tööstuskoja poolt korraldatavate kaubandusalaliste loengute esimene sari peeti Valgas 6.—17. märtsini s. a., kus esines loengutega äriakende dekoreerimise eniteadlane prl. L. Kaisla. Loenguist osavõtt oli väga ellav.

Võrus peeti loengute esimene sari 7.—9. märtsini s. a. Loengutega esines koja nõunik

R. Berendsen, kes kõneles maksustamisküsimusist, ja koja juriskonsult E. Pung, kes kõneles uuest veksliseadusest ja äride ja kontorite töökorralduse seadusest ning äride registreerimisest.

14.—17. märtsini peeti Võrus loengute teine sari, kus esines majandusteadlane O. Treier,

Pildil kaubandusliikudest loengutest osavõtjad Võrus

kõneldes otstarbekohasest lihtraamatupidamisest, kalkulaatsioonist ja ärilisest kirjavahetusest.

Osavõtt oli Võru kohta haruldaselt elav. Nii oli esimesel loengul osavõtjaid 102, neist 61 kaupmeest ja 41 äriteenijat, neist oli Võru linna 96 ja ülejäänud Võrumaalt.

Järgnevalt peetakse loenguid Tallinnas

20.—31. märtsini s. a., kus esineb äriakende dekoreerimise eriteadlane prl. L. Kaisla.

Viljandis peetakse loenguid 28.—30. märtsini s. a., kus esinevad koja nõunik A. Mändvere teemal: „Kaupluse kontrastamine ja sisustamine“ ja koja sekretär A. Lahe teemal: „Käitumis- ja müügioskus, kaubandusreklaam“.

Ed. Rammulus 50-aastane

7. märtsil s. a. pühitses Kaubandus-tööstuskoja III sekts. täiskogu liige ja Rakvere Eesti Kaupmeeste ühingu esimees Eduard Rammulus oma 50-ndat sünnipäeva ja 20-aastase äritegevuse juubelit.

Oma igapäevase tegevuse kõrval võtab Ed. Rammulus

elavalt osa seltskondlikust tööst, kaubanduse, Kaitseliidu ja tuletõrje alal. Ta on ka Eesti Kaupmeeste Majanduskeskuse EKM'i nõukogu liige.

Soovime juubilarile omalt poolt õnne ta edaspidiseks tegevuseks.

Johannes Laidna 60-aastane

14. märtsil pühitses Tallinnas tuntud riidekaupmees Johannes Laidna (Isack) oma 60-ndat sünnipäeva. J. Laidna sündis Tallinnas 14. III 1879. a. Pärast vastava hariduse omandamist samas ta töötas 1892.—1915. a. B. Falsteini manufaktuuri- ja konfektisioonkaupluses algul

õpilasena, hiljem sellina ja ärijuhina. Aastast 1916 senini iseseisev riidekaupmees Tallinnas.

Õiglase ja väga lugupeetava äriinimesena kuulub J. Laidna Tallinna Kaupmeeste Seltsi liikmeskonda ja on tegev mitmes teises seltskondlikus organisatsioonis.

Kolleegid õnnitlevad siinkohal juubilari ta tähtpäeval.

Majanduslikke teateid kodu- ja välismaalt

Ebanormaalne olukord kodumaa põllutööriistade tutvustamises

Kodumaa põllutööriistade turul on viimasel ajal tunda ebanormaalse olukorra teket, mis avaldub peamiselt edasimüüjate omavahelises ebaterves võistluses, mis kahjustab tootjat, vahendajat ja lõppeks ka tarbijat. Mitmed kodumaa tööstused on oma tooteile korraldatud turu nõuete kohaselt määranud kindlad detailmüügihinnad, missugused on tööstuste poolt kalkuleeritud suure ettevaatusega võimalikult madalad ja võistlusvõimelised. Sel teel on turgu püütud korraldada ja hoida ära laostavat ebatervet võistlust, mis mõjulks halvavalt kodumaa põllutööriistade turustamisele. Sellase õiglase tagasihoidlikkusega kalkuleeritud detailhinnakirja alusel kaupade turustamisviisi tuleb korraldatud turu raames kõigiti õigustada, kuna see tagab õiglaselt kalkuleeritud hinna tootjale (terava võistluse tõttu ei saa ebaloomulikult kõrgetest hindadest sel alal olla kõnet), õiglase vahendustasu levitajale ja tarbijale kõrge kvaliteediga kauba.

Sellane müügisüsteem on õigusega leidnud kasutamist tervel real aladel ja võistluse teravnemisega vahendajate vahel püüab kaupmeeskond võimalikult kõikide artiklite turustamisel seda süsteemi rakendada, et turgu sel teel tervendada.

Nüüd on aga kodumaa põllutööriistade turul ilmnunud nähtusi, kus vabrikute hinnakirju ei peeta ja põllutööriistu müüjaks sagedasti täiesti põhjendamata hindadega. Selle tõttu kaotavad suurostjad huvi kodumaa põllutööriistade müügi vastu ja püüavad kulusid vähendada sel teel, et nad ei hoida tarvilisel arvul riistu ladudes, neid aegsasti ja õigel ajal tellides tehaseilt. Ainult tekkinud tarvidusel rutatakse neid tehaseilt nõudma. See aga seab tehased väga ras-

kesse seisukorda, kuna hooajal tellimused kuhjuvad väga lühikesele ajale. Tehased on sunnitud võtma appi kalli ületunnitöö, mis nendele omakorda valmistab asjatuid ja küllalt suuri lisakulusid ja teeb võimatuks turgu ühtlaselt ja ratsionaalselt varustada kaubaga. Ka võib ülemäärane kiirus avaldada oma ebasoovitavat mõju kvaliteedi kontrollile tehaseis.

Siin osutuks küll kõikide kodumaa põllutööriistade müüjate tõsine tähelepanu eeltoodule väga tarviliseks, et koostöös tootjatega ratsionaalselt korraldada kohaste saaduste turustamist.

Tollipeakomitee koosseis

on pärast majandusministri poolt hiljuti teostunud täiendamist kujunenud järgmiseks: esimees H. Jõudu, liikmed Majandusministeeriumi üldosakonna direktor A. Kits (ühtlasi esimehe asetäitja) ja Kaubandus-tööstuskoja direktor V. Simsimart; asemikud Majandusministeeriumi vanem tööstusinspektor V. Pikk ja Kaubandus-tööstuskoja sekretär A. Lahe.

Kaubandus-tööstuskoja III sektsioon

pidas oma täiskogu korralise koosoleku 13. märtsil s. a. Rakveres. Tähtsaimate küsimustena olid päevakorras sektsiooni 1938. a. tegevuse aruanne ja majandusliku kutseoskuse seadus. Tegevuse aruanne kiideti täiskogu poolt heaks, kuna majandusliku kutseoskuse seaduse kohta leiti, et see ka uues redaktsioonis ei ole vastuvõetav.

27. Saksa idamess

peetakse Königsbergis 20.—23. augustini s. a. Nimetatud messi tähtsaimaks eesmärgiks on edendada riikidevahelist kaubavahetust idas.

K/M. TALLINNA TEKSTIIL
M. BRODOVSKY & H. BESPROVANY
RIIDEKAUBAD

V.-Karja 9

Telefon 446.34

Pärnu 8

Äride register

Veebruarikuu esimesel poolel.

Registreeritud muudatused: (Järg.)

6. Eestimaa Kindlustusaktsiaselts „EKA“, Tallinn, Vabadusväljak 7, kollektiivprokuura volikirja põhjal on prokuristideks endiselt Andres Feldmann, Theodor Hunnius, Bertold Masing, Conrad Koch ja Paul Meyer.
7. Riidevärvimistööstus „Union“ M. Goldman & Ko, Tallinn, Telliskivi 51; täisosaanik Valter Kunze lahkunud, tema asemele astunud täisosaanikuks Isak Meierthal, uus täisühingu leping sõlmitud, ühingu osakapitaliks on Kr. 7.000.—.
8. Johan Grünbach, agent maiustuste alal, asukohaks Tallinn, Saali 4—10-a (enne Jõe 7—10).
9. Bernhard Hiie lõpetanud Haapsalus, Posti 1, majatarvetekaupluse ning avanud samas plekisepatootoia firma all „B. Hiie“.
10. Alide Illak jätkab äritegevust, avades Tallinn, Tulika 1, toiduainetekaupluse firma all „Alide Illak“.
11. Emanuel Jakobson, kes tegutseb kesk-kütte ja veevarustuse sisseseadjana Tallinnas, Pärnu mnt. 18, maksujõuetuks tunnistatud, varanduse vannutatud hooldajaks määratud vandeadv. Artur Kleeman.
12. Meier Judeikin ja Pojad, saeveski Võrus, Vabriku 6; lõpetatud Võrus, Vabriku 6, metsaäri, Mustvees ja Põlvas saeveskite pidamine.
13. Selig Judeikin jätkab äritegevust, avades Mustvees, Narva 211, saeveski firma all „Selig Judeikin“.
14. Metallitööstus „Edur“ K. Jürgens, K. Veret ja Ko. asukohaks on Tallinn, Bekkeri teh. 13 (enne Uus-Kalamaja 22).
15. Joach-m Christ-n Koch, Tallinn, Vene 12/14, prokuristi Carl Borck'i volitudes kustunud.
16. Adele Koppelmann'i uueks perekonnanimeks on „Raag“ ning tema Türi, Viljandi 5 asuva segakaupluse firmaks „Adele Raag“.
17. Anna Kree lõpetanud koloniaal- ja puuviljakaupluse ja lillekaupluse Tallinnas, Saiakang 5, puuviljakauplust Tallinnas, Roosikrantsi 4, peab edasi.
18. Hermann Kronberg lõpetanud Pärnus, Vilmsi 11, koloniaalkaupluse ja avanud Tartus, Gustav-Adolfi 8, kohviäri firma all „H. Kronberg Kohviäri JAVA“.
19. August Kurvits jätkab äritegevust, avades Kastre-Pera vallas segakaupluse firma all „August Kurvits“.
20. Mihkel Kõiv lõpetanud Tartus, Võru 94 ja Aleksandri 24-a, piimakaupluste pidamise ja avanud Tartus, Aleksandri 21. toiduainete- ja piimakaupluse firma all „Mihkel Kõiv“.
21. Jaak Lepik jätkab äritegevust, avades Tallinnas, Türnpu 9, toiduainetekaupluse firma all „Jaak Lepik“.
22. Marie Lipping jätkab äritegevust, avades Tallinnas, Öle 31, juuksetööstuse firma all „Marie Lipping“.
23. Kirjastus-osaiühisus „Loodus“, Tartu, Ülikooli 18, põhikiri muudetud (RTL 108 — 1938).
24. Mehks & Ko., Tallinn, Vene 19; lõpetanud kirjutusmasinate paranduse töökoja Tartus, Lai 6.
25. Johannes Nahkur'i toiduainetekaupluse asukohaks on Türi, Jaama 1, (enne Paide tn. 14).
26. Liisa Ohakas'e toiduainetekaupluse asukohaks on Viljandi, Jakobsoni 48 (enne Jakobsoni 37).
27. August Oja avanud Tartus, Tähe 102, jahuveski ja peab edasi vilja- ja jahukauplust Tähe 100/102 firma all „Aug. Oja“.
28. Tekstiiltööstus „Pärnu“ Jaan Olberg, Pärnu, Brakmanni 35; avatud Pärnus, Vilmsi 11, riide- ja pudukauplus.
29. Gerda Raadi jätkab äritegevust, avades Tartus, Riia 17, elektri-installatsiooni-kaupade äri firma all „G. Raadi Elektriäri ENERGIA“.
30. Juhan Raidma toiduainetekaupluse asukohaks on Viljandi, Uus 16-a (enne Tallinna 55).
31. Ivar Reinwaldt'i agentuuri asukohaks on Tallinn, Harju 45—5 (enne Kohtu 12).
32. Tallinna piiritusevabrikantide ühisus Rosen ja Ko., Tallinn, Merepuiestee 15, kollektiivprokuura antud Arthur Saarele.
33. Mihkel Sadulsepp jätkab äritegevust, avades Tallinnas, Jakobsoni 52, lihakaupluse firma all „M. Sadulsepp“.
34. Valdur Salumäe lõpetanud lihakaupluse Tartus, Lao 7, ja avanud Tallinnas, Vabriku 15, lihakaupluse firma all „V. Salumäe“.
35. H. Sennrich, kohvitööstus „Rekord“, Tartu, Lille 3; äripidaja Heinrich Sennrich surnud, pärandustambu hooldajaks määratud Ernst Freymuth, kes on annud prokuura-volikirja Kurt Sennrichile ja Gerhard Sennrichile.
36. Aktsiaselts G. Scheel ja Ko., Tallinn, Suur-Karja 1, prokuristi Paul Hirschfeldti volitudes kustunud.
37. Ferdinand Speek avanud Tapal, Eduard-Vilde 1, mööblitööstuse; mööblikauplust Tapal, Pikk 13, peab edasi.
38. Ella Tammerile kuuluva trükikoja, firma all „Paul Tamverk“, asukohaks on Tallinn, Lai 31 (enne Haapsalu, Saue 16).
39. Jüri Teder jätkab äritegevust, avades Pärnus, Suur-Veski 20, toiduainetekaupluse firma all „Jüri Teder“.
40. Adolf Toberi perekonnanimeks on „Tapper“ ning tema Martna vallas Halska k. asuva segakaupluse firmaks „Adolf Tapper“.
41. Metsaäri Elmar Torv avanud Tallinnas, Uus-Sadama 11, saeveski; metsamaterjalide müügi äri ja lauahööveldustööstust Tallinnas, Lauulupeo 26, peab edasi.
42. Bernhard Tummeltau, Tallinn, Vene 11, maitseainete pakkimise tööstus, prokurist Aleksander Tummeltau volitudes kustunud.
43. Anna-Rosalie Uri toiduainetekaupluse asukohaks on Viljandi, Uku 11 (enne Väike 2).
44. Karl Waldmann jätkab äritegevust, ava-

- des Kuressaares, Pruuli 8, võõrastemaja-pansioni firma all „Võõrastemaja-pansion MEISNER om. Karl Waldmann“.
45. Kaubanduskontor Valmet & Ko., Tallinn, Roosikrantsi 16, täisühingu leping muudetud, ühingu osakapital suurendatud Kr. 10.000-ni.
46. Marie Veeberg peab Tõrvas, Tartu 2, pagaritööstust ja -äri ning avanud kohviku Viljandi tn. 1, firma all „Marie Veeberg“.
47. „Estometall“ Tr. Wirkhaus, komisjoniäri asukohaks on Tallinn, Pärnu mnt. 6 (enne Harju 45—5).

Firma tegevuse lõpetamine registreeritud:

1. Alma Amos, Tallinn, Türnpu 9, toiduainetekauplus.
2. H. Asu, Valga, Maleva 6, toiduainetekauplus.
3. Robert Elias, Tartu, Võidu 16, kullasepatöökoda ja kellasepaäri.
4. Aiaäri G. Etzold, Tallinn, Kopli 100.
5. Alide Finger ja Emilie Heidemann, Anija v., Kehra, söögisaal ja lihakauplus.
6. M. Glück, Viljandi, Uku 11, toiduainetekauplus.
7. Mehaaniline jalanõudetööstus „Flamingo“ A. Gorbatshev ja Ko., Tallinn, Õllepruuli 2, jalanõudetööstus ja -kauplus.
8. Maria Grenfeldt, Riguldi v., Ölbäki k., talurahvatarvetekauplus.
9. V. Gubin, Tallinn, Toom-Kuninga 20-a—1, isiklik agent.
10. S. Gužov, Tallinn, Linda 8, lihakauplus.
11. B. Haiba (uus eesnimi Jaak-Ants), Tallinn, Katusepapi 26, puuhoov.
12. M. Hallaste, Keila, Raekoja pl. 4, pudukauplus.
13. Juuli Heil, Tallinn, Tartu mnt. 47, kübaraäri.
14. Jüri Jaanus, Nõmme, Tähe 31, toiduainetekauplus.
15. E. Jalak, Anija v., Kehra, kohvik-söögisaal.
16. „Soojus“ J. Jassik & A. Kivisäkk, Tallinn, Alevi 9, küttematerjaliäri.
17. August Juhans, Tallinn, Jakobsoni 52 (enne Koidula 30), lihakauplus.
18. Eugenia Kald, Mustjala v., Alevi k., segakauplus.
19. Joh. Kaldma, Nõva v., Nõva as., toiduainetekauplus.
20. Arnold Kallas, Tallinn, Kuninga 6, harja- ja pintsli-tööstus.
21. H. Kariste, Tallinn, Videviku 15, toiduainetekauplus.
22. S. Kastianje, Tallinn, K.-Ameerika 10, vil-lase riide valmistamine.
23. Selma Kastemäe, Tallinn, Liivalaia 102, mööbli- ja puunõudekauplus.
24. I. Klein, Veriora v., segakauplus.
25. Mihkel Koppeli söögimaja, Paide, Pärnu 27.
26. Nööri-tööstus J. Kull ja Ko., Pärnu, Rohe-line 12.
27. K. Kuusk, Rapla v., viinakauplus.
28. Villem Künnap, Sindi, Pärnu mnt. 71, pudukauplus.
29. Johanna-Elfriede Laul, Pärnu, Muuli 2, toiduainetekauplus.
30. A. Lumisoo, Tallinn, Imanta 50, liha- ja juurviljakauplus.
31. A. Markus, Tapa, Pikk 10, pudukauplus.
32. E. Metsamärt, Tartu, Kuperjanovi 18-a, toiduainetekauplus.
33. B. Miikre, Tartu, Rüütli 18, toiduainetekauplus.
34. Mihail Mundi ja Ko., Hellama v., Liiva k., jahuveski.
35. L. Murd (end. nimi Rosalie-Marie Murr), Tallinn, Müürivahe 36, söögimaja.
36. Julie Märka, Tallinn, Viljandi 24, toiduainetekauplus.
37. „Koit“ J. Märtsen ja L. Siida, Viljandi, Turu 8, reformvoodite- ja mööbliäri.
38. „Neon Lux“, K. Mühlverk, Tallinn, Jaama 8, neonvalgustusreklaam.
39. Jüri Nirgi, Roela v., Tammiku k., jahuveski.
40. K. Noormets, Tapa, Pikk 14, riide- ja pudukauplus.
41. Alide Nurk, Pada v., Kabala, segakauplus.
42. Nykänen & Ko., Tallinn, Gonsiori 17, klaasinstrumentide tööstus.
43. Ludvig Paide, Pärnu, Riia mnt. 61, vana-kraamikauplus.
44. Fr. Prehing, kompvekitööstus „Kungla“, Tartu, Kivi 17.
45. Aiatööstus Alma Reimann, Tallinn, Kopli 102.
46. Juulie Reinboom, Tallinn, Lutheri 38, toiduainetekauplus.
47. Leopold Reinwardt, Tartu, Soola 7—3, maalritööd.

Nahakaubad:

tallanahad „UNION“ jne., pastla-, pinsoli- ja raagnahad, saapa- pealis- ja voodrinahad, kingsepa- ja sadulsepararbed, kalurite ja jahimeeste saapad, toakingad

O-ü. „Põhjala“ ja „Quadrat“ kalossid, botikud ja mitmesugused kummist jalanõud.

A.-S. „Globus-Union“ jalanõud jällemütjatele tehaste suurmütgihindadega

Igasugused kerged suvijalanõud

Müük suurel ja väikesel arvul

Naha-, jalanõude ja hobuseriistade kauplus

N. BÖSTROV

Tallinn, Veneturg 1, tel. 313-13

48. Jaak Rubin, Kaelase v., segakauplus.
49. August Sakarias, kudumistööstus „Lemmik“, Tartu, Kloostri 7.
50. J. Sepp, Pärnu, Suur-Veski 20, toiduainete-kauplus.
51. Evald Seppik, Tuhala vald, Nõrava küla, toiduainete kauplus.
52. V. Sokk, Tallinn, Tulika 1, toiduainete- ja piimakauplus.
53. A. Tiimus, Tallinn, Pärnu mnt. 33, pudukauplus.
54. E. Toom, Tartu, Tähe 102, jahuveski.
55. R. Treiak, Antsla, Jaama 8, kingsepatöökoda.
56. Saima Uhl, Tallinn, Suur-Karja 2, juuksetööstus.
57. Viljandi Mehaanikatöökodajad H. Ungern-Sternberg ja Ko., Viljandi, Mõisa tee 12.
58. P. Vaddi ja Ko., Tallinn, Wiedemanni 7-a, välismaa firmade esindus.
59. Liisa Wichmann, Pärnu, Tui 4, toiduainete-kauplus.
60. H. Voog, Nõmküla v., segakauplus.
15. Söögisaal „Tare“, Mai Karo, Pärnu, Tallinna mnt. 3.
16. Mari Keernik, Anija v., Kehra, liha-kauplus.
17. Mihkel Kobolt, Võlla v., segakauplus.
18. Eesti-Inglise Kirjastusühing P. Kogerman ja Co., Tallinn, Pärnu mnt. 10—8, ingliskeelsete ajalehtede ja ajakirjade väljandmine ja raamatute kirjastamine; usaldusühing, täisosanik Paul Kogerman, ühingu osakapital Kr. 2.200.—.
19. Marta Koot, Pärnu, Tallinna mnt. 6, pudukauplus.
20. E. Kopeikin, Tallinn, U.-Hollandi 7, kaltsuladu, ärip. Ekaterina Kopeikin.
21. Keemiateshas „E. Kopli & Ko.“, Tallinn, Paldiski mnt. 20, keemiatööstus (küünlad, saapamaärde, poomimisvahad j. t.); täisühing, täisosanikud Erich Kopli, Johannes Saburi ja Juhan Kahk; ühingu osakapital Kr. 3.000.—.
22. Aleksei Koppel, Väandra al., Pärnu-Paide mnt. 50, jalgrataste-, raadioaparatuuride- j. t. äri.
23. Segakauplus Tõnis Lanno, Rakke v., Liigvalla as.
24. Johannes Laur „Levala“, Pärnu, Vilmsi 11, söögisaal.
25. Juuksetööstus „Saimi“, A. Lilender, Tallinn, Müürivahe 23-a, ärip. Alli Lilender.
26. O. Lomp ja Ko., Püssi v., Lüganuse-Purtsel, jahuveski; täisühing. täisosanikud Oskar Lomp, Hans Treial ja Karl Valdre; ühingu osakapital Kr. 12.000.—.
27. Kaubanduskontor Lueder & Elster, Tallinn, Pärnu mnt. 6-d—30, välisfirmade esindused (esialgselt: masinad, muusikariistad, tekstiilkaubad); täisühing, täisosanikud Friedrich Lueder ja Georg Elster, ühingu osakapital Kr. 1000.—.
28. Kaubandusagentuur August Luiga ja R. Eichfuss, Nõmme, Raudtee 122, esindused (tapaloomade uimastusabinõud, uimastuspadrunid j. t.); täisühing, täisosanikud August Luiga ja Roderich Eichfuss; ühingu osakapital Kr. 1000.—.
29. Eduard Mels, Metallitööstus, Tallinn, Tartu mnt. 45, metallitööstus ja masinaehitus, ärip. Eduard Mõls (Mels).
30. Mihail Mundi, Muhu-Liiva, jahuveski.
31. Karl-Alfred Neiland, Valga, Kesk 27, limonaditööstus ja Kesk 7/9, karastavate jookide ladu.
32. Olga Norrberg, Rikholdi v., talurahvatarvetekauplus.
33. H. Park, Tallinn, V.-Karja 5, moe- ja pudukauplus, ärip. Georg-Herbert-Karl Park.
34. Anna Pass, pudu-, kootud asjade ja kosmeetikakauplus „Evi“, Pärnu, Laidoneri 14.
35. Estonia Eimelaud — Peterson & Ko., Tallinn, Estonia pst. 6, restoran; täisühing, täisosanikud Paul Peterson ja Elisabet Peterson, ühingu osakapital Kr. 3000.—.
36. Ferdinand Rätsep, Petseri, Tartu 3, kella- ja kullasepäri.
37. Ella Saar, Tallinn, K.-Kalamaja 13, kübaratööstus.
38. Mänguasjade äri „Bonzo“ V. Schmakov, Tallinn, Harju 24, ärip. Viktor Schmakov.

Veebruarikuu teisel poolel.

Registreeritud uued firmad:

1. John Clarke, Tallinn, Koidula 3, agentuur (peamiselt puumaterjal).
2. Sergei Dubkovsky, Pärnu, Kalamehe 11, toiduainete-kauplus.
3. Friedrich Einberg, Tallinn, Lembitu 10—6, välismaa firmade esindused (peamiselt keemiakaubad, lõunamaa pruuvili j. t.).
4. Marta Ermann, Tallinn, Videviku 15, toiduainete- ja piimakauplus.
5. Esimene Eesti Parketistööstus dipl. ins. Julius Vambola, Tallinn, Tartu mnt. 105, A/S. „Eesti Dvigateli“ tehas; välis- ja kodumaa tamme- ja saarepuuparketi valmistamine kaubatarvitajate ja omast materjalist ning puumaterjali kuivatamine ja valmistamine; prokurist Lydia Habermann.
6. Filaretov & Ko., Pärnu, Karja 15, metsamaterjali ost ja müük sise- ja välismaal; usaldusühing, täisosanik Milli Filaretov, ühingu osakapital Kr. 2000.—, prokurist Boris Filaretov.
7. „F. Hansen ja Ko.“, Tallinn, Pikk 36—11, laevade tühjendamise ja täitmise ettevõte; ärip. Christian Jensen; kollektiivprokuristid Bernhard Seedorff ja Aleksandrs Cepurītis.
8. B. Heinsoo, Tallinn, Lennuki 27, liha-kauplus, ärip. Bernhard-Martin Heinsoo.
9. V. Hendrikson, Tallinn, Liivalaia 102, söögimaja, ärip. Vassili Hendrikson.
10. Reinhold Heydemann, Tallinn, K.-Kalamaja 2, laevamaakler ja laevaagent.
11. Alide Holm, Pärnu, Brackmanni 1, pesuõmbhuse tööstus, prokurist Eduard Põdra.
12. E. Isak, Tallinn, Liivalaia 45, pudukauplus, ärip. Edgar Isak.
13. Andrei Juurikas, Tori v., Tohera k., segakauplus.
14. Maria Kaldma, Nõva v., Nõva as., koloniaal- ja pudukauplus.

39. E. Taal, Saru v, Mäe-Tammi t., segakauplus, ärip. Elmar Taal.
40. A. Toodo, Tallinn, Endla 52, pleki- ja vasesepatöökoda, ärip. Arnold Toodo.
41. L. Vaart, Valga, Maleva 6, toiduainetekauplus, ärip. Liisa Vaart.
42. „Elav Sõna“ A. Vanem & Ko., Tallinn, V.-Karja 1, raamatukauplus ja kirjastus; täisühing, täisosanikud Adele Juhandi, Aleksander Kuum, Harry Uuetoa ja August Vanem; ühingu osakapital Kr. 1000.—
43. Ida Vasar, Tallinn, Oskari 37, toiduainetekauplus.
44. J. Veinmann, Tallinn, Lennuki 39—2, agent (kompvekkide alal), ärip. Johannes Veinmann.
45. S. Viilup, Tallinn, U.-Kalamaja 25, piima- ja toiduainetekauplus, ärip. Charlotte Viilup, al. Vilo.
46. A. Vikat, Anija v, Kehra, pagariäri, ärip. Aleksander Vikat.
47. Aktsiaselts „Viljandimäe Mehaanika Töökoda“, Viljandi, Mõisa tee 12, auto- ja masinaehitus ja -parandus; juhatuse liikmed Heinz Ungern-Sternberg, Emeric Engel ja Aleksander Simon, kollektiiv-prokuristid August Köpman ja Frederike Hofer; põhikapital Kr. 50.000.—
48. H. Vilmanzen, firma asukoht Tallinn, Uus-Tatari 3—1, metsarajumine, ärip. Helmut Vilmanzen.
49. Kusti Vinn, Pärnu, Metsa 2, ehitustööd.
9. Chr. Jensen, Tallinn, Pükk 36—11, laeva-sõidu- ja kaubanduskontor, Aleksander S. Williams'i ja Reinhold Heydemann'i kollektiivprokuura kustumud, kollektiivprokuura antud Aleksanders Cepuritis'ile ja Bernhard Seedorff'ile.
10. Aleksander Jürgenson'i lihakaupluse asukohaks Tallinn, Kauna 3 (enne V.-Liiva 8), ja firmaks „A. Jürgenson“.
11. Malle Kaljula (end. nimi Wilhelmine Schmidt), lõpetanud meierlei Rae v. ja avanud Tallinnas, Terase 14, toiduainetekaupluse f-a all „Malle Kaljula“.
12. Alide Kallas'e perekonnanimeks „Tali“ ning tema Tallinnas, Liivalaia 86 asuva pudukaupluse firmaks on „Alide Tali“.
13. Mihkel Kants lõpetanud toiduainetekaupluse Pärnus, Poska 40, ja Nõmmel, Pärnu mnt. 1 (enne Tallinn, Kasarmu 6), ja avanud Tallinnas, Koidu 64, toiduainetekaupluse firma all „M. Kants“.
14. Eduard King jätkab äritegevust, avades Nõmmel, Vabaduse pst. 140, toiduainete- ja piimakaupluse firma all „E. King“.
15. „Adolf Klaff“, Tallinn, Harju 21; köitekoda Tallinn, Vene 10, lõpetatud.
16. Masinaehitusvabriku aktsiaselts „Franz Krull“, Tallinn, Kopli 68, lahkunud summa läbi juhatuse liige Evald Maltenek; piimatud prokuura antud Theodor Klassen'ile.
17. Olga Kagu toiduainete- ja õllekaupluse asukohaks Nõmme, Pärnu mnt. 268 (enne Pärnu mnt. 63).
18. Maria Künnapae'le kudumistööstuse asukohaks Pärnu, Tallinna mnt. 4 (enne Vilmsi 13), kus avanud veel oma käsitöö- ja pudukaupluse; käsitöö- ja pudukaupluse Tallinna mnt. 1 lõpetanud.
19. Ella Laanemets jätkab äritegevust, avades Tallinn, Endla 52-a, toiduainete- ja piimakaupluse firma all „E. Laanemets“.
20. Eduard Lepiku peab Tallinnas, Liivalaia 91, pudu- ja pesukauplust firma all „E. Lepiku“.
21. Anna Lillessoo avanud Tallinnas, Kauna 3, toiduainetekaupluse ja peab edasi toiduainetekauplust Lõuna 22.
22. Friedrich Lueder lõpetanud kaubanduskontori pidamise Tallinn, S.-Ameerika 19-a—1, samas asuvat keemiatööstust peab edasi firma all: Keemia-tehniline laboratoorium „Calida“, F. Lueder.
23. Heinrich Mets lõpetanud lihakaupluse Tallinnas, Lennuki 27; lihakauplust Tallinn, Tartu mnt. 74, peab edasi.

(Järgneb.)

Registreeritud muudatused:

1. „L. Abel“, kübaratööstuse, pudu- ja uuri-kaupluse asukohaks Viljandi, Lossi 27 (enne Lossi 15).
2. Johannes Berendsen avanud jahuveski Jõellehtme vallas ja peab edasi samas asuvat koloniaal- ja õllekauplust firma all „Joh. Berendsen“.
3. Aleksander Brakmann lõpetanud puuhoovi Tallinnas Luha 14 ja avanud metsamaterjali ostu-müügi ettevõtte ning peab edasi metsatööstust firma all „Aleksander Brakmann“. Firma asukohaks on Tallinn, Toom-Kuninga 19—10.
4. Kustha Eina jätkab äritegevust, avades Viljandis, Lossi 28, juuksetööstuse firma all „K. Eina“.
5. Eugen Hausmann lõpetanud Jõhvis, Kaubamaja 8, karusnaha-, kirjutusmaterjali- ja mänguasjadekaupluse ning avanud Tallinnas, Pikk 44, karnevali- ja peotarvete-tööstuse firma all „Eugen Hausmann“.
6. Metallitööstuse aktsiaselts „Ilmarine“ Tallinn, Põhja pst. 21, metallitööstus, jahu- ja jahusaadustetööstus; lahkunud juhatuse liikmed Johan Laidoner ja Voldemar Puhk, juhatuse liikmeteks valitud Evald Puhk ja Johan Oja. Kollektiivprokuura antud Anna Tipmer'ile.
7. Jüri Ivask jätkab äritegevust, avades Nõmmel, Pärnu mnt. 288, koloniaalkaupluse firma all „Jüri Ivask“.
8. Karl Jaanson avanud Taevere v., Kaansoos, jahuveski ja peab edasi samas asuvat talurahvatarvete kauplust firma all „K. Jaanson“,

Ötendus.

„K.-t.-k. Teataja“ nr. 5 — 1939 avaldatud äride registri andmeis jaanuarikuu teisel poolel registreeritud muudatustes nr. 31 all peab olema:

Surnud Varvara Klaasmann'i parijaks on kinnitatud lesk Edgar Klaasmann, kes jätkab Tallinnas, Viru 24, valmisriieteäri ja töökoja pidamist ainuisikliku äripidajana firma all: Valmisriieteäri ja naisriietetöökoda „MARET“ E. Klaasmann.

Välisbörsid

	L O N D O N										
	25. II	27. II	28. II	1. III	2. III	3. III	4. III	6. III	7. III	8. III	9. III
Dollar . . .	4.6922	4.6921	4.6896	4.6878	4.6884	4.6879	4.6878	4.6888	4.6913	4.6909	4.6905
Saksa mrk. .	11.692	11.692	11.692	11.682	11.682	11.680	11.680	11.682	11.687	11.687	11.691
Soome mrk. .	226.20	226.73	226.73	226.75	226.80	226.80	226.80	226.80	226.75	226.77	226.75
Rootsi kr. .	19.422	19.423	19.423	19.423	19.423	19.421	19.423	19.423	19.423	19.423	19.423
Daani kr. . .	22.400	22.400	22.400	22.400	22.400	22.400	22.400	22.400	22.00	22.400	22.400
Norra kr. . .	19.903	19.903	19.903	19.902	19.901	19.901	19.901	19.901	19.901	19.901	19.901
Latt	25.25	25.25	25.25	25.25	25.25	25.25	25.25	25.25	25.25	25.25	25.25
Litt	27.75	27.75	27.75	27.75	27.75	27.75	27.75	27.75	27.75	27.75	27.75
Floriin . . .	8.8262	8.83	8.8187	8.8306	8.8256	8.8225	8.8275	8.8343	8.8325	8.8237	8.8268
Frank	177.04	177.01	176.94	176.88	176.91	176.88	176.88	176.88	176.92	176.88	176.88
Helveetsia fr.	20.637	20.627	20.622	20.625	20.635	20.625	20.622	20.643	20.602	20.627	20.628
Belga	27.892	27.897	27.882	27.850	27.872	27.867	27.867	27.871	27.885	27.882	27.878
Liira	89.17	89.20	89.20	89.15	89.15	89.12	89.12	89.12	89.17	89.17	89.17
Slott	24.87	24.93	24.93	24.87	24.87	24.87	24.87	24.87	24.87	24.90	24.87
Tšehhosl. kr.	137.12	136.93	136.93	136.84	137.—	136.93	136.93	136.93	137.—	137.—	136.87
Pengö	23.75	23.75	23.75	23.75	23.75	23.75	23.75	23.75	23.75	23.75	23.75
Eesti kroon .	18.25	18.25	18.25	18.25	18.25	18.25	18.25	18.25	18.25	18.25	18.25
Tšerv.	24.87	24.87	24.85	24.83	24.83	24.83	24.83	24.85	24.86	24.86	24.86
Peseeta . . .	100.—	100.—	100.—	100.—	100.—	100.—	100.—	100.—	100.—	100.—	100.—
Kuld p. u. .	148 sh. 2½ d.	148 sh. 2 d.	148 sh. 3 d.	148 sh. 5 d.	148 sh. 3½ d.	148 sh. 4 d.	148 sh. 4 d.	148 sh. 3½ d.	148 sh. 2½ d.	148 sh. 2½ d.	148 sh. 3 d.
Höbe " " .	207/16	203/8	209/16	207/16	201/2	201/2	201/2	209/16	209/16	209/16	209/16
Plaat. " " .							115—120/—				

	B E R L I N										
	23. II	25. II	27. II	28. II	1. III	2. III	3. III	6. III	7. III	8. III	9. III
Naelsterling .	11.685	11.695	11.700	11.695	11.685	11.690	11.685	11.685	11.690	11.695	11.695
Dollar	2.493	2.493	2.493	2.493	2.493	2.493	2.493	2.493	2.493	2.493	2.493
Soome mk. . .	5.150	5.155	5.155	5.155	5.150	5.150	5.150	5.150	5.150	5.155	5.155
Rootsi kr. . .	60.14	60.19	60.22	60.19	60.14	60.16	60.14	60.14	60.17	60.19	60.19
Daani kr. . . .	52.16	52.21	52.23	52.21	52.17	52.19	52.17	52.17	52.19	52.21	52.21
Norra kr. . . .	58.70	58.75	58.78	58.76	58.70	58.73	58.71	58.71	58.73	58.75	58.75
Latt	48.80	48.80	48.80	48.80	48.80	48.80	48.80	48.80	48.80	48.80	48.80
Litt	41.98	41.98	41.98	41.93	41.98	41.98	41.98	41.98	41.98	41.98	41.98
Floriin	133.02	132.35	132.45	132.52	132.37	132.39	132.39	132.33	132.30	132.44	132.48
Frank	66.05	66.05	66.10	66.10	66.05	66.10	66.05	66.05	66.05	66.10	66.10
Helveetsia fr.	56.67	56.66	56.70	56.70	56.66	56.62	56.65	56.60	56.63	56.68	56.70
Belga	41.93	41.94	41.94	41.93	41.94	41.95	41.94	41.93	41.93	41.94	41.95
Liira	13.10	13.10	13.10	13.10	13.10	13.10	13.10	13.10	13.10	13.10	13.10
Tšehhosl. kr. .	8.600	8.600	8.600	8.600	8.600	8.600	8.600	8.600	8.600	8.600	8.600
Eesti kr. . . .	68.20	68.20	68.20	68.20	68.20	68.20	68.20	68.20	68.20	68.20	68.20

J. Puhk ja Pojad suurveski saadused

10. III 1939. a.

	Kroonid.		Kroonid
Nisupüül (hinnad on arvatud ühes valge puuvillase kotiga):		Poolsõre	100 kg 41.—
„Sampo“	100 kg 26.—	Sõre	„ 42.—
„Kungla“	„ 32.—	Manna	„ 42.—
„Kalev“	„ 34.—	Rukkijahu	„ 18.00—19.50
„Eesti parem“	„ 39.—	Rukkipüül	„ 26.00—27.00
„Granular“	„ 37.—	Nisu pehme — sõre	„ 26.00—42.00
		Kaerahelbed	„ 32.—

Tallinna börsikomitee juures asuva kaupade ja prahtide komisjoni poolt koteeritavate kaupade nimekiri ja hinnad (en gros). 8. III 1939. a.

	Kroonid.		Kroonid.
J. Puhk ja Pojad suurveski:		Raudvits	100 kg 26.00—33.—
Jahud: rukki	100 kg 18.20—19.50	Raudplekk	" 29.00—35.—
" püül	" 26.00—27.00	" tsingitud	" 41.00—46.—
" nisu, pehme—sõre	" 26.00—42.00	Raudtalad	" 19.00—19.50
Kaerahelbed (Herkulo)	1 kg —.32	Teras, talla, ree	" 25.—
A/S. Rotermanni teh.:		" vedru	" 32.—
Jahud: rukki	100 kg 18.50	" valu	" —90.—1.—
" püül	" 27.—	Malm nr. 2	" 8.80
" nisu, pehme — sõre	" 25.50—42.00	Inglitina	" 460.00—470.—
Nisu	" 22.00—23.00	Seatina	" 40.00—45.00
Rukis	" 16.00—17.00	Vaskplekk, punane	" 180.00—240.—
Kaerad, sööda	" 12.00—13.00	Vaskplekk, valge	" 160.00—200.—
Odrad, toidu	" 16.00—17.00	Tsinkplekk	" 75.00—80.—
Seemned: ristikehina, pun. hil.	" —	Masinaõli	" 21.00—22.—
Herned, toidu, rohelistes	" 21.00—30.00	" Ameerika	" —
Riis, Burmah II	" 46.00—47.00	Mootoriõli, Ameerika	" 38.00—70.—
Kartulitärklis „Supérieur“	" 28.—	" Poola	" —
Siirup, kartuli, 42 ^o / _o	" 31.00—33.00	Autoõli, Ameerika ja Daani	" 42.00—135.—
Glükoos	" 31.00—33.00	A/Ü. Eesti Kiviõli põlevkivi küt-	
Margariin, kodumaa, ...	" 69.00—75.00	teõli, tsistern.	1000 kg 65.00—70.—
Kakao, Hollandi	1 kg 1.80—2.40	Tsilindriõli, Ameerika	100 " 30.00—50.—
" Eesti	" 1.00—2.30	Nafta, Vene	" 12.00—12.50
Kohv, Rio, Santos jne.	" 2.65—3.30	Petrooleum, Vene, tsist. ja vaadid	" 14.00—15.00
" Kesk-Ameerika sordid	" 4.75—5.75	" Ameerika	" —
Tee, laht., oranž Pekoe, Tseilon	" 5.60—6.—	Bensiin, Esimese Eesti Põlevkivi-	
Tee, laht., oranž Pekoe, Java	" 5.00—5.50	tööst. segabensiin, fr. Tallinn, netto ltr.	" —.32
Sidrunid	kast 18.—20.—	Autobensiin	" —.32
Apelsinid	" 20.—22.—	A/Ü. Eesti Kiviõli bensiin „Estolin“,	
Suhkur, peenike, Inglise	100 kg 45.75—46.00	tsistern. tr. Tall. ühes teedemaks.	" —.32—-.34
" Poola	" 45.25—45.50	Bensiin, I s., välisbensiin	" —.34—-.35
Sool, lahtine, Vene, fr. vagun		Pesusooda, kodumaa	100 kg 8.50—9.00
" Irboska ja Narva	" 2.70—2.90	Seebikivi	" 28.25—29.25
" " Saksa, fr. Tallinn	" 2.50—2.70	Värvid, nigros, vees sulav, välism. 1 kg	" 6.50
" " Vene	" 2.50—2.70	" tsinkvalge, välism.	100 " 39.00—45.—
Heeringad: Šoti „Matties“, Isort tünn	43.00—46.00	" tinavalge, ...	" 79.00—83.50
" „Matfulls“	44.90—48.00	" ooker, ...	" 19.00—24.—
Liha, sea, I sort	1 kg 00.74—00.82	Kunstväetised: fr. Tallinn ja Pärnu	
Liha, looma, I sort	" 00.43—00.60	Superfosfaat 18/20 ^o / _o , inglise	100 kg 5.55
Õlikoogid, linaseemne	100 kg 13.50—14.25	" " rootsi	" —
Sojatangud	" 14.75	" " hollandi	" 5.55
Nisukliid	" 10.—	" " vene	" 5.45
Maapähklikoogijahu	" 15.—	" " " lahti-	" —
Kivisüsi, sepa, fr. Tallinn	1000 kg 35.—	selt, fr. piir	" 4.65
Kivisüsi, auru, fr. Tallinn	" 29.—	Toomasjahu 15 ¹ / ₂ ^o / _o	" —
Koks, gaasi, Tallinna gaasivabr.	1000 kg 50.—	Segafosfaat 22 ¹ / ₂ ^o / _o	" 4.65
Kütteturvas (A/s., „Eesti Turbat.“)	" 10.—	Eesti fosforiit 25/27 ^o / _o	" 3.35
Põlevkivi, netto	" 9.—	Kaalisool 40 ^o / _o	" 11.70
Kütteõli, vaadi viisi, netto	100 kg 6.70	Kainiit 14 ^o / _o	" —
Raskeõli A. B. C.	" 8.—	Lubisalpeeter 15 ¹ / ₂ ^o / _o	" 14.75
Estobituumen A. B. C. D. E. F.		Tsililalpeet. 16 ^o / _o (terakujuline)	" 15.50
tünnid br.	" 9.75	Lubiammoonsalpeeter 20,5 ^o / _o	" 17.—
Asfaltemulsiioon	" netto " 10.25	Väävelhappuammoonium 20,6 ^o / _o	" 15.—
Asfaltmastiks	" " 5.75	Nitrofoska (14 : 14 : 18 ¹ / _o)	" 24.50
Katuselakk, vaatides, ...	" br. " 10.25	Põllugips, jahvatatud, fr. Irboska	" 2.—
Fenolaat.	" netto " 5.25	Tsement,	
Karbolineum „Estokarbolineum“		Portland, Kunda, pütt 170 kg, fr. Rakvere	5.85
A. B. C. netto	" 8.75—11.75	paberkohtides	5.15
Raualakk, netto	100 kg 16.75	Kriit, pestud	100 kg 4.00
Immutusõli D. C., netto	" 7.75—8.75	Kivitorv	" 14.00—22.50
Maanteeõli	" 7.00	Puutorv	" 20.—
Viljapuu-karbolineum, netto	ltr 0.30	Lubi, Tallinn, ...	1000 33.—
Mootorpetrooleum, ...	kg 0.15,5	" fr. Tamsalu	" 22.—
Mootornafta	" 0.12,5	Kips, krohvimise, fr. v. Irboska	" 30.—
Diiselnafata	" 0.12,5	" krohvimise, fr. v. Tallinn	" 42.—
Putukamürk „Puttox“	" 1.50	Telliskivi, Is., fr. Tallinn	1000 tk. 42.—
Raud, sordi	100 kg 21.50	Silikaat, Is., fr. vabrik	" 40.—
Raud, latt	" 21.50		

	Kroonid
Tulitikud, originaalkast (5000 toosi) . . . . . kast	125.—
Tallanahk, Eesti nahast . . . 1 kg	2.30—2.70
Tallanahk, Ameerika, I s. . . .	2.60—2.90
Linaseemneõli . . . . . 100 kg	59.—
Värnits . . . . . 100 kg	59.—
Piirit., puh., eksp. (ekskl.v.) fob. Tall. hl/alk.	33.00—35.00
Paber, rotatsiooni . . . . . 100 kg	23.20
Puuvillane riie, Bjas, netto . . . mtr.	0.52—0.62
„ „ Mitkal „ . . . „	0.40—0.53,5
Lambavill 15. VIII 36. a.	
„ I sort . . . . . 1 kg Kr.	3.55
„ II „ . . . . . „ „	2.80
„ III „ . . . . . „ „	2.05

Või. 6. III 1939. a. Tendents: kindel.

1. sort 1 kg Kr. 1.75, mis on tuln. sisse 27. II—5. III 1939.

Lambaliha 8. III 1939. a.

Eksporditava värske lambaliha hind Tallinna tapamajades headuse järgi 105—110 senti kg.

Peekonsigade nädalahinn. Tallinnas 10. III 1939. a.

Peekonsigade tapakaal.: 13. III 1939 — 19. III 1939. a.

	I sort	II sort	III sort	IV sort
60—72 kg	0.90	0.85	0.79	
55,5—59 „	0.85	0.81	0.75	Siseturu-
72,5—75 „				hinnad
75,5—80 „	0.81	0.77	0.74	

Elussigade hindadeks noteeriti:

90—120 kg raskused	61 s. eluskaalu kg.
121—160 „	67 „ „ „
161 ja raskemad	61 „ „ „

Kanamunad. Tendents: ekspordimunadel langev 10. III 39.

1 kg ekspordimune fr. kogumispunkt Kr. —.90

1 „ siseturumune „ „ Kr. —.80

Piim. 6. III 1939. a.

Talupidajate poolt müüdava piima hind Tallinnas ühe liitri eest:

I valiku rööskpiim lahtistes nõudes kauplustele müües . . . . . 12—13 s. ltr.

I valiku rööskpiim lahtistes nõudes piimatööstustele müües . . . . . 11—12 „ „

II valiku rööskpiim lahtistes nõudes kauplustele müües . . . . . 10—11 „ „

II valiku rööskpiim lahtistes nõudes piimatööstustele müües . . . . . 9—10 „ „

Juust. 27. II 39. Tendents: kindel.

Juustu hinnaks noteeriti ilma riikliku juuremaksuta fr. Tallinn

Eksportjuust:

Siseturujuust

Šveitsi juust kuni 80 kg ratas ja üle	120 senti kg	110 s. kg	Šveitsi 0.85—1.20
sort 12 A	117 „	107 „	Holl. 1.00—1.10
„ 11 A	118 „	108 „	Backst. 1.00—1.10
„ 11 B	115 „	105 „	Tilsiti 1.07—1.15
„ 10A, B, C	106 „	106 „	
	Konserv.	35% rasva	105—110
		45% „	130—135
		50% „	140

Lina d. 10. III 39. Tendents: vaikne.

Lina kokkuostuhinnad sentides ühe kg eest franko kokkuostja ladu riiklike standardsortide alusel (s. o. sortide eest, mis vastavad Põllutööstusministeriumi lina väljaveo kontrolli nõuetele nii omaduste kui ka harimise ja sidumise poolest):

	Petseri- ja Võrumaal	Mujal Eestis
Lina, ristna R	135	133
hoffsdreiband HD	126	124
dreiband D	117	115

	Kroonid
ordinäärdreiband OD	108 106
liivi ordinäärdreiband LOD	99 97
takupraak H	90 88

Takud I . . . . . 1 kg	88
„ II . . . . . „	78
„ III . . . . . „	68
„ ehituse . . . . . „	15—20

Kartulid. 27. II 1939. Tendents: püsiv

Sõgikartul: Virumaal . . . . . — kv.

raudteejamaades . . . . . 3.00—3.10 „

Seemnekartul: „Majesteet“ . . . . . — „

„Varajane kollane“ . . . . . — „

„Bintje“ . . . . . — „

„Yorgi hertsog“ . . . . . — „

Tööstuskart: tärklisv. 13—16 s. t. kg või

piiritusevabrikuis . . . . . 2.60—3.20 „

Kalad. Ekspordikõlvulised fr. rannik. 6. III 1939.

Lõhe (marjaga) värske, kaal alat. 6 kg. — Tend.: —

Lõhe (niisaga) värske, kaal alat. 6 kg — „ „

Angerjas, elus, rädangerjas, kaal alates 400 g.

— s. kg. Tendents: —

—do— elus paigaangerjas, „ „

Koha, värske, alates 38 cm, „ „

kaal kuni 1 kg 90 s. kg. „ kindel.

Koha, kaal 1—3 „ — „ „

Haug, mere, värske, valik 1—3 kg — s. kg „ „

Haug, järve, valik 1—3 kg 37 s. „ rahulik.

Latik, värske alat. 800 gr. 24 „ „

Aiasaadused. 3. III 39. a.

Õunad: sügissord. ekspordikõlv., pakkimiskuludeta fr. Tallinn

Sügissordised

Antonovka-sordilised õunad

Jõhvikad: ekspordikõlv., fr. Tallinn, pakkimiskuludeta

Tendents: püsiv.

Sigurid: ekspordikõlv., fr. kogumisp. —.17,5 s. kg.

Tendents: püsiv.

Sibulad: ekspordikõlvulised. fr. kogumispunkt —.17

Tendents: püsiv.

Kurgid: konservitud, ekspordikõlvulised, ca 5 kg

plekknõu 2.80. Tendents: kindel.

Kaseiin. 6. III 39.

Toorkaseiin I s. 1 kg fr. piimatalitus. Kr. —.13.

„ II „ „ „ „ —.11.

Tendents: vaikne.

Toornahad 8. III 1939.

Hinnad on maksvad vastuvõtu-

punkt 23.—28. II 1939. a.

Hobusenahad: soolatud, 17 kg ja üle;

värsked 20 kg ja üle. . . . . Kr. 11.— tükk

soolatud, alla 17 kg; värsked,

alla 20 kg . . . . . „ 8.— „

praak. . . . . „ 5.— „

Tendents: kindel.

Veisenahad:

värsked I . . . . . „ —.70 kg

„ II . . . . . „ —.63 „

„ praak . . . . . „ —.50 „

soolatud I . . . . . „ —.82 „

„ II . . . . . „ —.74 „

„ praak . . . . . „ —.60 „

Tendents: kindel.

Vasikanahad: kerged, värskelt kuni

3½ kg ja kuivad . . . . . „ 3.50 tükk

rasked, värskelt kuni 3½ kg ja üle „ 1.10 kg

praak . . . . . „ 1.75 tükk

Tendents: selguseta.

Lambanahad:

I OJ	Kr. 3.10	tükk
II J	" 2.75	"
III L	" 2.00	"
IV K	" 1.50	"
V praak	" -0.50	"

Tendents: selguseta.

Karusnahad 8. III 1939.

fr. vastuvõetupunkt

I Kasvanduse karusnahad . . . . . Kr. — tk

II Jahi karusnahad:

metsjänes täisväertuslik (1/1)	"	-40	"
punane rebane (1/1)	"	16.-	"
tuhkur (1/1)	"	5.75	"
nirk (1/1)	"	3.-	"
naarits (1/1)	"	17.-	"

Tendents: püsiv.

III Hõberbase nahad:

1) mustad ja tumedad täisväert. (1/1)	Kr. — tk.
2) 1/4 hõbe	" (1/1) " — "
3) 1/2 "	" (1/1) " — "
4) 3/4 "	" (1/1) " — "
5) täishõbe täisväertuslik (1/1)	Kr. — tk.
6) vigastatud "	" — " — "

Tendents:

Metsamaterj. hinn. fr. laduplats Tallinn. 8. III 1939

Palgid: kuusk ja mänd	thm. kr. 15.00—16.—
Plokk-palgid	" " 30.00—33.00
Paberipuud sulfiit	r.-m. " 7.50—9.50
Paberipuud — sulfaat, fr. Kehra laduplats	" " 5.65
Paberipuud — sulf.-haab. Kehra laduplats	" " 5.65
Toepuud	" " 6.00—7.00
Pakud: kask	thm. " 16.00—30.00
lepp I sort	" " 32.—
lepp II sort	" " 18.—
haab I sort	" " 35.—
" II "	" " 25.—

saar	thm. Kr. 18.—30.—
Prussid	" " 34.00—36.00
Saetud materjal: plangud + 25% laudu: alus 7":	

" kuusk u/s	" " 35.—
" " IV sort.	" " 31.—
" mänd u/s	" " 33.50
" " IV sort.	" " 29.50
Kastilauad	" " 50.00—60.00
Krohviistud	" " 28.00—34.00
Liiprid 15 cm × 25 cm × 270 cm	" " 3.—

Tendents: püsiv.

P r a h i d.

L i n a

Tallinn — Stettin	1000 kg Rmk. 14.25
" — Gent	" sh. 29/-
" — Dundee	" " 38/-45/-

Puumaterjalid.

Standard

Tallinn—London	" sh. 32/6
" — Hull	" " 36/-
" — Manchester	" " 45/-
" — Grangemouth	" " 31/-
" — Belfast	" " 45/-
" — Dundee	" " 32/6
" — Antwerpen	" " 37/-
" — Gent	" " 37/-
" — Rotterdam	" " 35/-
" — Amsterdam	" " 40/-

Segakaup.

Tallinn — Stettin	1000 kg Rmk. 18.00—30.—
" — London	1016 kg sh. 17.00—35.—
" — Stokholm	1000 kg Rkr. 11.00—30.—
" — Stettin, või, ...	tünn Rmk. 1.50
" — London	" sh. 2/6

Kartulid

Tallinn—Stokholm	1000 kg 6.50
----------------------------	--------------

Toiduainete turg

London. 3. III 1939

Bacon, kaal 112 Ingl. naela

Iiri	sh. 93/-—102/-
Daani	" 100/-
Hollandi	" 96/-
Eesti	" 92/-
Rootsi	" 96/-
Poola	" 92/-

Nisu, kaal — 496 Ingl. n. = 225 kg

Northern Manitoba . . . . . sh. 25/10¹/₂

Rosario Santa Fe . . . . . " —

Jahu, kaal — 440 Ingl. n. = 63,5 kg

Good Canadian . . . . . sh. 12/-

Odrad, kaal — 112 Ingl. n. = 50 kg " 6/6

Kaerad, " " " = 50 kg " 6/-—6/3

Linad, cif per tn.

Livonian, Basis Risten . . . . . £ 84/-

Tows Soviet . . . . . " 82/-

Manchester.

Või.

Eesti . . . . . sh. 126/- — 128/-

Läti . . . . . " 126/- — 128/-

Soome	sh. 130/- — 132/-
Rootsi	" 131/- — 133/-
Daani	" 144/- — 147/-
Uus-Meremaa, finest	" 121/-
" " first	" 118/-

H a m b u r g.

Nisu.

Sisemaa, 50 kg eest	—
Manitoba I, cif 100 kg eest term.	—
Hard Atlantic	£ 3.11

Rukis, 1000 kg eest.

La Plata, Hamburgis	sh. —
" " Amsterdamis	" —

Suhkur. 22. II.

Toores	sh. 6/3 ¹ / ₂ —6/4
Belgia	" 7/6
Tšehhi	" 7/4 ¹ / ₂
Poola	" 7/3
Hollandi	" 7/9

Riis, Burmah II. . . . . Rmk. 10.50

Väärtpaberite kursid

Tallinna börsil 28. II 1939. a.

Väärtpaberid	Nomu- väärt	Vimane divid.	Teatud	Ostjad	Muudajad
1927. a. 7 ⁰ / ₁₀ E. V. välisl. \$	1000	—	—	3850	—
” ” ” £	100	—	—	1690	—
Riigik. pantk. võõrandat. maade eest tasu maksm. s. A. B. C. (55 a.) 2.66 ⁰ / ₁₀	100	—	—	68	—
Majandusmin. rahandus- osakonna pantkirjad:					
seeria D. (20 a.) 2.66 ¹ / ₂	100	—	—	53	—
” E. (20 a.) 2.66 ¹ / ₂	100	—	—	57	—
” F. (9 a.) 2.66 ¹ / ₂	100	—	—	31	—
Pikalaenu Panga:					
pantlehed (20 a.) 6% . . .	5000	—	—	—	—
” ” ” 6 ⁰ / ₁₀ . . .	1000	—	—	—	—
võlakirjad (20 a.) 5% . . .	5000	—	—	—	—
” (5 a.) 5% . . .	5000	—	—	—	—
” (5 a.) 4 ¹ / ₂ ⁰ / ₁₀ . . .	5000	—	—	—	—
” (5 a.) 4% . . .	5000	—	—	—	—
4% Asunduskapit. võlakirj.	100	—	—	90	—
4 ⁰ / ₁₀ Asundusk. võlakirj., mis antud E. Maap. poolt krediitasutust. nende nõudm. ümberlaenust.	100	—	—	—	—
6 ⁰ / ₁₀ E. Hüpot.-p. pantlehed	100	—	90	89	90
5 ⁰ / ₁₀ E. Maakrediits. riigi poolt garanteerit. pantl.	100	—	—	95	96
5 ⁰ / ₁₀ T. Immobiilp. pantl. rbl.	100	—	—	—	—
4 ¹ / ₂ ⁰ / ₁₀ E. Maap. pantl. (7 s.)	100	—	—	—	—
4 ¹ / ₂ ⁰ / ₁₀ ” ” ” (8 s.)	100	—	—	—	—
4 ¹ / ₂ ⁰ / ₁₀ ” ” ” (9 s.)	100	—	—	—	—
Aktsiad: Eesti Pank . . .	50	9%	—	65	—
Krediit Pank . . .	50	5%	—	—	—
Pärnu Krediit Pank . . .	50	4%	—	—	—
Tartu Tööstuse Pank, a/s.	50	5%	—	—	—
Balti Puuvilla ketr. ja kud. vabr. a/s . . .	50	3%	—	—	—
Eesti elektrimasin. ehi- tuse a.-s., end. „Volta“	100	8%	—	—	—
„Eesti Union“ kindl. a/s.	50	6%	—	—	—
„Ephag“ Eestim. rohu- ja apteegikaub. ühing . . .	100	9%	—	—	—
Eestimaa trükikoda a/s. . .	50	—	—	—	—
„Ilmarine“ a/s.	100	—	—	—	—
„Fr. Krull“ a/s.	50	8%	—	—	—
„Hansa“ kindl. a/s.	50	10%	—	—	—
„Kinnisvara“ o/üh.	50	6 ⁰ / ₁₀	—	—	—
„Kütte Jõud“ a/s.	100	—	—	—	—
„Majaomanik“ kinnisva- rade kasut. o/üh.	50	7%	—	—	—
„Massprodukt“ a/s.	50	—	—	—	—
„Mooror“ o/üh.	1000	8%	—	—	—
Narva Kirjastuseühisus . . .	50	5%	—	—	—
Piirit. puhast. vabr. o/üh. . .	50 ⁰ / ₁₀	3 ⁰ / ₁₀	—	—	—
„Polaris“ Eesti kindl. a/s. . .	50	12 ⁰ / ₁₀	—	—	—
„Port-Kunda“ a/s.	50	6%	—	—	—
Põhja kindlustuse a/s.	50	—	—	—	—
Saku õlletehase a/s.	50	—	—	—	—
C. Siegel a/s.	50	5%	—	—	—
Sindi Tekstiilvabrikute Üh. Tööri Pab. ja Puup.-v. a/s.	50	—	—	—	—
„Ühiselu“ a/s.	50	—	—	—	—
O/üh. „Tarlon“	50	—	—	—	—
Kreenh. Puuvillas. Man. o/üh.	5000	2 ⁰ / ₁₀	—	—	—
„Eesti Kiviõli“ a/üh.	50	—	—	—	—
O/üh. Raadio-Elektrotehn. Tehas „Ret“	100	10 ⁰ / ₁₀	—	—	—
A/S. Tall. Laevauhisus	50	15 ⁰ / ₁₀	—	—	—
O/üh. „Elamu“	50	—	—	—	—
A/S. A. Rosenwald & Co.	250	—	—	—	—

Tallinna fondibörsi

kursisedel

		4. III 1939	6. III 1939	7. III 1939	8. III 1939	9. III 1939	10. III 1939
New-York dollar	T. — O. 3.85 M. 3.92	3.85	3.85	3.85	3.84	3.84	3.85
London 1 nael- sterl.	T. — O. 18.11 M. 18.35	18.11	18.11	18.35	18.35	18.35	18.11
Berliin	T. — O. 154.60 M. 156.80	154.60	154.60	154.55	154.50	154.50	154.50
Berliin (clear- ring) 100 s. riigim.		146.63	146.63	146.63	146.63	146.63	146.63
Helsingi 100 soo- me m.	T. — O. 7.98 M. 8.10	7.98	7.98	7.98	7.98	7.98	7.98
Stokholm 100 root- si kr.	T. — O. 93.40 M. 94.60	93.40	93.40	93.40	93.40	93.40	93.40
Kopenh. 100 daa- ni kr.	T. — O. 80.85 M. 82.05	80.85	80.85	80.85	80.85	80.85	80.85
Oslo 100 nor- ra kr.	T. — O. 90.95 M. 92.15	90.95	90.95	90.95	90.95	90.95	90.95
Pariis 100 prants. fr.	T. — O. 10.20 M. 10.40	10.20	10.20	10.20	10.19	10.19	10.20
Amsterd. 100 flo- riini	T. — O. 204.70 M. 208.20	204.60	204.45	207.95	208.00	208.15	208.55
Riia 100 latti	T. — O. 71.40 M. 72.50	71.40	71.40	71.40	71.40	71.40	71.40
Zürich 100 helv. fr.	T. — O. 87.60 M. 89.—	87.60	87.50	88.90	88.95	89.00	88.95
Brüssel 100 bel- gat	T. — O. 64.80 M. 65.80	64.80	64.80	65.80	64.75	65.75	64.80
Milaano 100 liirat	T. — O. 20.27 M. 20.62	20.26	20.26	20.61	20.25	20.60	20.25
Milano (clear- ring) keskm. kurs.		20.52	20.52	20.52	20.52	20.52	20.52
Praha 100 tšehh. kr.	T. — O. 13.19 M. 13.41	13.19	13.19	13.41	13.18	13.40	13.20
Varssav 100 slotti	T. — O. 72.60 M. 74.30	72.60	72.60	74.30	72.60	74.20	72.60
Kaunas 100 litti	T. — O. 64.25 M. 65.75	64.25	64.25	65.75	64.25	65.75	64.25
Danzig 100 guid- nat	T. — O. 72.60 M. 74.30	72.60	72.60	74.30	72.60	74.20	72.60
Kuld puhas üks gr.		—	—	—	—	—	—

TALLINNA LINNAPANGA

AKTIVA.

äriseis 31. detsembril 1938. a.

PASSIVA.

Kassa	268.196.33
Hoiuarved	4.202.624.09
Väärtpaberid	3.117.594.08
Väärtused	44.541.92
Diskonteeritud vekslid	3.828.022.92
Tähtajalised laenud	376.688.—
Kontokorrentlaenud	4.323.093.66
Korrespondendid	432.499.10
Garantii-deebitorid	288.396.95
Mitmesugused deebitorid	1.764.68
Vallasvara	36.126.52
Kinnisvara	59.274.85
Tuleva aasta kulud	1.923.58
Muud aktivad	57.473.71
Kokku Kr.	17.038.220.39

Põhikapital	630.500.—
Tagavarakapitalid	200.500.—
Amortisatsioonikapital	33.167.72
Hoiusummad	14.899.061.53
Võlad teistes krediitasutustes	561.805.57
Korrespondendid	70.545.42
Väljaantud garantiid	288.396.95
Mitmesugused kreditorid	1.764.68
Tuleva aasta tulud	51.776.73
Muud passivad	148.386.91
Puhaskasu	152.314.88
Kokku Kr.	17.038.220.39

Tallinna Linnapanga 1938. a. kulude ja tulude aruanne.

KULUD.

TULUD.

I. Valitsemise ja ärikulud	Kr. 220.438.94
II. Makstud 0/00, komisjon ja porto „	499.638.46
III. Kinnisvara kasutamise kulud	3.244.91
IV. Mitmesugused kulud	37.593.68
V. Puhaskasu	152.314.88
Kokku Kr. 913.230.87	

I. Saadud 0/00, komisjon ja porto Kr. 859.952.33	
II. Tulud kinnisvarade kasutamisest „	4.455.—
III. Mitmesugused tulud	48.823.54
Kokku Kr. 913.230.87	

PÖLLUMEESTE KESKPANK

Tallinn, Vabaduse puistee nr. 1

Telefonid 444-38, 444-36 ja 471-73

AKTIVA

Äriseis 1. jaanuaril 1939. a.

PASSIVA

Kassa ja hoiuarved	306.083.13
Väärtpaberid	697.671.99
Laenud	5.776.032.74
Korrespondendid	229.719.99
Muud aktivad	86.343.68
Kokku Kr. 7.095.851.53	

Äriosakapital	284.700.—
Tagavarakapital	231.000.—
Hoiusummad	4.692.337.29
Laenud teistest krediitasutustest	1.469.975.01
Korrespondendid	165.575.14
Tulud	29.735.44
Muud passivad	133.382.51
1938. a. puhaskasu	89.146.14
Kokku Kr. 7.095.851.53	

1938. a. läbikäik Kr. 244.000.000.—

KULUD

Kulud-tulud 1938. a.

TULUD

Valitsemis- ja ärikulud	111.096.97
Makstud 0/00, komisjon ja porto ning mitmesugused kulud	201.688.45
1938. a. puhaskasu	89.146.14
Kokku Kr. 401.931.56	

Saadud 0/00, komisjon ja porto	332.062.86
Mitmesugused tulud	69.868.70
Kokku Kr. 401.931.56	

Pank võtab raha hoiule, makstes kuni 5% aastas, annab laenu ja toimetab kõiki pangatalitusi sise- ja välismaal.

JUHATUS.

EESTI PANGA NÄDALAARUANNE

7. märtsil 1939. a.

AKTIVA

PASSIVA

1. Kattevara:		1. Põhikapital	5.000.000.—
kuld: rahas ja kangides	40.935.153.71	2. Tagavarakapital	1.276.038.89
välisraha	15.814.863.76	3. Eritagavarakapital	4.122.865.94
2. Vahetusraha	1.355.995.75	4. Jooksvad kohustused:	
3. Sisevekslid:		a) pangatähed liikvel	51.053.571.—
kaubavekslid	8.276.093.74	b) jooksvad arved:	
põllumajandusl.	1.660.193.87	valitsuse	20.930.637.19
metsatööstusl.	26.871.23	pankade	11.456.168.54
4. Laenud:		teised	2.868.938.68
valitsusele	—	4. Muud passivad	35.255.744.41
teistele*)	12.523.758.28		21.704.378.58
5. Kinnis- ja vallasvara	3.451.419.11		
6. Muud aktivad	34.368.749.37		
	118.412.598.82		118.412.598.82

Kattevara vahetord jooksvate kohustustega: 65,75%.

*) Selles summas Vab. Val. poolt garanteeritud laene Kr. 784.010.95.

JUHATUS

A.-S. Tallinna Aktsia Pank, Tallinn.

AKTIVA

Arvete seis 31. detsembril 1938. a.

PASSIVA

Kassa	23.567.20	Põhikapital	400 000.—
Hoiuarved	105.227.93	Tagavarakapitalid	35.252.64
Väärtpaberid	106.074.60	Amortisatsioonikapital	8.771.09
Väärtused	1.122.63	Hoiusummad	492.047.94
Diskonteeritud vekslid	274.019.80	Vekslite rediskont	4.780.—
Kontokorrentlaenu	773.062.58	Võlad teistes krediitasutistes.	349.067.34
Korrespondendid	22.401.89	Korrespondendid	5.736.57
Garantii-deebitorid	205.482.45	Väljaantud garantiid	205.482.45
Mitmesugused deebitorid	68.050.—	Mitmesugused kreditorid	68.050.—
Vallasvara	9.681.46	Tuleva aasta tulud	5.837.68
Tuleva aasta kulud	1.166.22	Muud passivad	6.680.23
Muud aktivad	768.33	Puhaskasu	8.919.15
	Kokku: Kr. 1.590.625.09		Kokku: Kr. 1.590.625.09

KULUD

Kulude ja tulude aruanne 1938. a. eest.

TULUD

Valitsemis- ja ärikulud	57.078.60	Saadud % ⁰ 0, komisjon ja porto	99.571.84
Makstud % ⁰ 0, komisjon ja porto	35.159.71	Mitmesugused tulud	7.940.06
Mitmesugused kulud	6.354.44		
Puhaskasu	8.919.15		
	Kokku: Kr. 107.511.90		Kokku: Kr. 107.511.90

A/S. G. SCHEEL & KO.

AKTIIVA

ÄRISEIS 31. DETSEMBRIL 1938. A.

PASSIVA

Kassa ja seaduslikud kassatagavarad	1.667.343.37
Väärtpaberid	778.154.59
Diskonteeritud vekslid	5.423.712.43
Kontokorrent-laenud	5.624.882.14
Korrespondendid	1.255.549.25
Garantii-deebitorid	4.484.019.86
Akkreditii-, rembourss- ja teised deebitorid	690.056.33
Kinnisvarad	600.000.—
Muud aktiivad	984.814.62
	<u>Kr. 21.508.532.59</u>

Aktsiakapital	750.000.—
Tagavarakapital	750.000.—
Eri-tagavarakapital I	200.000.—
Eri-tagavarakapital II	74.649.43
Amortisatsioonikapital	437.500.—
Tähtajalised hoised ja jooksvad arved.	2.212.149.43
Kontokorrent-arve Eesti Pangas.	9.939.272.44
Rediskont	—
Korrespondendid	1.579.913.91
Väljaantud garantiid	1.226.069.49
Arvaal-, rembourss- ja teised kohustused.	4.484.019.86
Muud passivad	690.056.33
	1.044.947.41
Puhaskasu: eelmiste aastate kasu	111.015.94
1938. a. kasu	221.087.78
	<u>Kr. 21.508.532.59</u>

KULUD

1938. AASTA KULUDE JA TULUDE ARUANNE.

Valitsemis- ja ärikulud	463.008.66
Makstud protsendid ja komisjon	364.961.65
Kinnisvara kasutamise kulud	28.682.49
Mitmesugused kulud ja mahakirjutused	450.246.46
Kinnisvarade amortisatsioon	12.500.—
Ettekanne eelmisest aastast	111.015.94
1938. a. puhaskasu	221.087.78
	<u>Kr. 332.103.72</u>
	<u>Kr. 1.651.502.98</u>

Ettekanne eelmisest aastast	111.015.94
Saadud protsendid ja komisjon	862.770.69
Tulud kinnisvarade kasutamisest	17.298.55
Mitmesugused tulud	660.417.80
	<u>Kr. 1.651.502.98</u>

Aktsionäride peakoosolekul 7. märtsil 1939. a. otsustati ühel häälel peakoosoleku käitumise seisev summa Kr. 332.103.72.— jaotada järgmiselt:

kanda eritagavarakapitali arvele II — Kr. 37.500.—
 arvata riigi- ja teiste maksude tagavaraks " 100.000.—
 maksa aktsionäridele 8% dividendi " " 60.000.—
 kanda uuele arvele " " " 134.603.72

Kr. 332.103.72

Kartmatult, selgelt ja
õiglaselt valgustab

UUS EESTI

kõiki meie rahva
ja riigi elunähteid

Teraselt jälgib **UUS EESTI** rohkearvuline toimetuse ja kirjasaatjate pere kõikjal meie rahva rõõmu ja muret. Välismaalt teatavad **UUS EESTI** toimetajad ja erikirjasaatjad iga päev telegraafi ja telefoni teel kõigest, mis huvitab meie rahvast. Sõnas ja pildis, tõtt ja nalja, iga päev parim valik —

aastas vähemalt **3600** suurt lehekülge

põnevaid uudiseid, asjalikke ja huvitavaid kirjutusi ning tarvilikke kuulutusi toob **UUS EESTI** oma lugejatele

Tellige veel täna UUS EESTI!

Tellimisi võtavad vastu kõik posti-asutused, **UUS EESTI** peakontor, abikontorid ja esindajad koha peal